

แผนพัฒนาชนบท

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗

พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๙

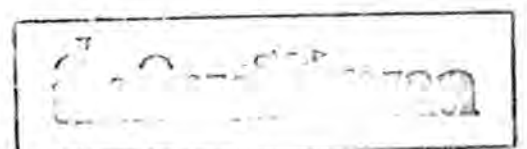
ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

**แผนพัฒนาชนบท
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗
พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙**

ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย จำกัด
79 ถนนงามวงศ์วาน เขตบางเขน กทม. โทร. 579-0474

คำนำ

แผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) นี้ จัดทำขึ้นโดยคณะทำงานชุดต่าง ๆ ภายใต้คณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ที่คณะกรรมการพัฒนาชนบทได้จัดตั้งขึ้นและมอบหมายให้รับผิดชอบในเรื่องนี้ รวมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจและรัฐมนตรีฝ่ายสังคม ในการพิจารณาทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศภายใต้กรอบของแผนฯ 7 เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2533

วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ฉบับนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในแนวทางการพัฒนาชนบทที่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานพัฒนาชนบท จักได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาชนบทของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ และนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานประสานการดำเนินงานพัฒนาชนบทใคร่ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้มีส่วนช่วยให้การจัดทำแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1. บทนำ.....	1
บทที่ 2. ผลการพัฒนาและประเด็นปัญหาที่ยังดำรงอยู่.....	5
บทที่ 3. วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนา	13
บทที่ 4. การพัฒนาครัวเรือนรายได้น้อยในชนบท	17
บทที่ 5. การพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ในชนบท.....	21
บทที่ 6. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับ การปรับโครงสร้างการผลิตในชนบท.....	35
บทที่ 7. การขยายโอกาสทางการผลิต การตลาด และการจ้างงานในชนบท	47
บทที่ 8. การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	55
บทที่ 9. การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ	65
บทที่ 10. การพัฒนาระบบบริหารงานพัฒนาชนบทเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาของประชาชนในชนบท	75
บทที่ 11. แผนงานและงบประมาณการพัฒนาชนบท	85
ภาคผนวก	
คำสั่งคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ.....	87
คำสั่งคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียม แผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7.....	93

ບຸກຄົນ 1

ບຸກຄົນ

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการสำคัญของการพัฒนาชนบท คือ การพัฒนากลุ่มคนในชนบทโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ยากจนและด้อยโอกาสให้มีระดับความเป็นอยู่ดีขึ้น และมีขีดความสามารถในการพัฒนาตนเองสูงขึ้น ควบคู่ไปกับการสร้างโอกาสและใช้โอกาสของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว เพื่อให้สามารถช่วยตนเองได้ โดยผ่านขบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

2. การพัฒนาชนบทได้เริ่มประกาศเป็นนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525) เป็นต้นมา โดยได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 38 จังหวัด 288 อำเภอ และ 12,555 หมู่บ้าน ควบคู่ไปกับการพัฒนาชนบทในพื้นที่ทั่วไป ทั้งนี้ได้มีการบริหารงานพัฒนาภายใต้ระบบ กชช. ที่เน้นการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ และการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นสำคัญ

3. ต่อมาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ได้ขยายขอบเขตของการแก้ปัญหาความยากจนให้ครอบคลุมพื้นที่ ทั้ง 72 จังหวัด พร้อมกับเพิ่มความพยายามในการมุ่งพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในชนบท ซึ่งคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติได้มีมติเห็นชอบในแนวทางการปรับแผนพัฒนาชนบทในช่วงครึ่งหลังของแผนฯ 6 โดยให้ความสำคัญมากขึ้นกับ การกระจายการผลิตและการตลาด การอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

4. อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมในชนบท ในช่วงก่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ซึ่งมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป เมื่อเทียบกับในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ที่มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างรวดเร็ว เนื่องจากเศรษฐกิจโลกเอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว คาดว่ายังคงต่อเนื่องไปจนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ซึ่งจะมีผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมในชนบทหลายประการ กล่าวคือ

4.1 โครงสร้างสังคมไทยจะเปลี่ยนจากสังคมชนบทมาเป็นสังคมเมืองมากขึ้น โดยชุมชนเมืองมีแนวโน้มเติบโตอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นฐานการผลิตและการจ้างงาน

ทางด้านอุตสาหกรรมและบริการที่รองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทมาสู่เมือง ส่งผลให้ครัวเรือนในชนบทมีกลุ่มผู้สูงอายุและเด็กมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงลักษณะโครงสร้างสังคมดังกล่าวนี้โยงไปสู่ปัญหาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ความอบอุ่นในครอบครัว ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณี และค่านิยมของชุมชนชนบทอย่างมาก

4.2 โครงสร้างการผลิตในชนบทจะเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการกระจายการผลิตจากพืชหลักไม่กี่ชนิดไปสู่พืชใหม่ ๆ ปศุสัตว์ต่าง ๆ หรืออาชีพนอกเกษตรอื่น ๆ และมีการแข่งขันกันทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งนำไปสู่แนวโน้มการขยายตัวของผู้ผลิตรายใหญ่ หรือการผลิตในลักษณะธุรกิจครบวงจรมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็เป็นแรงผลักดันให้เกษตรกรขนาดเล็กต้องบุกเบิกพื้นที่ใหม่ ๆ โดยการบุกรุกในพื้นที่ป่าสงวนอันมีผลโดยตรงต่อความเสื่อมโทรมในทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในชนบท

4.3 โครงสร้างการกระจายรายได้และความยากจนมีแนวโน้มที่เลวลงจากการสำรวจรายได้ของครัวเรือนทั่วประเทศของสำนักงานสถิติแห่งชาติและข้อมูลจากมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย ปรากฏว่า คนยากจน (ซึ่งอยู่ภายใต้เส้นแห่งความยากจน) ได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 23 ของประชากรทั่วประเทศ ในปี 2524 เป็นร้อยละ 29.5 ในปี 2529 และเป็นร้อยละ 25.2 ในปี 2531 โดยเพิ่มขึ้นอย่างค่อนข้างมากในเขตชนบท จากร้อยละ 27.3 ในปี 2524 เป็นร้อยละ 35.8 ในปี 2529 และร้อยละ 30.6 ในปี 2531 ในขณะที่เขตเมืองมีอัตราการลดลงเล็กน้อย จากร้อยละ 7.5 ในปี 2524 เหลือร้อยละ 5.9 ในปี 2529 และร้อยละ 4.5 ในปี 2531 ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาถึงส่วนแบ่งของรายได้ครัวเรือนกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้รับจากรายได้ทั้งหมดของประเทศ โดยกลุ่มคนที่รวยที่สุดในประเทศ จำนวน 20 เปอร์เซ็นต์แรกมีสัดส่วนของรายได้เพิ่มจากร้อยละ 49.3 ในปี 2518/19 เป็นร้อยละ 55.6 ในปี 2529 และเป็นร้อยละ 55.5 ในปี 2531 ในขณะที่กลุ่มคนยากจนที่สุดของประเทศจำนวน 20 เปอร์เซ็นต์แรกมีสัดส่วนรายได้ลดลงจากร้อยละ 6.1 เหลือร้อยละ 4.6 และ 4.5 ในช่วงเวลาเดียวกัน

5. สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักที่จะรักษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงินการคลังของประเทศ โดยเน้นลักษณะของการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศให้อ่อนอำนวยการกระจายรายได้และการกระจายผลการพัฒนาไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วย

6. เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ดังกล่าว การพัฒนาชนบทจะเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยมีบทบาทดังนี้

6.1 สนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยสร้างโอกาสและความมั่นคงในการประกอบอาชีพของประชาชนในชนบท ทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ

6.2 สนับสนุนการกระจายรายได้และกระจายผลการพัฒนา โดยเน้นการพัฒนากลุ่มคนในชนบท โดยเฉพาะคนที่ยากจนและด้อยโอกาส เพื่อยกระดับความเป็นอยู่และเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาตนเอง ควบคู่ไปกับการสร้างโอกาสและใช้โอกาสของกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้สามารถช่วยตนเองได้ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อลดความไม่ทัดเทียมกันของประชาชนในเขตเมือง

6.3 รักษาสมดุลของการพัฒนา โดยการดำเนินการฟื้นฟูสภาพทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้

7. ดังนั้น แนวทางการพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 จึงยังให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาพื้นฐานของคนในชนบท โดยรักษาความต่อเนื่องของการดำเนินงานจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 แต่จะปรับแนวทางดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและประเด็นการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยส่วนรวม ซึ่งจะต้องเข้ามาประสานกับการพัฒนาชนบทในระบบ กชช. ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชนบท

บทที่ 2

ผลการพัฒนาและประเด็นปัญหาที่ยังดำรงอยู่

บทที่ 2

ผลการพัฒนาและประเด็นปัญหาที่ยังดำรงอยู่

1. การดำเนินงานพัฒนาชนบทภายใต้ระบบ กชช. ซึ่งได้เริ่มตั้งแต่ปี 2525 จนถึงปัจจุบันดำเนินงานในหลายกิจกรรมและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยหมู่บ้านที่เคยจัดเป็นเป้าหมายการพัฒนาอันดับสูง เนื่องจากมีปัญหาทางด้านความยากจน ความเจ็บป่วยและการขาดแคลนความรู้ทางด้านต่าง ๆ อยู่อย่างหนาแน่นได้ลดลงจากจำนวน 5,560 หมู่บ้าน ในปี 2527 เหลือ 353 หมู่บ้าน ในปี 2529 และ 227 หมู่บ้านในปี 2531 และ 180 หมู่บ้านในปี 2533 ตามลำดับ โดยมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ ที่เห็นได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามก็ดียังมีปัญหาที่ต้องแก้ไขอยู่อีกหลายประการ ทั้งปัญหาพื้นฐานเดิมที่รัฐบาลมุ่งเน้นอยู่แล้ว ประกอบกับปัญหาใหม่ ๆ ซึ่งมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของสภาพการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในเมืองที่จะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนชนบทมากขึ้นเรื่อย ๆ

2. ผลการพัฒนาที่ผ่านมาในด้านการพัฒนาขั้นพื้นฐานของชาวชนบทนั้นปรากฏว่าได้ส่งผลให้คนชนบทโดยส่วนรวม อยู่ดี กินดี สะดวกสบาย มีความสุขเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาที่หลงเหลืออยู่ โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริง ดังนี้

2.1 คนในชนบทมีพื้นฐานความรู้ดีขึ้น แต่ก็ยังนับว่าไม่เพียงพอต่อการปรับปรุงฐานะของตนเองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือ แม้ว่าจะไม่รู้หนังสือจะมีจำนวนลดน้อยลง และเด็กมีโอกาสเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาภาคบังคับมากขึ้น แต่อัตราการเรียนต่อระดับมัธยมยังอยู่ในระดับต่ำ โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญดังต่อไปนี้

- อัตราการไม่รู้หนังสือของคนในชนบทลดลงจากร้อยละ 11 ในปี 2523 เหลือเพียงร้อยละ 9 ในปี 2528 และร้อยละ 4 ในปี 2533
- เด็กได้รับการศึกษาภาคบังคับเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 96 ในปี 2529 เป็นร้อยละ 97 ในปี 2530
- อัตราการเรียนต่อในระดับมัธยมถึงจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 37 ในปี 2529 เป็นร้อยละ 39 ในปี 2530 และประมาณร้อยละ 45 ใน

ปัจจุบัน แต่ก็ยังนับว่าอยู่ในอัตราที่ต่ำโดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการเรียนต่อเพียงร้อยละ 31 เท่านั้น

- การรับข้อมูลข่าวสารที่ดีขึ้น ซึ่งมีแนวโน้มแสดงจากข้อมูล กชช.2ค. ถึงการมีโทรทัศน์ของประชาชนในชนบทเพิ่มขึ้นร้อยละ 34.5 ในปี 2533 เมื่อเทียบกับปี 2531 ในขณะเดียวกัน จำนวนหมู่บ้านที่มีหอกระจายข่าวหรือที่อ่านหนังสือพิมพ์ก็เพิ่มขึ้นร้อยละ 24 ในช่วงเวลาเดียวกัน

2.2 คนในชนบทมีสุขภาพดีขึ้น เจ็บป่วยและตายด้วยโรคสำคัญ เช่น มาเลเรีย บาดทะยัก คอตีบ และไอกรนลดลง ยกเว้นโรคท้องร่วงที่มีอัตราการตายลดลง แต่อัตราการป่วยกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสุขวิทยาส่วนบุคคล (คือมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตนให้ถูกสุขลักษณะ) และภาวะสุขาภิบาล โดยเฉพาะภาวะสุขาภิบาลที่เกี่ยวข้องกับการมีและใช้ส้วมที่ถูกสุขลักษณะ การจัดหาน้ำสะอาดสำหรับบริโภค การสุขาภิบาลอาหารโดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- อัตราการตายในทุกกลุ่มอายุ ลดลงจาก 5.1 ต่อพันคนในปี 2525 เหลือ 4.3 ต่อพันคน ในปี 2530 โดยเฉพาะอัตราการตายของมารดาและทารกลดลงอย่างชัดเจนจาก 0.7 และ 45.3 ต่อพันคน เหลือเพียง 0.3 และ 37.5 ต่อพันคน ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน
- โรคมาเลเรีย ซึ่งบั่นทอนชีวิตและสุขภาพของคนในชนบทอย่างสำคัญ ลดลงอย่างมาก โดยอัตราการป่วยลดลงจาก 10.6 ต่อพันคน ในปี 2524 เหลือเพียง 6.8 ต่อพันคน ในปี 2531 และอัตราการตายจากโรคนี้อลดลงจาก 8.6 ต่อแสนคน เหลือ 2.7 ต่อแสนคนในช่วงระยะเวลาเดียวกัน
- โรคสำคัญ ๆ ที่เป็นสาเหตุการป่วยและตายของเด็กและทารกคือ บาดทะยัก คอตีบ และไอกรน ลดลงจาก 3.8 2.3 และ 7.0 ต่อแสนคน ในปี 2525 เหลือเพียง 1.7 0.5 และ 2.8 ต่อแสนคน ในปี 2531
- โรคท้องร่วงที่มีอัตราการตายจากโรคนี้อลดลงจาก 4.2 ต่อแสนคน ในปี 2527 เหลือ 3.1 ต่อแสนคน ในปี 2531 แต่อัตราการป่วยกลับเพิ่มขึ้นจาก 676 ต่อแสนคนในปี 2525 เป็น 1,316 ต่อแสนคน ในปี 2531 ซึ่งมีสาเหตุสำคัญจากปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่มที่สะอาด การมีและใช้ส้วมไม่ถูกสุขลักษณะที่ยังปรากฏอยู่มากโดยเฉพาะในภาคใต้ซึ่ง

มีสูงถึงร้อยละ 50 และร้อยละ 62 ของครัวเรือนชนบท รวมทั้งปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม

2.3 คนในชนบทมีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ขึ้น เด็กขาดสารอาหารลดน้อยลง แต่ยังมีปัญหาพฤติกรรมบริโภคที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- สุขภาพอนามัยของแม่ดีขึ้น ส่งผลให้เด็กแรกเกิดซึ่งมีน้ำหนักเกิน 3,000 กรัม มีอัตราเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 47.5 ในปี 2525 เป็นร้อยละ 80.04 ในปี 2533
- เด็กมีสุขภาพอนามัยแข็งแรงขึ้น โดยมีเด็กซึ่งขาดสารอาหารระดับรุนแรงลดลงจากร้อยละ 2.0 ในปี 2524 เหลือเพียงร้อยละ 0.004 ในปี 2534 ส่วนใหญ่ยังมีอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- อัตราการป่วยด้วยโรคพยาธิใบไม้ในตับของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสูงถึงร้อยละ 35 ของประชากรในปี 2533 ซึ่งมีสาเหตุจากการนิยมบริโภคอาหารไม่ถูกสุขลักษณะเป็นสำคัญ

2.4 คนในชนบทโดยทั่วไปมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินดีขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาในบางพื้นที่ โดยเฉพาะในภาคใต้ โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญ ดังนี้

- สถิติคดีอุกฉกรรจ์โดยส่วนรวมลดลงจาก 24 คดี ต่อแสนคนในปี 2529 เหลือ 21.7 คดี ต่อแสนคน ในปี 2531 แต่ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในภาคใต้อย่างคงสูงกว่าภาคอื่น ๆ

2.5 คนในชนบทมีความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตมากขึ้น จากบริการของรัฐที่กระจายอย่างทั่วถึงไม่ว่าจะเป็น ไฟฟ้า ถนนหนทาง แหล่งน้ำกิน น้ำใช้ สถานอนามัย โรงพยาบาลและโรงเรียน ทั้งหมดนี้ได้ช่วยให้คนในชนบทอยู่ดี กินดี และมีความสุขขึ้นระดับหนึ่งดังได้กล่าวแล้ว แต่ก็ยังคงต้องปรับปรุงทางด้านคุณภาพของการให้บริการ และการใช้สิ่งก่อสร้างสาธารณะต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่

- คนในชนบทมีไฟฟ้าใช้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 66 ในปี 2529 เป็นร้อยละ 75 ในปี 2531 โดยขณะนี้จ่ายกระแสไฟฟ้าเข้าถึงหมู่บ้านได้ร้อยละ 93 ของหมู่บ้านทั่วประเทศ

- จำนวนหมู่บ้านในชนบทที่ไม่มีถนนเข้าถึงลดลงจากร้อยละ 4.5 ของหมู่บ้านทั่วประเทศในปี 2529 เหลือร้อยละ 3.2 ในปี 2531 และเหลือร้อยละ 2.5 ในปี 2533 แต่ก็ยังมีปัญหาความไม่สะดวกในการเดินทางที่เกิดจากความชำรุดทรุดโทรมของถนนหนทางปรากฏว่าอยู่มาก โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ
- จำนวนยานพาหนะประเภทต่าง ๆ ที่ชาวชนบทให้สัญจรไปมา เช่น รถปิคอัพ มอเตอร์ไซด์ รถจักรยาน รถอีแต่น เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 15.9 ในปี 2533 เมื่อเทียบกับปี 2531
- จำนวนบ่อบาดาลและบ่อน้ำตื้นเพิ่มขึ้นจาก 1.82 ล้านบ่อในปี 2531 เป็น 2.04 ล้านบ่อ ในปี 2533 แต่การขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้ก็ยังคงเป็นปัญหาสำหรับภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ปัจจุบันมีสถานอนามัยครบทุกตำบล โรงพยาบาลครบทุกอำเภอ โรงเรียนประถมศึกษาครบคลุมครบทุกตำบล และโรงเรียนมัธยมศึกษาครบคลุมครบทุกอำเภอ เช่น การให้การบริการทางด้านรักษาพยาบาล ก็ยังขาดแคลนบุคลากรและเครื่องมือเครื่องมือที่จำเป็น โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.6 คนชนบทในพื้นที่ล้าหลังห่างไกล โดยเฉพาะพื้นที่ตามแนวชายแดน พื้นที่ที่ยังมีปัญหาความมั่นคง ได้รับการคุ้มครอง ดูแลความปลอดภัย รวมทั้งการปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ทัดเทียมเท่าในพื้นที่ปกติ อย่างไรก็ตามการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวในระยะต่อไปจะต้องมุ่งขจัดเงื่อนไขของปัญหาความมั่นคงต่าง ๆ ไม่เฉพาะแต่ภัยจากการสู้รบแต่เพียงอย่างเดียวแต่ต้องให้ความสำคัญต่อประเด็นความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ และสังคมที่สำคัญอื่น ๆ เช่น ความยากจน กรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน และการทำลายทรัพยากรธรรมชาติเป็นต้น ทั้งนี้การดำเนินงานพัฒนาจะต้องสอดคล้องประสานกันระหว่างฝ่ายทหาร พลเรือน และประชาชนในพื้นที่

3. นอกเหนือจากปัญหาพื้นฐานทางด้านความไม่รู้ ความเจ็บป่วยและความหิวที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในบางพื้นที่ของชนบทตามที่ได้ระบุไว้แล้ว คนในชนบทยังได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ซึ่งอาจทำให้สภาพความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตเสื่อมโทรมลง โดยมีประเด็นปัญหาที่สำคัญที่จะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ ดังนี้

3.1 ปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลเกี่ยวเนื่องกับปัญหาความยากจนในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นปัญหาที่ดินทำกิน ป่าไม้ และแหล่งน้ำ ซึ่งมีประเด็นที่ควรให้ความสนใจดังนี้

3.1.1 ปัญหาผู้ไร้ที่ดินทำกิน ซึ่งประชากรเหล่านี้มีความอ่อนแอทางเศรษฐกิจ และมีสภาพความยากจน โดยมีข้อเท็จจริง ดังนี้

- ข้อมูล สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (TDRI) พบว่า ประชากรประมาณ 2.5 ล้านครอบครัว หรือ 12 ล้านคน มีปัญหาในเรื่องที่ดินทำกิน ซึ่งจำแนกเป็นผู้บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ ผู้เช่าที่ดิน และผู้ไร้ที่ดินทำกิน ปัญหานี้มีมากในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.1.2 ปัญหาการกว้านซื้อที่ดินที่เกิดจากการเก็งกำไร การขยายตัวเมือง และการใช้พื้นที่สำหรับอุตสาหกรรมเข้าไปในพื้นที่ที่รัฐได้พัฒนาระบบชลประทานเรียบร้อยแล้ว โดยมีข้อเท็จจริง ดังนี้

- ในปี 2531 ที่ดินในเขตชลประทานภาคกลางและภาคเหนือมีการเปลี่ยนมือสูงถึง 700,000 ราย

3.1.3 ปัญหาที่ดินเสื่อมโทรม ทั้งที่เกิดจากธรรมชาติและเกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การทำเกลือในภาคอีสานที่ก่อให้เกิดการแพร่กระจายจากดินเค็มอย่างกว้างขวาง การทำเหมืองแร่ในพื้นที่ภาคต่าง ๆ ที่ทำให้พื้นที่สูญเสียสภาพเหมาะสมสำหรับการเพาะปลูก และปัญหาดินพุดในภาคใต้ เป็นต้น โดยมีข้อเท็จจริง ดังนี้

- ดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีถึง 18 ล้านไร่ หรือร้อยละ 17 ของพื้นที่ภาคนี้ และยังพบว่ามียุทธศาสตร์ที่สูงที่มีหินเกลือปนอยู่ เมื่อสลายตัวจะมีเกลือละลายน้ำออก ทำให้บริเวณใกล้เคียงเกิดปัญหาดินเค็มอีกถึง 19.4 ล้านไร่
- ดินเค็มและดินเปรี้ยวภาคใต้ 2.6 ล้านไร่
- ดินอินทรีย์หรือที่เรียกว่า ดินพุด มีประมาณ 500,000 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในภาคใต้

3.1.4 ปัญหาความกดดันในความต้องการที่ดินทำกิน ซึ่งเป็นผลจากการเพิ่มประชากรที่สูงในอดีต

- จำนวนครัวเรือนในชนบท เพิ่มขึ้นจาก 6 ล้านครัวเรือนในปี 2527 เป็น 6.5 ล้านครัวเรือนในปี 2531

- พื้นที่ทางการเกษตรเพิ่มขึ้นจาก 125.3 ล้านไร่ ในปี 2527 เป็น 147.8 ล้านไร่ ในปี 2531

3.1.5 ปัญหาการบุกรุกทำลายป่า ซึ่งมีตัวเลขบ่งชี้ดังนี้

- พื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกทำลายเหลือต่ำกว่าร้อยละ 28 หรือประมาณ 89.8 ล้านไร่

3.1.6 ปัญหาการให้ความสำคัญการใช้น้ำอันเนื่องมาจากขาดการอนุรักษ์ แผนระยะยาว และหลักเกณฑ์การพัฒนา และการจัดสรรน้ำเพื่อให้การใช้น้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และจัดสรรงบประมาณในกลุ่มของโครงการ

3.2 ปัญหาทรัพยากรมนุษย์ในชนบทที่มีพื้นฐานการศึกษาต่ำโดยเฉพาะกลุ่มผู้ยากจนในชนบท ทำให้ขาดโอกาสที่จะเคลื่อนย้ายเข้ามาสู่การมีงานทำในภาคอุตสาหกรรมและบริการซึ่งต้องการแรงงานที่มีคุณภาพมากขึ้น ขณะเดียวกันก็เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพในชนบท โดยมีข้อบ่งชี้ทางด้านการว่างงานของผู้มีการศึกษาระดับต่ำ ดังนี้

- การว่างงานตั้งแต่ปี 2526-2530 ส่วนใหญ่เป็นการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนที่อาศัยในชนบทกล่าวคือ ในปี 2526 มี 321,000 คน เพิ่มขึ้นเป็น 740,000 คน ในปี 2530

3.3 ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวชนบทที่ลดน้อยลง เนื่องจากหัวหน้าครอบครัวต้องอพยพไปหางานทำในเมืองทั้งผู้สูงอายุ และเด็กให้อยู่ตามลำพังทำให้ความสัมพันธ์ ความอบอุ่น และความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวลดน้อยลง และอาจนำมาซึ่งปัญหาทางสังคมด้านอื่น ๆ โดยมีข้อเท็จจริง ดังนี้

- จำนวนครัวเรือนที่มีคนไปทำงานนอกตำบล เพิ่มขึ้นจาก 1.1 ล้านครัวเรือนในปี 2527 เป็น 1.5 ล้านครัวเรือนในปี 2531 และ 3.2 ล้านครัวเรือนในปี 2533 โดยมีมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ

3.4 ภาวะการผลิตในภาคเกษตรกรรมที่มีแนวโน้มลดลง แสดงให้เห็นว่าภาวะการผลิตของประเทศมีแนวโน้มก้าวเข้าสู่ภาวะการผลิตที่มีภาคอุตสาหกรรมและบริการเป็นหลักมากยิ่งขึ้น การกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการผลิตเป็นไปอย่างขาดสมดุล ความแตกต่างของรายได้ของประชาชนในภาคเกษตร และภาคอื่น ๆ ค่อนข้างสูง มีการ

เคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ดังปรากฏตัวชี้วัด ดังนี้

- ภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนการผลิตลดลงจากร้อยละ 19.7 ในปี 2526 เหลือร้อยละ 17.3 ในปี 2530
- รายได้เฉลี่ยจากการรับจ้างของคนในชนบท ปี 2531 เท่ากับ 7,010 บาทต่อปี ในขณะที่รายได้เฉลี่ยของคนทั้งประเทศเท่ากับ 23,000 บาทต่อปี
- อัตราส่วนผู้ที่มีงานทำภาคเกษตรลดลงจากร้อยละ 68.8 ในปี 2526 เหลือร้อยละ 64.4 ในปี 2530

4. แม้ว่าการดำเนินการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาจะประสบผลสำเร็จได้ระดับหนึ่ง ดังกล่าว แต่การบริหารงานพัฒนายังคงให้ความสำคัญกับส่วนกลางเป็นหลักจังหวัดมิได้มีบทบาทเป็นผู้ริเริ่มกำหนดโครงการ และดำเนินงานพัฒนาตนเองเท่าที่ควร

บทที่ 3

วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนา

บทที่ 3

วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนา

1. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาชนบท คือ การยกระดับรายได้ของคนยากจนในชนบท และกระจายผลการพัฒนาไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่ยังด้อยโอกาสให้ทั่วถึง โดยมุ่งยกระดับความสามารถของคนในชนบท ขยายโอกาสทางการผลิตการจ้างงาน ตลอดจนยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชนบทในลักษณะการสร้างความสำเร็จของการพัฒนา

2. เป้าหมาย

เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น จึงควรกำหนดเป้าหมายการพัฒนาหลัก ๆ ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังนี้

2.1 เป้าหมายการปรับปรุงระบบบริหารการพัฒนาชนบท

2.1.1 กระจายอำนาจการบริหารสู่ส่วนภูมิภาคโดยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นไป ปีละไม่ต่ำกว่า 6,000 ล้านบาท เพื่อพัฒนาในเรื่องเร่งด่วนของจังหวัดและจัดงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาของสภาตำบล

2.1.2 จัดระบบบริหารงานพัฒนาชนบทให้มีเอกภาพทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

2.2 เป้าหมายการแก้ปัญหาความยากจนในชนบท เพื่อสนองนโยบายการกระจายรายได้

2.2.1 กำหนดกลุ่มบุคคลเป้าหมายเป็นรายครัวเรือน ได้แก่ ครัวเรือนเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง และต้องเช่าที่ดินทำกินทั้งหมดกับครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้างเพียงอย่างเดียว และมีรายได้ต่ำ ทั้งนี้ครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 ประเภท มีจำนวนประมาณ 9 แสนครัวเรือน ทั่วประเทศในปี 2534 ซึ่งสามารถจะระบุจำนวนครัวเรือนดังกล่าวได้ถึงระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค. ผนวก จปฐ.)

2.2.2 เพิ่มรายได้และการมีงานทำของครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการกระจายรายได้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ที่จะลดสัดส่วนของประชาชนที่อยู่ใต้ขีดความยากจน ให้เหลือต่ำกว่าร้อยละ 20 ของประชาชนทั้งประเทศ ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐในระดับจังหวัด จะต้องมีบทบาทในการดำเนินการแก้ไขปัญหา รวมทั้งส่งเสริมช่องทางที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ และการมีงานทำ โดยอาศัยโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ ตามปกติ หรือการจัดให้มีโครงการพิเศษจากงบอุดหนุนจังหวัด เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทเสริมโครงการที่มีอยู่แล้วให้เกิดผลต่อกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ จะเป็นการสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวมด้วย

2.3 เป้าหมายการยกระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนชนบทโดยทั่วไป

โดยอาศัยเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน หรือ จปฐ. เป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการดำรงชีวิตที่ทุกครัวเรือนในชนบท จะให้บรรลุเกณฑ์ดังกล่าว ในปี 2539 กล่าวคือ

2.3.1 คุณภาพชีวิตทางการอยู่ดี กินดี ที่สำคัญได้แก่ ให้ทุกครัวเรือนได้รับการดูแลสุขภาพอนามัยอย่างถูกสุขลักษณะ และหลักสุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อมทั้งในเรื่องที่อยู่อาศัย จัดปัญหาเด็กขาดสารอาหารระดับรุนแรงสิ้นเชิง การศึกษาภาคบังคับครบถ้วนทุกคน รวมทั้งให้มีน้ำสะอาดเพียงพอสำหรับดื่มและใช้ การมีและใช้ส้วมที่ถูกสุขลักษณะอย่างครบถ้วน

2.3.2 ทุกหมู่บ้านในชนบทมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินโดยมุ่งส่งเสริมให้ชุมชน ประชาชนได้ร่วมกันในการดูแลสุขภาพปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน และป้องกันอาชญากรรมในหมู่บ้านของตนเอง และความมั่นคงปลอดภัยจากศัตรูภายในประเทศและภายนอกประเทศ

2.3.3 ทุกหมู่บ้านในชนบทมีส่วนร่วมในการพัฒนา ที่สำคัญได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน และแก้ไขปัญหาของชุมชน ร่วมกันบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ บำรุงรักษาวัฒนธรรม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.4 เป้าหมายอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กำหนดให้องค์กรประชาชนในทุกหมู่บ้านได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. แนวทางการพัฒนา

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น ประเด็นการพัฒนาชนบท ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 จะมุ่งไปสู่การกระจายอำนาจการบริหารงานพัฒนา เพื่อให้หน่วยงานในระดับภูมิภาคและท้องถิ่นได้มีบทบาทในการแก้ปัญหาความยากจน โดยเน้นการยกระดับรายได้ การปรับปรุงคุณภาพชีวิต การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม และการพัฒนาพื้นที่ที่มีปัญหาเป็นการเฉพาะ เช่น พื้นที่ลุ่มน้ำท่วมขัง พื้นที่ตามแนวชายแดน และพื้นที่ที่มีปัญหาความมั่นคง ทั้งนี้มีรายละเอียดแนวทางรองรับประเด็นการพัฒนาดังกล่าวรวม 7 แนวทางดังต่อไปนี้

แนวทางที่ 1 การพัฒนาครัวเรือนรายได้น้อยในชนบท

การพัฒนาครัวเรือนรายได้น้อยในชนบท เพื่อแก้ปัญหาความยากจน โดยการเพิ่มขีดความสามารถของครัวเรือนในการพัฒนาอาชีพ และแสวงหาทางเลือก เพื่อประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคม ในขณะเดียวกันก็จะเป็นการระดมพลังการพัฒนาทั้งของภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ธุรกิจเอกชน และประชาชน ในการตอบสนองวัตถุประสงค์การกระจายรายได้ในลักษณะที่เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

แนวทางที่ 2 การพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายที่ยังด้อยโอกาสให้มาสู่ระดับที่ต้องการตามมาตรฐานการดำรงชีวิตที่จะช่วยให้สามารถอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข โดยคำนึงถึงความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

แนวทางที่ 3 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการปรับโครงสร้างการผลิตในชนบท

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชนบทเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคคลให้สามารถแสวงหาโอกาส และสามารถใช้ออกในการปรับปรุงคุณภาพชีวิต และการประกอบอาชีพ และริเริ่มอาชีพของตนเอง โดยมุ่งเน้นพัฒนาที่ตัวบุคคล ครอบครัว และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในเขตชนบท

แนวทางที่ 4 การขยายโอกาสการผลิต การตลาด และการจ้างงานในชนบท

การพัฒนาการผลิต การตลาด และการจ้างงานในชนบท เพื่อยกระดับรายได้ และการมีงานทำของครัวเรือนในชนบท โดยปรับโครงสร้างเศรษฐกิจชนบทให้กระจายไปสู่กิจกรรมการผลิตหลาย ๆ สาขา ทั้งภาคเกษตร และนอกภาคเกษตร การพัฒนาแรงงาน

ในชนบท เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเคลื่อนย้ายไปสู่การจ้างงานในสาขาเศรษฐกิจที่ให้ผลตอบแทน และรายได้ที่ดีกว่าเดิม รวมทั้งการสนับสนุนองค์กรเอกชน ธุรกิจเอกชน และสถาบันเกษตรกรเข้าร่วมในการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจในชนบทมากขึ้น

แนวทางที่ 5 การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่ออนุรักษ์ อนุรักษ์และฟื้นฟูให้เป็นฐานสำหรับการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของประชาชนในชนบท โดยเน้นบทบาทของประชาชนและองค์กรประชาชนให้เข้ามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

แนวทางที่ 6 การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

การพัฒนาพื้นที่ชนบทที่มีปัญหาความมั่นคงเพื่อแก้ปัญหาของคนในชนบทที่อยู่ล้าหลังห่างไกล พื้นที่ตามแนวชายแดน และพื้นที่ที่มีปัญหาความมั่นคงที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากการพัฒนาชนบททั่วไป โดยสร้างระบบการพัฒนาที่เชื่อมโยงผสมผสานกับการพัฒนาในระบบปกติ

แนวทางที่ 7 การพัฒนาระบบบริหารงานพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาของประชาชนในชนบท

การพัฒนาระบบบริหารการพัฒนาชนบท เพื่อการกระจายบทบาทความรับผิดชอบการแก้ปัญหาของชาวชนบทจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาคมากขึ้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการนำเอาทรัพยากร และการบริการต่างๆ ของรัฐให้ไปถึงกลุ่มคนยากจน และกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนา

ทั้งนี้แนวทางหลักทั้ง 7 ประการ จะได้นำเสนอรายละเอียดในบทต่อ ๆ ไป

บทที่ 4

การพัฒนาครัวเรือนรายได้ต่ำอยู่ในชนบท

บทที่ 4

การพัฒนาครัวเรือนรายได้น้อยในชนบท

การพัฒนาครัวเรือนรายได้น้อยในชนบท เป็นการเพิ่มสมรรถภาพในการแก้ปัญหาความยากจนในชนบทต่อเนื่องจากที่ได้ดำเนินการมาแล้ว ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 และฉบับที่ 6 โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มเป้าหมายที่จัดอยู่ในข่ายครัวเรือนรายได้น้อย เพื่อที่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน จะได้ระดมความช่วยเหลือ และดำเนินกิจกรรมการพัฒนาที่จะส่งผลกระทบต่อ การเพิ่มรายได้ และการมีงานทำ อันเป็นการสนองวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการพัฒนาชนบท และการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ทางด้านการขจัดความยากจน และแก้ปัญหาการกระจายรายได้

1. สถานการณ์ทางการแก้ปัญหาความยากจนในชนบทในช่วงที่ผ่านมา

การดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทในช่วงที่ผ่านมา เป็นการมุ่งขจัดสาเหตุของความยากจน โดยเน้นในเรื่องการแก้ปัญหาความขาดแคลนบริการขั้นพื้นฐานของรัฐทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน สุขภาพอนามัย และความรู้ ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตเป็นสำคัญ ทั้งนี้ในการบริหารงานพัฒนาได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายในรูปของหมู่บ้านยากจน หรือที่เรียกว่า หมู่บ้านล้าหลัง หรือหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาลำดับต่าง ๆ โดยนำสภาพปัญหาในพื้นที่ระดับหมู่บ้านมาเป็นตัวกำหนด ที่สำคัญได้แก่ ความไม่สะดวกในการคมนาคม การขาดแคลนแหล่งน้ำอุปโภคบริโภค การขาดแคลนสถานที่ให้ความรู้ของรัฐ หรือขาดแคลนบริการให้การศึกษาและฝึกอบรมที่จะมีส่วนช่วยการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ และการประกอบอาชีพ การมีปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัย ตลอดจนมีผลผลิตจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรต่ำ และไม่มีโอกาสในการทำงานเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว เป็นต้น

การดำเนินการพัฒนาชนบทระบบ กชช. ที่ผ่านมา ซึ่งมุ่งขจัดความขาดแคลนบริการขั้นพื้นฐานดังกล่าวแล้ว ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพความเป็นอยู่ในทางที่ดีขึ้นโดยลำดับ จนอาจกล่าวได้ว่า ในปัจจุบันหมู่บ้านที่เคยจัดเป็นเป้าหมายการพัฒนาอันดับสูง เนื่องจากมีปัญหาทางด้านความยากจน ความเจ็บป่วยและการขาดแคลนความรู้ทางด้านต่าง ๆ อยู่อย่างหนาแน่นได้ลดลงจากจำนวน 5,560 หมู่บ้าน ในปี 2527

เหลือ 353 หมู่บ้าน ในปี 2529 227 หมู่บ้าน ในปี 2531 และ 180 หมู่บ้านในปี 2533 ตามลำดับ โดยมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ ที่เห็นได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ถ้าหากพิจารณาในแง่ของการปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจของคนยากจนในชนบทที่จัดโดยรายได้แล้วจะเห็นว่า ความยากจนในลักษณะนี้ยังคงปรากฏอยู่ค่อนข้างมาก โดยประมาณว่า คนยากจน (ซึ่งอยู่ภายใต้เส้นแห่งความยากจน) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 27.3 ในปี 2524 เป็นร้อยละ 35.8 ในปี 2529 และร้อยละ 30.6 ในปี 2531 ตามลำดับ

2. ประเด็นการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

ปัจจุบันความแตกต่างในรายได้ หรือปัญหาการกระจายรายได้ในประเทศเป็นประเด็นหลักประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ดังนั้นการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในชนบท จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพัฒนาเพื่อเพิ่มรายได้ และการมีงานทำแก่กลุ่มเป้าหมายครัวเรือนรายได้น้อยในชนบทเป็นกรณีพิเศษ นอกเหนือจากการพัฒนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทโดยทั่วไป

3. วัตถุประสงค์ของการพัฒนาครัวเรือนรายได้น้อย

3.1 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของครัวเรือนรายได้น้อยในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการแสวงหาทางเลือกประกอบอาชีพ และใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีอย่างคุ้มค่าเหมาะสมในการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศ และของโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

3.2 เพื่อระดมพลังการพัฒนาทั้งของภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ธุรกิจเอกชน และประชาชนในการตอบสนองนโยบายของรัฐในการกระจายรายได้ในลักษณะที่เป็นรูปธรรมในระดับจุลภาค และเพื่อเป็นการนำเอาปรัชญาการพัฒนาชนบทตามระบบ กชช. ในการแก้ปัญหาความยากจนมาปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จดียิ่งขึ้น

4. กลยุทธ์การพัฒนา

4.1 การพัฒนาครัวเรือนรายได้น้อยในชนบทต้องเป็นกระบวนการที่ให้คนยากจนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด และดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สามารถช่วยตนเอง และพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริงตลอดไป

4.2 การพัฒนาครัวเรือนรายได้น้อยต้องเป็นการพิจารณาบนพื้นฐานสภาพข้อเท็จจริงของปัจจัยต่าง ๆ ทั้งหมดที่ทำให้เกิดปัญหาความยากจน ดังนั้นระดับการรับผิดชอบในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาจะอยู่ที่ระดับจังหวัดมากกว่าส่วนกลาง

4.3 เนื่องจากปัญหาความยากจนเป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไขที่หลากหลายในวิธีการและช่วงจังหวะ ดังนั้น การพัฒนาครัวเรือนรายได้น้อยในชนบทควรเป็นการผนึกกำลังทั้งของภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน และประชาชนในลักษณะของการแบ่งงานกันทำ และการยอมรับในความหลากหลายของวิธีการดำเนินการภายใต้การมีจุดมุ่งหมายอันเดียว

5. แนวทางการพัฒนาครัวเรือนรายได้น้อยในชนบท

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับกลยุทธ์การพัฒนาแนวทางการพัฒนาครัวเรือนรายได้น้อยในชนบท จะประกอบด้วย

5.1 จัดทำแผนงานพัฒนาครัวเรือนรายได้น้อยในชนบท และจัดสรรงบประมาณในลักษณะเงินก้อนให้แก่จังหวัดโดยตรง ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนระดับจังหวัด และอำเภอสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหา รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพ และเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนรายได้น้อยได้ด้วยตนเอง และเป็นการเสริมการดำเนินกิจกรรมของกระทรวง และกรมที่ดำเนินการอยู่ให้ครบถ้วนเหมาะสม หรือริเริ่มโครงการใหม่ๆ อันจะช่วยให้การแก้ปัญหา และการพัฒนาการผลิต และรายได้ของครัวเรือนรายได้น้อยในชนบทมีความคล่องตัว และทันเวลากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

5.2 กำหนดกลุ่มเป้าหมายครัวเรือนรายได้น้อยในชนบท เพื่อเป็นกลุ่มเป้าหมายการพัฒนาให้ชัดเจน โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

5.2.1 การกำหนดกลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยในชนบทในระดับประเทศ ประกอบด้วยครัวเรือน 2 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการเกษตรในลักษณะที่ไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง และต้องเช่าที่ดินทำกินทั้งหมด
- 2) ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้างเพียงอย่างเดียว (รวมทั้งทำประมงขนาดเล็ก) และมีรายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนกลุ่มเดียวกันทั่วประเทศ

ทั้งนี้ในปัจจุบันมีข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค.) ที่ระบุจำนวนครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าวว่า มีอยู่ประมาณ 9 แสนครอบครัวในปี 2533

5.2.2 การกำหนดกลุ่มครัวเรือนรายได้ต่ำในระดับตำบลและหมู่บ้าน

- เจ้าหน้าที่ของรัฐระดับตำบลร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านร่วมกันวิเคราะห์ถึงครัวเรือนยากจน โดยมีเกณฑ์ข้อ 5.2.1 เป็นพื้นฐานประกอบเกณฑ์อื่น ๆ ตามความเหมาะสมในแต่ละหมู่บ้าน และจัดทำบัญชีครัวเรือนรายได้ต่ำของแต่ละหมู่บ้าน

5.3 กำหนดลักษณะกิจกรรมการพัฒนาครัวเรือนรายได้ต่ำเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงาน โดยเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะดังนี้

5.3.1 กิจกรรมที่มีส่วนส่งเสริม หรือพัฒนาอาชีพและรายได้ในระดับครัวเรือน เกษตร ทั้งอาชีพในภาคเกษตรเอง และอาชีพนอกภาคเกษตรและควรเป็นกิจกรรมที่ไม่ซ้ำกับหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการอยู่แล้ว และ/หรือเป็นการสนับสนุนโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ ให้ได้ผลต่อกลุ่มครัวเรือนรายได้ต่ำมากขึ้น หรือเป็นการเสริมเพื่อให้กิจกรรมการพัฒนาชนบทของหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างครบวงจรมากขึ้น

5.3.2 กิจกรรมที่มีส่วนสนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นครัวเรือนรับจ้างสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะ ฝีมือ แรงงาน เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเอง

6. การบริหารการพัฒนาครัวเรือนรายได้ต่ำในชนบท

เพื่อเป็นการระดมพลังจากทุกฝ่ายมาพัฒนาครัวเรือนรายได้ต่ำให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ข้างต้น การบริหารการพัฒนาควรดำเนินการไปพร้อม ๆ กันในลักษณะแบ่งงานกันทำ ระหว่าง (1) ภาครัฐ (2) องค์กรพัฒนาเอกชน และ (3) หน่วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งในที่นี้คือ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณแก่หน่วยงานดำเนินการทั้ง 3 ดังกล่าว

บทที่ 5

การพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนใน
ชนบท

บทที่ 5

การพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ของประชาชนในชนบท

จุดเน้นของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท คือ ตัวบุคคลหรือประชาชนในชนบท โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย คนยากจน และผู้ด้อยโอกาสที่จะได้รับปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสุขภาพอนามัย การสุขาภิบาล การผลิต ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและควมมีคุณธรรม ซึ่งนับว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

1. สถานการณ์ทางด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทในช่วงที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน

การพัฒนาชนบทในช่วงที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบท โดยการเพิ่มปัจจัยขั้นพื้นฐานและเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเพื่อเสริมสร้างเกื้อหนุนให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิต และมีความพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ ของตนเองได้ในอนาคต ดังนั้นโครงการด้านปัจจัยขั้นพื้นฐานที่รัฐทุ่มเทไปเป็นจำนวนมาก ได้สะท้อนให้เห็นถึงปริมาณ และคุณภาพของบริการที่เพิ่มขึ้น ทั้งที่มีผลโดยตรงและโดยอ้อมแก่ชาวชนบทอย่างเห็นได้ชัดเจนในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ในขณะที่เดียวกันยังมีปัจจัยหลายประการที่กำหนดให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทอยู่ในระดับที่ยังไม่น่าพอใจ ทั้งในด้านนโยบายการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวมที่มุ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ทำให้เกิดความไม่สมดุลของการพัฒนาระหว่างสาขา และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทในทางที่เลวลงได้ นอกจากนี้แนวโน้มสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปในด้านต่าง ๆ ในสังคมเมืองก็ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมชนบทเป็นอย่างมากเช่นกัน ดังรายละเอียดสถานการณ์ภาวะคุณภาพชีวิตดังต่อไปนี้

1.1 แนวโน้มคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทโดยทั่วไปเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

การดำเนินงานพัฒนาชนบทในช่วงที่ผ่านมา มุ่งแก้ปัญหาความไม่รู้ความเจ็บป่วยและความหิวของประชาชนในชนบท ซึ่งได้ส่งผลให้คนในชนบทโดยส่วนรวมอยู่ดี กินดี และมีความสุขขึ้นระดับหนึ่ง แต่ก็ยังมีปัญหาที่ต้องแก้ไขอยู่อีกหลายประการ โดยพิจารณาได้จากข้อเท็จจริง ดังต่อไปนี้

1.1.1 คนในชนบทมีพื้นฐานความรู้ดีขึ้น แต่ก็ยังนับว่าไม่เพียงพอต่อการปรับปรุงฐานะของตนเองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือแม้ว่าคนไม่รู้หนังสือจะมีจำนวนลดน้อยลง และเด็กมีโอกาสเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาภาคบังคับมากขึ้น แต่อัตราการเรียนต่อระดับมัธยมยังอยู่ในระดับต่ำ

1.1.2 คนในชนบทมีสุขภาพดีขึ้น เจ็บป่วยและตายด้วยโรคสำคัญลดลง เช่น มาเลเรีย บาดทะยัก คอตีบ และไอกรน ยกเว้นโรคท้องร่วงที่มีอัตราการตายลดลง แต่อัตราการป่วยกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่มที่สะอาด การมีและใช้ส้วมไม่ถูกสุขลักษณะ และสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม

1.1.3 คนในชนบทมีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ขึ้น เด็กขาดสารอาหารลดน้อยลง แต่ยังมีปัญหาการบริโภคอาหารไม่ถูกสุขลักษณะโดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.1.4 คนในชนบทโดยทั่วไปมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินดีขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาในบางพื้นที่ โดยเฉพาะในภาคใต้

1.1.5 คนในชนบทมีความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตมากขึ้น จากบริการของรัฐที่กระจายอย่างทั่วถึงไม่ว่าจะเป็น ไฟฟ้า ถนนหนทาง แหล่งน้ำกิน น้ำใช้ สถานีอนามัย โรงพยาบาลและโรงเรียน ทั้งหมดนี้ได้ช่วยให้คนในชนบท อยู่ดีกินดี และมีความสุขขึ้นระดับหนึ่งดังได้กล่าวแล้ว แต่ก็ยังคงต้องปรับปรุงทางด้านคุณภาพของการให้บริการ และการใช้สิ่งก่อสร้างสาธารณะต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

1.2 แม้ว่าคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทโดยทั่วไปจะมีแนวโน้มดีขึ้น แต่หากพิจารณาในแง่ของมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนไทยที่ควรจะเป็น โดยใช้ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นเครื่องชี้วัดแล้ว จะเห็นว่าประชาชนในชนบทยังต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อให้บรรลุตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้สำหรับปี 2534 อีกหลายประการ

การกำหนดมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนไทยที่ควรจะเป็น โดยใช้เกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) ได้เริ่มมาตั้งแต่ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 มีความมุ่งหมายที่จะ

ให้ประชาชนในชนบทได้รับการเอาใจใส่ดูแลทั้งจากภาครัฐ และด้วยตนเองเพื่อจะอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามสมควรแก่สภาพ โดยคำนึงถึงความจำเป็นขั้นพื้นฐานทางด้านต่าง ๆ สำหรับการดำรงชีวิต รวม 8 ประการ ประกอบด้วยอาหารดี มีบ้านอาศัย ศึกษาอนามัย ถ้วนทั่ว ครอบครัวปลอดภัย ได้ผลผลิตดี มีลูกไม่มาก อยากร่วมพัฒนา และพาสู่คุณธรรม ทั้งนี้ความจำเป็นขั้นพื้นฐานดังกล่าวมีเครื่องชี้วัดรวมกันทั้งหมด 32 ตัว

จากการสำรวจข้อมูลคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ในปี 2533 ทั่วประเทศ รวม 54,954 หมู่บ้าน จาก 72 จังหวัด อาจสรุปผลได้ว่า คุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานของคนไทยนั้น มีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1.2.1 *คุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ จปฐ. ของประชาชนทั่วประเทศโดยเฉลี่ย* ตกเกณฑ์จากเป้าหมายการพัฒนาปี 2534 จำนวน 21 เครื่องชี้วัดใน 32 เครื่องชี้วัด และเมื่อดูเป็นรายภาคแล้ว ภาคกลางมีคุณภาพชีวิตอยู่ระดับดีกว่าภาคอื่น รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ

1.2.2 *คุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ จปฐ. ที่ตกเกณฑ์ หรือไม่บรรลุเป้าหมายปี 2534* ซึ่งยังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยในขณะนี้ มี 21 ตัวชี้วัด ได้แก่

- 1) เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ขาดสารอาหารระดับ 3 ร้อยละ 0.24 จากจำนวนเด็ก (0-5 ปี) ที่ได้รับการชั่งน้ำหนัก 2,285,283 คน ในขณะที่เป้าหมายปี 2534 กำหนดไว้ = ร้อยละ 0 หรือไม่มี
- 2) เด็กอายุ 5-14 ปี ได้รับสารอาหารครบถ้วน เฉลี่ยทั้งประเทศมีเพียงร้อยละ 61.90 จากจำนวนเด็กที่สำรวจจำนวน 7,417,609 คน ในขณะที่เป้าหมายกำหนดไว้คือไม่น้อยกว่าร้อยละ 92
- 3) ครอบครัวมีส้วมถูกหลักสุขาภิบาล มีจำนวนร้อยละ 69.78 จากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 6,440,896 ครอบครัว ในขณะที่เป้าหมายปี 2534 กำหนดไว้ร้อยละ 75
- 4) ครอบครัวมีน้ำสะอาดดื่มเพียงพอตลอดปี มีจำนวนร้อยละ 64.17 จากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 6,400,896 ครอบครัวเป้าหมาย จปฐ. ปี 2534 คือ ร้อยละ 95
- 5) เด็กวัยประถมศึกษาได้เข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับ มีจำนวนร้อยละ 96.65 จากจำนวนเด็กวัยประถมศึกษา (7-14 ปี) ทั้งหมด 4,904,315 คน ในขณะที่เป้าหมายปี 2534 คือ ร้อยละ 99

- 6) คนอายุ 14-50 ปี อ่านออกเขียนได้ มีจำนวนร้อยละ 94.30 จากจำนวนคนที่สำรวจ 17,867,499 คน ในขณะที่เป้าหมายปี 2534 = ร้อยละ 95
- 7) ครอบครัวได้รับข่าวสารอย่างน้อยเดือนละครั้ง มีจำนวนร้อยละ 77.39 จากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 6,417,260 ครอบครัว โดยเป้าหมายปี 2534 = ร้อยละ 85
- 8) ประชาชนปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีจำนวนร้อยละ 96.52 จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 57,997 คน และเป้าหมายปี 2534 คือ ร้อยละ 100
- 9) บ้านที่ปลูกพืชมีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช มีจำนวนร้อยละ 53.51 จากจำนวนบ้านที่ปลูกพืชทั้งหมด 4,993,696 หลัง โดยเป้าหมายปี 2534 = ร้อยละ 60
- 10) บ้านที่เลี้ยงสัตว์มีการป้องกันการระบาดของโรคสัตว์ มีจำนวนร้อยละ 33.30 จากจำนวนบ้านที่เลี้ยงสัตว์ทั้งหมด 4,369,393 หลัง เกณฑ์ จปฐ. ปี 2534 = ร้อยละ 40
- 11) ครอบครัวมีการใช้พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่ทางราชการส่งเสริมมีจำนวนร้อยละ 48.70 จากบ้านที่ปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ทั้งหมด 4,702,297 หลัง เป้าหมายปี 2534 = ร้อยละ 60
- 12) คู่สมรสมีบุตรไม่เกิน 2 คน และสามารถใช้บริการคุมกำเนิดได้ตามความต้องการ มีจำนวนร้อยละ 47.48 จากจำนวนคู่สมรสทั้งหมด 4,591,330 คน โดยเป้าหมาย 2534 คือ ร้อยละ 75
- 13) ครอบครัวเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีจำนวนร้อยละ 40.24 จากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 5,978,139 ครอบครัว เป้าหมายปี 2534 คือร้อยละ 50
- 14) หมู่บ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง มีจำนวนร้อยละ 67.26 จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 54,954 คน เป้าหมายปี 2534 คือ ร้อยละ 100
- 15) หมู่บ้านร่วมกันบำรุงรักษาสาธารณสมบัติที่รัฐ และชุมชนสร้างขึ้นมีจำนวนร้อยละ 98.30 จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 57,997 หมู่บ้าน เป้าหมายปี 2534 คือ ร้อยละ 100

- 16) หมู่บ้านร่วมกันบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรม มีจำนวนร้อยละ 98.96 จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 57,997 หมู่บ้าน เป้าหมายปี 2534 คือ ร้อยละ 100
- 17) หมู่บ้านร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีจำนวนร้อยละ 94.96 จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 57,997 หมู่บ้าน เป้าหมายปี 2534 คือ ร้อยละ 100
- 18) กรรมการหมู่บ้านมีความสามารถในการวางแผน มีจำนวนร้อยละ 30.39 จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 57,997 หมู่บ้าน เป้าหมายปี 2534 คือ ร้อยละ 100
- 19) หมู่บ้านมีความสามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจำนวนร้อยละ 97.36 จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 57,997 หมู่บ้าน เกณฑ์ จปฐ. ปี 2534 = ร้อยละ 100
- 20) ครอบครัวมีการปฏิบัติศาสนกิจ มีจำนวนร้อยละ 81.38 จากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 6,393,901 ครอบครัวเป้าหมายปี 2534 คือ ร้อยละ 90
- 21) ครอบครัวไม่ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ มีจำนวนร้อยละ 82.30 จากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 2,100,646 ครอบครัวเป้าหมายปี 2534 คือ ร้อยละ 90

1.2.3 ตัวชี้วัดที่บรรลุเป้าหมายปี 2534 แล้ว มีจำนวน 11 ตัวชี้วัดคือ

- 1) เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่น้อยกว่า 3,000 กรัม มีจำนวนร้อยละ 80.04 จากจำนวนเด็กแรกเกิดทั้งหมด 589,639 คน เป้าหมายปี 2534 คือ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60
- 2) บ้านมีสภาพคงทนอย่างน้อย 5 ปี มีร้อยละ 87.09 จากจำนวนบ้านทั้งหมด 6,400,896 หมู่บ้าน เกณฑ์ จปฐ. ปี 2534 = ร้อยละ 84
- 3) บ้านและบริเวณบ้านสะอาด มีร้อยละ 63.80 จากจำนวนบ้านทั้งหมด 6,400,896 บ้าน โดยเกณฑ์ จปฐ. ปี 2534 = ร้อยละ 60
- 4) เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับความคุ้มครองทุกชนิด มีจำนวนร้อยละ 91.29 จากจำนวนเด็กทั้งหมด 602,886 คน ในขณะที่เป้าหมายปี 2534 คือ ร้อยละ 90

- 5) เด็กวัยประถมศึกษาได้รับวัคซีนครบ มีร้อยละ 97.60 จากจำนวนเด็กทั้งหมด 1,135,974 คน ในขณะที่เกณฑ์ จปฐ. ปี 2534 = ร้อยละ 90
- 6) หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด มีจำนวนร้อยละ 88.90 จากจำนวนหญิงตั้งครรภ์ทั้งหมด 568,094 คน เป้าหมายปี 2534 คือ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
- 7) หญิงตั้งครรภ์ได้รับการทำคลอด และการดูแลหลังคลอดมีจำนวนร้อยละ 86.99 จากจำนวนหญิงตั้งครรภ์ทั้งหมด 568,493 คน เป้าหมายปี 2534 คือ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
- 8) บ้านที่มีการปลูกพืชหมุนเวียนหรือพืชบำรุงดิน มีจำนวนร้อยละ 45.51 จากจำนวนบ้านทั้งหมด 4,993,696 บ้าน ในขณะที่เกณฑ์ปี 2534 = ร้อยละ 30
- 9) บ้านที่ปลูกพืชมีการใช้ปุ๋ยบำรุงดินทั้ง 2 ชนิด มีจำนวนร้อยละ 60.90 จากจำนวนบ้านทั้งหมด 4,993,696 บ้าน โดยเป้าหมายปี 2534 = ร้อยละ 50
- 10) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีจำนวนร้อยละ 86.28 จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 17,261,993 คน โดยเกณฑ์เป้าหมายปี 2534 มีร้อยละ 50
- 11) ครอบครัวไม่เล่นการพนันและไม่ติดสุรา หรือสิ่งเสพติด มีจำนวนร้อยละ 88.01 จากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 6,393,901 ครอบครัว โดยเกณฑ์ปี 2534 = ร้อยละ 85

2. ประเด็นการพัฒนาคูณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท ในช่วงแผนฯ 7

จากการวิเคราะห์สภาพการณ์ทางด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทในช่วงที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน จะพบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคต จะต้องให้ความเอาใจใส่กับการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทให้บรรลุตามเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐานให้ได้ในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และจะส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชน นอกเหนือจากความจำเป็นพื้นฐานในทางที่เลวลงได้ โดยมีประเด็นการพิจารณาดังนี้

2.1 การยกระดับคุณภาพชีวิตตามความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ซึ่งจะต้องดำเนินการต่อเนื่องจากการดำเนินงานในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 โดยปรับเป้าหมายการบรรลุเกณฑ์สำหรับปี 2539 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ให้สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงของสภาพการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้ตัวชี้วัดที่ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่ามาตรฐานปี 2534 ก่อนข้างมากเกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพอนามัย และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตนเอง ซึ่งจะต้องได้รับการเอาใจใส่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นพิเศษ โดยมีตัวชี้วัดที่บ่งชี้หลายประการด้วยกัน ได้แก่

2.1.1 ทางด้านสุขภาพอนามัย

- 1) เด็กอายุ 5-14 ปีได้รับสารอาหารครบ มีเพียงร้อยละ 61.90 จากเป้าหมายร้อยละ 92 ในปี 2534
- 2) การวางแผนครอบครัวที่จัดโดยคูสมรสมีบุตรไม่เกิน 2 คน และสามารถใช้บริการคุมกำเนิดได้ตามต้องการ มีอยู่ร้อยละ 47.48 จากเป้าหมายที่กำหนดคือร้อยละ 75 ในปี 2534
- 3) ครวเรือนที่มีน้ำสะอาดดื่มเพียงพอตลอดปี มีอยู่ร้อยละ 64.17 จากเป้าหมายร้อยละ 95 ในปี 2534

2.1.2 ทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตนเอง

- 1) กรรมการหมู่บ้านมีความสามารถในการวางแผนดำเนินการตามแผน และจัดระบบบำรุงรักษาผลงานด้วยตนเองได้ มีเพียงร้อยละ 30.39 ของหมู่บ้านทั้งหมดเทียบกับเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นครบทุกหมู่บ้านในชนบททั่วประเทศขณะเดียวกันหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเองมีร้อยละ 67.26 เทียบกับเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นทุกหมู่บ้านเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 5.1
แสดงการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน ปี 2533
เทียบกับเป้าหมายปี 2534

เครื่องชี้วัด	ผลการสำรวจ ปี 2533 (%)	เป้าหมาย ปี 2534 (%)
ต่ำกว่าเกณฑ์ค่อนข้างมาก (6 ตัว)		
1. กรรมการหมู่บ้านมีความสามารถในการวางแผน	30.39	100
2. หมู่บ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง	67.26	100
3. ครอบครัวมีน้ำสะอาดเพียงพอตลอดปี	64.17	95
4. เด็กอายุ 5-14 ได้รับสารอาหารครบ	61.90	92
5. คู่สมรสมีบุตรไม่เกิน 2 คนและมีการคุมกำเนิด	47.48	75
6. บ้านที่ใช้พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ที่ทางการส่งเสริม	48.70	60
ต่ำกว่าเกณฑ์ปานกลาง (6 ตัว)		
7. ครอบครัวเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	40.24	50
8. ครอบครัวมีการปฏิบัติศาสนากิจอย่างน้อยเดือนละครั้ง	81.38	90
9. บ้านที่จัดงานประเพณีไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย	82.30	85
10. ครอบครัวได้รับข่าวสาร	77.39	90
11. บ้านที่เลี้ยงสัตว์มีการป้องกันการระบาดของโรคสัตว์	33.30	60
12. บ้านที่ปลูกพืชมีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	53.51	40
ต่ำกว่าเกณฑ์ค่อนข้างน้อย (11 ตัว)		
13. เด็กแรกเกิด-5 ปี ขาดสารอาหารระดับ 3	0.24	0
14. คนอายุ 14-15 อ่านออกเขียนได้	94.30	95
15. หมู่บ้านร่วมกันบำรุงรักษาวัฒนธรรม	98.96	100

แสดงการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน ปี 2533
เทียบกับเป้าหมายปี 2534

เครื่องชี้วัด	ผลการสำรวจ ปี 2533 (%)	เป้าหมาย ปี 2534 (%)
16. หมู่บ้านร่วมกันบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ	98.30	100
17. เด็กวัยประถมศึกษา (7-14) ได้เข้าศึกษาภาคบังคับ	96.65	99
18. หมู่บ้านมีความสามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	97.36	100
19. หมู่บ้านมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	96.52	100
20. หมู่บ้านร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	94.96	100
21. ครอบครัวมีส่วนร่วมถูกหลักสุขาภิบาล	61.78	75
สูงกว่าเกณฑ์ (11 ตัว)		
22. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	86.28	50
23. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่น้อยกว่า 3,000 กรัม	80.04	60
24. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด	88.90	70
25. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการทำคลอดและการดูแลหลังคลอด	86.90	70
26. บ้านที่มีการปลูกพืชหมุนเวียน หรือพืชบำรุงดิน	45.51	30
27. บ้านที่ปลูกพืชมีการใช้ปุ๋ยบำรุงดินทั้ง 2 ชนิด	60.90	50
28. เด็กวัยประถมได้รับวัคซีนครบ	97.60	90
29. บ้านและบริเวณบ้านสะอาด	63.80	60
30. บ้านมีสภาพคงทนอย่างน้อย 5 ปี	87.90	84
31. ครอบครัวไม่เล่นการพนันและไม่ติดสุรา	88.01	85

ที่มา : การสำรวจข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ปี 2533

2.2 นอกเหนือจากคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) ที่ยังหลงเหลืออยู่ดังกล่าวแล้ว คนในชนบทยังต้องเผชิญกับปัญหาคุณภาพชีวิตที่เสื่อมโทรมลงทางด้านอื่น ๆ ที่เป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน คือ จากชนบทกลายเป็นเมือง และจากสังคมเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรมและบริการ รวมทั้งการที่ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย และภาวะมลพิษ

ดังนั้น ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ควรมีการปรับปรุงตัวชี้วัดความจำเป็นขั้นพื้นฐานให้สามารถสะท้อนถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนในชนบทได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นระยะ ๆ ไป ทั้งนี้ประเด็นปัญหาที่ประชาชนในชนบทเผชิญอยู่ นอกเหนือจากความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ได้แก่

2.2.1 คนในชนบทมีความเสี่ยงต่อโรคร้ายไข้เจ็บที่เป็นผลกระทบจากการพัฒนามากขึ้น กล่าวคือแบบแผนการเจ็บป่วยได้เปลี่ยนแปลงไปจากโรคที่มีสาเหตุจากความยากจน เช่น โรคขาดสารอาหาร หรือโรคติดเชื้อที่สามารถให้ภูมิคุ้มกันได้มาเป็นโรคที่เกิดจากสภาพแวดล้อมของคนสังคม และธรรมชาติในแต่ละท้องถิ่นมากขึ้น เช่น โรคขาดธาตุไอโอดีนในภาคเหนือ โรคพยาธิใบไม้ในตับในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โรคพยาธิปากขอในภาคใต้ โรคเอดส์ โรคที่เกิดจากมลพิษจากสารเคมี หรือโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งอันตรายต่อชีวิตจากการทำลายธรรมชาติ สุขภาพจิตเสื่อมโทรม ความเครียด และอุบัติเหตุที่มีแนวโน้มมากขึ้นตามระดับการพัฒนาประเทศ เป็นต้น

2.2.2 คนในชนบทมีความสัมพันธ์ในครอบครัวเสื่อมลง เนื่องจากสมาชิกครอบครัวต้องออกมาหางานทำ ส่งผลให้มีเด็กและผู้สูงอายุมากขึ้น และความสัมพันธ์ความอบอุ่น และความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวลดน้อยลง และอาจนำมาซึ่งปัญหาด้านอื่น ๆ

2.2.3 คนในชนบทมีปัญหาในการปรับตัวเองให้เข้ากับการหลังไหลของกระแสวัฒนธรรมตะวันตก ที่พุ่งเข้าสู่สังคมชนบทอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมไทยที่เป็นกรอบในการดำเนินชีวิตของคนในชนบทอย่างสงบสุขมาแต่อดีต

3. วัตถุประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความอยู่ดี กินดี โดยมุ่งให้ผู้ที่ยังด้อยโอกาสได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตด้านต่าง ๆ ให้ได้ตามเกณฑ์ความจำเป็นที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนา

4. กลยุทธ์การพัฒนา

เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น การดำเนินงานจะเน้นการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนในชนบท (จปฐ.) เป็นหลัก โดยอาศัยกระบวนการพัฒนาชนบทตามระบบ กชช. เป็นกลไกรองรับการดำเนินงาน ซึ่งเน้นกลยุทธ์สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

4.1 การเตรียมประชาชนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้เข้าใจความสำคัญของกระบวนการ จปฐ. ที่เน้นการดำเนินงานพัฒนาบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน ภายใต้การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นสำคัญ

4.2 สนับสนุนด้านความรู้แก่องค์กรประชาชน (กม. กสต.) โดยเฉพาะขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหา แนวทางแก้ไข และการประเมินผล ซึ่งเป็นจุดสำคัญของกระบวนการ จปฐ.

4.3 ใช้ จปฐ. เป็นเครื่องมือช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนบทบาทเจ้าหน้าที่จากการทำงานเพื่อองค์กร เป็นการทำงานเพื่อชุมชน ก่อให้เกิดการประสานงานที่ดีทั้งภาครัฐ ประชาชน และองค์กรเอกชน

5. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทในช่วงแผนฯ 7

5.1 ในส่วนของการแก้ปัญหาตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) ของคนในชนบทจะยังคงรักษาความต่อเนื่องของการดำเนินงานในระบบ กชช. จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานหลายประการนอกเหนือจากการดำเนินงานต่อเนื่อง ในการยกระดับคุณภาพชีวิตเพื่อให้บรรลุตามเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่ต้องดำเนินการ เนื่องจากประชากรในชนบทเพิ่มขึ้นปีละกว่า 5 แสนคน โดยเน้นการปรับแนวทางดำเนินการดังนี้

5.1.1 *ปรับปรุงกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท* เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในการยกระดับความเป็นอยู่ของตนให้มากขึ้นโดย

1) เพิ่มศักยภาพของประชาชนให้สามารถค้นหาและกำหนดปัญหาของครัวเรือน และชุมชนตลอดจนหาทางแก้ไขปัญหาลงขั้นพื้นฐานตามศักยภาพของตนเอง และชุมชน โดยการปรับและถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมสู่ชุมชน ผ่านกระบวนการกระจายข่าวสารข้อมูล การให้ความรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างหมู่บ้าน

2) เพิ่มศักยภาพในการพึ่งตนเองของประชาชนในการระดมทรัพยากรท้องถิ่น ในรูปการจัดตั้งกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน และบริการจัดการกองทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น

3) เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรประชาชนในระดับตำบลและหมู่บ้านให้มีบทบาทในการวางแผนและดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น ทั้งนี้ รายละเอียดในมาตรการดำเนินการจะปรากฏอยู่ในแผนส่วนที่ ๖ ด้วยการปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาชนบท

4) ให้มีระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานและผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทประจำปี โดยใช้ประโยชน์จากข้อมูล จปฐ. ในขณะเดียวกันจะสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยทางด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท ทั้งหมดนี้เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

5.1.2 เพิ่มประสิทธิภาพการแก้ปัญหาทางด้านสุขภาพของชุมชนชนบท โดยเฉพาะการแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำสะอาดเพื่อดื่มและใช้ ปัญหาการมีและใช้ส้วมที่ไม่ถูกสุขลักษณะสุขภาพสิ่งแวดล้อม และสุขภาพอาหาร โดยกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจนในระดับครัวเรือน จัดทำแผนปฏิบัติการที่เป็นการระดมทรัพยากรของทุกหน่วยงานที่มีบทบาทแก้ปัญหาในเรื่องนี้ ตลอดจนรณรงค์ให้คนในชนบทตระหนักถึงความสำคัญทางด้านสุขภาพ และสนับสนุนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานแก้ไขปัญหากับภาครัฐให้มากที่สุด ทั้งนี้ในการดำเนินงานพัฒนาสุขภาพในชนบทจะให้ความสำคัญ กับ

1) โครงการและกิจกรรมที่จะทำให้แผนงานกำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอยที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 บรรลุเป้าหมาย

2) โครงการและกิจกรรมของแผนงานอื่น ๆ เช่น ด้านสุขภาพอาหาร การควบคุมสัตว์พาหะนำโรค การกำจัดน้ำเสีย และการสุขภาพที่อยู่อาศัยเพื่อดำเนินการให้ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

3) แผนงานเสริม เช่น แผนงานให้ความรู้ด้านสุขศึกษาในชุมชน แผนงานส่งเสริมสุขศึกษาและสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา แผนงานพัฒนาบุคลากรระบบการจัดการข้อมูล และการติดตามผลและโครงการวิจัยต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อเสริมแผนงานหลัก

5.1.3 ยกระดับคุณภาพการให้บริการและการใช้ประโยชน์จากบริการขั้นพื้นฐานที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเน้นการซ่อมบำรุงถนนหนทาง และแหล่งน้ำที่ยังใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่ รวมทั้งสนับสนุนบุคลากร เครื่องมือและอุปกรณ์ สำหรับบริการสาธารณสุขในระดับสถานีอนามัยตำบล และโรงพยาบาลชุมชนประจำอำเภอควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความสามารถในการรักษาพยาบาลให้มากขึ้น และให้ตรงตามภาวะการเกิดโรค ซึ่งจะมีแบบแผนที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

5.2 ในส่วนของการแก้ปัญหาที่นอกเหนือจากความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (อปฐ.) จะเกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาหลาย ๆ ด้าน ซึ่งจะมีรายละเอียดปรากฏอยู่ในส่วนของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชนบท ในบทที่ 6 โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและฝึกอบรม การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การส่งเสริมจริยธรรม และวัฒนธรรมในชนบท

บทที่ 6

การพัฒนากิจกรรมนุชย์ เพื่อรองรับการปรับโครงสร้างการผลิต ในชนบท

บทที่ 6

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการปรับโครงสร้าง การผลิตในชนบท

การแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบท นอกเหนือไปจากการยกระดับคุณภาพชีวิตตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานต่อการดำรงชีวิตโดยทั่วไปแล้ว ยังจะต้องพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของประชาชนในชนบท โดยเสริมสร้างให้ประชาชนในชนบทได้มีโอกาสที่จะพัฒนาความรู้ และทักษะความสามารถของตนเอง เพื่อให้ประชาชนในชนบทมีความสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองทางเศรษฐกิจ และสามารถที่จะปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและดำรงชีวิตในสังคมมากขึ้น

1. สถานการณ์ทางด้านทรัพยากรมนุษย์ในชนบทในช่วงที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน

ในระยะที่ผ่านมาโดยเฉพาะในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 เศรษฐกิจของประเทศได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และการผลิตเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมและสาขาต่างๆ นอกภาคเกษตรกรรมมากขึ้น การที่การพัฒนาอุตสาหกรรมเติบโตอย่างรวดเร็ว เป็นแรงผลักดันให้แรงงานในชนบทเคลื่อนย้ายมาทำงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น แต่แรงงานจากชนบทเหล่านี้ส่วนใหญ่ยังขาดคุณลักษณะที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงานที่มีความต้องการกำลังคนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าขั้นพื้นฐาน และต้องมีฝีมือและทักษะพอสมควร ดังนั้นโอกาสที่แรงงานจากชนบทจะเหยียบฐานะความเป็นอยู่ของตน จากการมีงานทำในภาคอุตสาหกรรมจึงอยู่ในวงจำกัด ขณะเดียวกันประชากรในชนบทที่ยังคงทำมาหากินในภาคเกษตร และวิถีชีวิตยังคงอยู่บนพื้นฐานของสังคมเกษตรกรรมมิใช่สังคมอุตสาหกรรม ผลของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงจากสภาพชนบทมาเป็นเมือง จะส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตมากขึ้นกว่าในอดีต ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ สุขภาพอนามัย วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม พร้อมกันนี้การอพยพของแรงงานในชนบทเข้าสู่เมืองจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัว และชุมชน ทั้งนี้อาจสรุปสถานการณ์ทางด้านทรัพยากรมนุษย์ในชนบทในช่วงที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันได้ดังนี้

1.1 โครงสร้างประชาชนในชนบทส่วนใหญ่ ยังมีพื้นฐานการศึกษาในระดับการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่ของตนเอง

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค.) ในปี 2533/2534 พบว่า คนในหมู่บ้านชนบทจำนวน 22,379,730 คน หรือร้อยละ 75.78 ของคนในชนบทที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป จบการศึกษาภาคบังคับหรือสูงกว่าและไม่ได้เรียนต่อ 1,663,015 คน ที่จบชั้นมัธยมตอนต้น 649,391 คน จบสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นที่น่าสังเกตว่าอัตราการเรียนต่อของผู้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับของเด็กนักเรียนที่จบระดับประถมศึกษา (ป. 6) ทั่วประเทศในปี 2533 ไปเรียนต่อเพียงร้อยละ 24.2 เท่านั้น ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีประชากรกลุ่มอายุ 14-50 ปี ยังไม่สามารถอ่านออกเขียนได้จำนวน 709,305 คน หรือร้อยละ 3.8 ของประชากรกลุ่มนี้ จากจำนวนผู้จบการศึกษาภาคบังคับที่สูง การเรียนต่อในอัตราที่ต่ำและการไม่รู้หนังสือเช่นนี้ มีผลกับการพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ในชนบท ซึ่งจะเป็นปัญหาที่รุนแรงยิ่งขึ้นในอนาคต

ตารางที่ 6.1 โครงสร้างพื้นฐานการศึกษาของประชาชนในชนบท ปี 2533/2534

หน่วย : คน	
ระดับการศึกษา	จำนวน
- จบภาคบังคับ	22,379,730
- จบมัธยมตอนต้น	1,663,015
- จบมัธยมตอนปลาย	649,391
- จบสูงกว่ามัธยมตอนปลาย	396,786
รวม	25,088,922

ที่มา : ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านในชนบท (กชช.2ค.) ปี 2533/2534

1.2 การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนกระจายไปสู่ชนบทมากขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ

แม้ว่าจะได้มีการขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ที่ไม่สามารถเข้าศึกษาในระบบโรงเรียนได้ โดยเฉพาะประชาชนในชนบท ให้สามารถเลือกเรียนสาขาวิชาต่างๆ

ได้โดยครอบคลุมทั้งในความรู้พื้นฐาน ความรู้ในการประกอบอาชีพ และการฝึกอบรมด้านต่าง ๆ ตลอดจนการให้บริการข่าวสาร แต่ก็นับว่ายังมีผู้ได้รับประโยชน์จากการศึกษาดังกล่าวจำนวนจำกัด เมื่อเทียบกับประชากรทั้งหมดในชนบท กล่าวคือ

1.2.1 การศึกษาที่เป็นความรู้พื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบ ซึ่งเทียบเคียงกับการศึกษาสายสามัญในระบบโรงเรียน ซึ่งได้แก่ การจัดการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน การรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ การจัดกลุ่มสนใจ และอื่น ๆ จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค.) ปี 2533/2534 มีผู้เข้าเรียนทั้งสิ้น 410,250 คน

1.2.2 การศึกษาประเภทอาชีพ เป็นการศึกษาด้านวิชาชีพ ได้แก่ อดสาหกรรม คหกรรม ธุรกิจและเกษตรกรรม โดยการจัดให้บริการแบบประจำที่และเคลื่อนที่ จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค.) ปี 2533/2534 มีผู้เข้าเรียนทั้งสิ้น 980,865 คน

1.2.3 การฝึกอบรม จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค.) ปี 2533/2534 มีประชาชนเข้ารับการอบรมในสาขาวิชาต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 3,156,272 คน โดยจำแนกเป็นการฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย และการฝึกอบรมด้านความมั่นคงของชาติ

1.2.4 การให้บริการข่าวสารข้อมูล เป็นบริการที่จัดไว้เป็นแหล่งให้ความรู้ ซึ่งได้แก่ห้องสมุดประชาชน และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค.) ปี 2533/2534 มีห้องสมุดประชาชนในหมู่บ้านจำนวน 18,618 หมู่บ้าน และมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 34,252 หมู่บ้าน จากจำนวนหมู่บ้าน 58,057 หมู่บ้านทั่วประเทศ

1.3 แบบแผนการเจ็บป่วยของคนในชนบทเปลี่ยนแปลงไปสู่โรคภัยไข้เจ็บสมัยใหม่มากขึ้น

ปัจจุบันการกระจายบริการด้านสาธารณสุขไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบทห่างไกล ได้ส่งผลให้ประชาชนโดยทั่วไปมีสุขภาพอนามัยดีขึ้นเป็นลำดับ โดยสามารถลดอัตราการตายของมารดาและทารก ตลอดจนการตายที่เกิดจากโรคที่ป้องกันได้ ซึ่งแม้ว่า การพัฒนาทางด้านสาธารณสุขจะมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีข้อสังเกตว่า จากการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมชนบทมาเป็นสภาพสังคมเมืองที่มีความเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้แบบแผนของการเจ็บป่วยเริ่ม

เปลี่ยนแปลงไป เช่น การบาดเจ็บจากสารเคมี อุบัติเหตุ เครื่องจักร หรือการเจ็บป่วยจากโรคจิตประสาท โรคหัวใจ โรคมะเร็ง และโรคเอดส์ เป็นต้น

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค.) พ.ศ. 2533/2534 มีสถานอนามัยหรือโรงพยาบาลในตำบลบริการทางสาธารณสุขครอบคลุม 53,984 หมู่บ้าน มีกองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้านที่มีกิจการ 24,533 หมู่บ้าน จากหมู่บ้าน 58,057 หมู่บ้านทั่วประเทศ ซึ่งบริการทางด้านสาธารณสุขเหล่านี้ต้องปรับปรุงในการให้บริการเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของแบบแผนการเจ็บป่วยของคนในชนบทมากขึ้น

1.4 แรงงานในชนบท แม้จะมีโอกาสในการมีงานทำนอกภาคการเกษตรมากขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาการว่างงานตามฤดูกาลอยู่สูง

ในช่วงระหว่างปี 2526-2530 จำนวนผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานของประเทศเพิ่มขึ้นจาก 25.86 ล้านคนในปี 2526 เป็น 26.16 ล้านคนในปี 2530 และการจ้างงานของประเทศก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 25.86 ล้านคนในปี 2526 เป็น 27.27 ล้านคนในปี 2530 จะเห็นได้ว่าการจ้างงานของประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่าอัตราเพิ่มกำลังแรงงานของประเทศ ในขณะที่เดียวกับอัตราส่วนแรงงานภาคเกษตรกรรมมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากผลการพัฒนาประเทศซึ่งมุ่งเน้นทางด้านอุตสาหกรรมมากกว่า ดังจะเห็นได้ว่าสัดส่วนแรงงานในภาคเกษตรกรรมร้อยละ 69 ในปี 2526 ลดลงเหลือร้อยละ 64 ในปี 2530 ในขณะที่เดียวกันสัดส่วนแรงงานนอกภาคเกษตรกรรมได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดมาจากร้อยละ 31 ในปี 2526 เป็นร้อยละ 36 ในปี 2530

ตารางที่ 6.2 สถานการณ์การมีงานทำระหว่างปี 2526-2530

(หน่วย : พันคน)

	2526	2527	2528	2529	2530
1. ประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไป	35,415	36,368	37,315	38,250	39,184
2. กำลังแรงงาน	25,861	26,784	27,115	27,878	29,166
3. การมีงานทำ	25,195	26,038	25,852	26,732	27,277
- สาขาเกษตรกรรม	17,380	18,172	17,657	17,809	17,537
- สาขานอกเกษตรกรรม	7,380	7,866	8,195	8,923	9,740

ที่มา : รายงานการสำรวจแรงงาน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

จากอัตราการจ้างงานของประเทศที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่าอัตราเพิ่มกำลังแรงงาน ทำให้การว่างงานโดยเปิดเผยของประเทศ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 509,000 คนในปี 2526 เช่น 1,113,000 คนในปี 2530 จากจำนวนผู้ว่างงานของประเทศทั้งหมด เป็นผู้ว่างงานตามฤดูกาลเพิ่มขึ้นจาก 157,000 คน ในปี 2526 เป็น 776,000 คนในปี 2530 และหากจำแนกการว่างงานตามระดับการศึกษา ก็พบว่า การว่างงานส่วนใหญ่เป็นการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นคนที่อาศัยอยู่ในชนบท โดยในปี 2526 มีจำนวน 321,000 คน เพิ่มเป็น 740,000 คนในปี 2530

ตารางที่ 6.3 สถานการณ์การว่างงานในระหว่างปี 2526-2530

(หน่วย : พันคน)

	2526	2527	2528	2529	2530
1. การว่างงาน	509	505	854	896	1,113
- ผู้ว่างงานที่กำลังหางาน	257	257	280	350	350
- ผู้ว่างงานที่ไม่ทำงาน	252	248	574	546	763
2. ผู้ว่างงานตามฤดูกาล	157	241	409	250	776
- ผู้ที่พร้อมจะทำงาน	105	108	141	74	586
- ผู้ที่ไม่พร้อมจะทำงาน	52	133	268	176	190
3. อัตราการว่างงาน	2.0	1.9	3.1	3.2	3.8

ที่มา : รายงานการสำรวจแรงงาน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

1.5 ปัญหาทางสังคมที่เป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ผลจากการลดอัตราการเพิ่มของประชากรทำให้โครงสร้างของครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไป โดยมีขนาดเล็กลง และผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสังคมเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรมและบริการอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานและกิจการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในชนบท เข้ามาประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในเขตเมือง การอพยพดังกล่าวจะทำให้ครอบครัวในชนบทกระทบกระเทือนผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานจะแยกตัวเข้าไปหางานทำในเมือง ทั้งให้ผู้หญิง ผู้สูงอายุ และเด็กไว้ข้างหลัง การเปลี่ยนแปลงลักษณะของครอบครัว

ดังกล่าวนี้โยงไปสู่ปัญหาการดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ และปัญหาทางด้านการเสื่อมโทรมทางจิตใจ และวัฒนธรรม

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2ค.) ปี 2533/2534 พบว่ามีครอบครัวที่มีคนอพยพไปทำงานนอกตำบล 1,798,120 ครัวเรือน จาก 6,907,224 ครัวเรือนในชนบท และมีจำนวนประมาณ 3,189,842 คน หากจะจำแนกตามเพศของผู้ที่ไปทำงานนอกตำบล พบว่าจำนวนหญิงไปทำงานนอกตำบลจำนวน 1,555,027 คน และชายจำนวน 1,687,800 คน

2. ประเด็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชนบท

แม้ว่าการดำเนินงานพัฒนาชนบทในช่วงที่ผ่านมาได้มีส่วนช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชนบทให้มีคุณภาพดีขึ้น โดยได้มุ่งให้การศึกษา ฝึกทักษะ ทั้งทางด้านวิชาสามัญและอาชีพ รวมทั้งเสริมสร้างประสบการณ์และคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อให้ประชาชนในชนบทสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ และดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้ด้วยตนเอง ซึ่งได้ส่งผลให้ประชาชนในชนบทโดยส่วนรวมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตแล้ว จะเห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชนบทจะต้องให้ความเอาใจใส่ในการเสริมสร้างความพร้อมให้แก่คนในชนบท เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม ในขณะเดียวกันก็จะเป็นทรัพยากรสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ประเด็นการพัฒนาดังกล่าวข้างต้นจะเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การเพิ่มศักยภาพของประชาชนในชนบท เพื่อให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ โดยเน้นการศึกษาที่เชื่อมโยงกันทั้งในและนอกระบบโรงเรียน

2.2 การส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของแบบแผนการเจ็บป่วย อันเนื่องมาจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

2.3 การส่งเสริมจริยธรรมและวัฒนธรรม เพื่อรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน และเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข

2.4 การสนับสนุนให้องค์กรเอกชน องค์กรชุมชน และประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทมากขึ้น

2.5 การพัฒนากำลังคนด้านอาชีพ การบริการจัดการ และการพัฒนาองค์กรเพื่อเพิ่มโอกาสของกำลังแรงงานในการใช้ความสามารถในการประกอบอาชีพอย่างเต็มที่

3. วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชนบท

3.1 เพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของคน โดยเฉพาะผู้ที่ด้อยโอกาสให้มีความรู้ความสามารถ คุณธรรม และคุณภาพชีวิต ให้สามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง และดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

3.2 เพื่อพัฒนาคุณภาพแรงงานให้มีประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องหรือส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาประเทศ

4. กลยุทธ์การพัฒนา

4.1 มุ่งพัฒนาโดยเน้นที่ตัวบุคคล ครอบครัว กลุ่มอาชีพในเขตชนบท ทั้งนี้ให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีรายได้น้อย รวมทั้งเกษตรกรรายย่อย

4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทขององค์กรเอกชน องค์กรประชาชนสถาบันศาสนา และประชาชนในระดับท้องถิ่นเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชนบท

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับกลยุทธ์การพัฒนาดังกล่าวข้างต้น แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชนบท จะประกอบด้วย

5.1 การเพิ่มศักยภาพของประชาชนในชนบท เพื่อให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ โดยเน้นการศึกษาที่เชื่อมโยงกันทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดย

5.1.1 ขยายโอกาสการศึกษาทั้งในและนอกระบบภายใต้การศึกษาตลอดชีวิต

กล่าวคือ

1) การศึกษาในระบบโรงเรียน

– ขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา

- ขยายโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับโดยจัดระบบให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่ไม่ได้เรียนสามารถเข้าเรียนได้ พร้อมกับปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาที่เน้นการปฏิบัติเป็นการเตรียมให้มีอาชีพขั้นพื้นฐาน
- ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สูงกว่าภาคบังคับ โดยพิจารณาให้ทุนอุดหนุนเพิ่มเติมแก่นักเรียนที่ยากจนในเขตที่อัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต่ำ

2) การศึกษานอกระบบโรงเรียน

- จัดบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่ไม่อยู่ในระบบโรงเรียนและผู้สนใจให้ได้รับบริการ โดยสะดวกตามความเหมาะสมของท้องถิ่น เป็นการให้ความรู้ฝึกอบรมทั้งระยะสั้น ระยะยาว ความรู้เบื้องต้นในการนำไปใช้ประกอบอาชีพ ทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่ด้อยโอกาสทางด้านรายได้ และการจ้างงานในชนบท

5.1.2 **นำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) มาเผยแพร่** แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดแก่คนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้กระจายความรู้ในหมู่บ้าน ทั้งกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล ผู้อาวุโส พระสงฆ์ให้มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้กันในหมู่ประชาชน

5.1.3 **เน้นการศึกษาที่จัดโดยชุมชนเพื่อชุมชน** โดยเฉพาะให้ตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลีกเลี่ยงการทำลายเนื่องจากการไม่รู้หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ รวมทั้งความรับรู้ในเรื่องการปกครองในระบบเสรีประชาธิปไตย

5.2 **การส่งเสริมสุขภาพอนามัยและบริการสาธารณสุข** ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของแบบแผนการเจ็บป่วย อันเนื่องมาจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดย

5.2.1 **ปรับระบบบริการสาธารณสุข** ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของแบบแผนของการเจ็บป่วย อันเนื่องมาจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

5.2.2 กำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษ อันเกิดจากอุตสาหกรรม และเกษตรกรรมที่จะมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทพร้อมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วม และช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชน

5.2.3 ควบคุมป้องกันโรคเฉพาะถิ่นในภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

5.2.4 ส่งเสริมการให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในชนบท เพื่อให้ทราบถึงภัยจากโรคที่มีแนวโน้มจะเป็นปัญหาสำคัญในอนาคต เช่น โรคเอดส์ และโรคที่เกิดจากมลภาวะของอุตสาหกรรม และเกษตรกรรม อุบัติเหตุ โรคทางจิต

5.2.5 ส่งเสริมและพัฒนาการกีฬา เพื่อให้เด็ก เยาวชน และ ประชาชนมีความรู้ สนใจในการเล่นกีฬา การออกกำลังกาย โดยคำนึงถึงความสอดคล้องในด้านความสนใจ ความถนัด และเวลาว่าง

5.3 ส่งเสริมจริยธรรมและวัฒนธรรมเพื่อรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน และเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข โดย

5.3.1 ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่า และร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจ และมั่นใจแก่ประชาชนในการปรับตนเองและตอบสนองกระแสวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่มีอิทธิพล โดยวิธีการเผยแพร่ให้ความรู้ และเน้นการรู้ความหมายรู้คุณค่าของวัฒนธรรมทั้งของเราเองและวัฒนธรรมอื่นอย่างเหมาะสม

5.3.2 เร่งสร้างความสำนึกว่า มรดกทางวัฒนธรรมของชาติเป็นสมบัติของทุกคนที่จะต้องร่วมกันรับผิดชอบในการทำนุ บำรุง และดูแลรักษา โดยรัฐจะต้องให้การสนับสนุน กำหนดมาตรการในการบริหาร การจัดการ การจัดสรรงบประมาณ และกำลังคนในการดำเนินงานเพิ่มขึ้นอย่างเหมาะสมอย่างจริงจัง

5.3.3 ขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม โดยรณรงค์ให้ประชาชน และภาคเอกชนตลอดจนหน่วยงานของรัฐ ให้เห็นความสำคัญและตระหนักว่า วัฒนธรรมเป็นเรื่องของทุกคนที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน

5.3.4 ปรับปรุงองค์กรและประสิทธิภาพของการบริหารงานวัฒนธรรม เพื่อให้สะดวกในการประสานนโยบายและแผนการดำเนินงาน รวมทั้งกระจายอำนาจ และ

ความรับผิดชอบไปสู่องค์กรท้องถิ่น โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น และสนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินงานกิจการของวัด โรงเรียน ชุมชน และองค์กรทางด้านศิลปกรรมต่าง ๆ เพื่อเข้ามาร่วมการพัฒนาจิตใจ

5.4 สนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชน องค์กรชุมชน และประชาชน ในการแก้ไข และพัฒนาสังคมชนบท โดย

5.4.1 เน้นบทบาทขององค์กรอาสาสมัครเอกชน ดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคมท้องถิ่น

5.4.2 เน้นกิจกรรมขององค์กรเอกชน ที่ก่อให้เกิดผลทางด้านการพัฒนาของ ท้องถิ่น และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่จะแก้ไขปัญหาท้องถิ่นด้วย

5.4.3 สนับสนุนให้มีการรวมตัวขององค์กรเอกชน ให้มีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น

5.4.4 ให้ความสำคัญต่อกลุ่มองค์กรเอกชน เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

5.4.5 เร่งพัฒนาและขยายระบบการมีส่วนร่วมขององค์กรประชาชน หรือ ชุมชนให้มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพในการดำเนินการแก้ไขปัญหา สวัสดิการ และป้องกันปัญหาของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

5.4.6 จัดให้มีองค์กรของรัฐเพื่อประสานงาน และเป็นหน่วยสนับสนุนช่วยเหลือ การดำเนินงานขององค์กรชุมชน และประชาชนของท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและถาวรขึ้น

5.4.7 เร่งกระจายบทบาทหน้าที่ด้านต่าง ๆ ให้แก่ท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนตาม ท้องที่ต่าง ๆ มีส่วนร่วมทำกิจกรรมที่สัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

5.4.8 สนับสนุนทรัพยากรด้านการเงิน เข้าร่วมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นจากงบประมาณ รัฐบาล หรือองค์กรการเงินอื่น ๆ

5.4.9 สนับสนุนสถาบันครอบครัวระบบเครือญาติ สถาบันชุมชนและสถาบัน ศาสนาให้เข้ามามีบทบาทในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ในครัวเรือนชนบท ที่ลดน้อยลง เนื่องจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว โดยการสร้างสื่อให้การศึกษา ความรู้และความเข้าใจ เพื่อปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

5.5. การพัฒนากำลังคนด้านอาชีพ การบริหารจัดการ และการพัฒนาองค์กรเพื่อเพิ่มโอกาสของกำลังแรงงานในการใช้ความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพอย่างเต็มที่ โดย

5.5.1 ส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน มีการวางแผนการใช้กำลังคน และดำเนินการพัฒนาทรัพยากรบุคคล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และกลุ่มผู้ใช้แรงงานในสาขาอาชีพต่าง ๆ

5.5.2 ปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาของภาครัฐ ให้มีการประสานงานจัดความซับซ้อน รวมทั้งกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบจากส่วนกลางไปยังส่วนภูมิภาคมากขึ้น

5.5.3 ปรับปรุงกลไกการปฏิบัติงาน รวมทั้งระเบียบวิธีปฏิบัติงานของภาครัฐให้เกิดความคล่องตัวแก่ผู้ปฏิบัติทุกระดับ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

บทที่ 7

การขยายโอกาสทางการผลิต การตลาดและการจ้างงาน
ในชนบท

บทที่ 7

การขยายโอกาสทางการผลิต การตลาด และการจ้างงานใน ชนบท

การสร้างความปลอดภัย กินดี ให้แก่ประชาชนในชนบทนั้น นอกเหนือจากการพัฒนาทางด้านคุณภาพชีวิต และการเพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในชนบทในการประกอบอาชีพแล้ว การสร้างโอกาสเพื่อให้ประชาชนในชนบทมีช่องทางในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้นทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร โดยการพัฒนาทางการผลิต การตลาด และการจ้างงานนับว่ามีส่วนอย่างสำคัญต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการพัฒนาชนบทตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

1. สถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจในชนบทในช่วงที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน

การพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5-6 ได้ช่วยแก้ปัญหาขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจของคนในชนบทได้ระดับหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการผลิตอาหารให้พอเพียง สำหรับการบริโภคการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรเพื่อการยังชีพ เช่น ประมง ปศุสัตว์ การปรับปรุงบำรุงดิน เช่น การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ตลอดจนการให้ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาครวัเรียนชนบทมีรายได้ต่ำ และมีความไม่แน่นอนสูง ยังปรากฏอยู่โดยทั่วไป ปัญหาดังกล่าวนี้เกิดจากโครงสร้างการผลิต อาชีพ และการมีงานทำของประชาชนในชนบท โดยอาจสรุปลักษณะที่สำคัญได้ดังนี้

- 1.1 โครงสร้างเศรษฐกิจในชนบทแม้จะมีการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากขึ้น แต่ภาคเกษตรยังคงเป็นแหล่งรายได้และการจ้างงานหลักในชนบทยังคงกระจุกตัวอยู่กับการผลิตพืชหลักไม่กี่ชนิด

เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมจะเห็นว่าสาขาเกษตรกรรม ซึ่งเป็นแหล่งรายได้และการมีงานทำของคนในชนบทส่วนใหญ่ได้มีบทบาทน้อยลง กล่าวคือ สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ในสาขาเกษตรกรรมลดลงจากประมาณร้อยละ 25 ในปี 2515-2519 เหลือร้อยละ 17.3 ในปี 2530 และร้อยละ 11.5 ในปี 2534 อย่างไรก็ตามสาขาเกษตรกรรมยังเป็นสาขาเศรษฐกิจหลักของประเทศไทย เพราะแรงงานส่วนใหญ่ร้อยละ 64 ยังอยู่ในสาขาเกษตรกรรม และถ้าหากพิจารณาถึงโครงสร้างการผลิตในภาคเกษตรจะเห็นว่า

พืชผลที่สำคัญ ๆ เพียงไม่กี่ชนิด ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด ยาสูบ ถั่วเขียว ยางพารา และปอแก้ว ซึ่งมีสัดส่วนมูลค่าการผลิตถึงร้อยละ 41 ของสาขาเกษตรกรรม จึงเห็นได้ว่า โครงสร้างเศรษฐกิจในชนบทยังมีฐานการผลิตหลักอยู่กับการผลิตภาคเกษตร โดยเฉพาะพืชหลักไม่กี่ชนิดที่ต้องพึ่งพาดตลาดส่งออกเป็นหลัก จึงทำให้รายได้ของเกษตรกรผันผวนตามภาวะของสินค้าเกษตรในตลาดโลก ดังนั้นเพื่อให้ฐานเศรษฐกิจในชนบทเข้มแข็งขึ้น จึงต้องปรับโครงสร้างเศรษฐกิจชนบทให้กระจายไปสู่กิจกรรมการผลิตหลาย ๆ สาขาทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร

ตารางที่ 7.1 สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ในประเทศสาขาเกษตรกรรมและสัดส่วนผู้มีงานทำในสาขาเกษตร

พ.ศ.	สัดส่วนผลิตภัณฑ์ในประเทศ	ผู้มีงานทำสาขาเกษตรกรรม	
		1,000 คน	สัดส่วนแรงงาน
2515-19	24.8	12,471	71.7
2520-24	21.4	15,830	72.1
2525-29	19.7	17,714	68.5
2530	17.3	17,555	64.3

ที่มา : กองวางแผนทรัพยากรมนุษย์ และ กองบัญชีประชาชาติ สศช.

- 1.2 รายได้ของครัวเรือนชนบทมีความแตกต่างระหว่างกลุ่มอาชีพต่าง ๆ โดยครัวเรือนรับจ้างและครัวเรือนเกษตรที่เช่าที่ดินเป็นส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ เป็นอย่างมาก และนับได้ว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายครัวเรือนยากจนในชนบทที่ต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ

เมื่อพิจารณาถึงระดับรายได้ของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของครัวเรือนในชนบทพบว่า มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก กล่าวคือ ครัวเรือนเกษตรกรรมมีรายได้เฉลี่ยเพียง 2,254 บาทต่อเดือน ส่วนครัวเรือนที่มีกิจการเป็นของตนเองซึ่งเป็นกลุ่มที่มีระดับรายได้สูงสุดนั้น ได้รับรายได้เฉลี่ย 4,426 บาทต่อเดือน หรือคิดเป็นประมาณ 2 เท่าของครัวเรือน

เกษตรกร รองลงมาได้แก่ กลุ่มครัวเรือนลูกจ้างและกลุ่มครัวเรือนที่ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจซึ่งมีระดับรายได้เท่ากับ 3,519 บาทต่อเดือน และ 2,468 บาทต่อเดือนตามลำดับ และเมื่อพิจารณากลุ่มครัวเรือนเกษตรกรตามสถานภาพการถือครองที่ดินพบว่า เกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเองมีรายได้สูงกว่าเกษตรกรที่ต้องเช่าที่ดินเป็นส่วนใหญ่ และเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง กล่าวคือเกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดินเป็นส่วนใหญ่มีรายได้ 2,420 บาทต่อเดือน ในขณะที่เกษตรกรที่เช่าที่ดินเป็นส่วนใหญ่มีรายได้เพียง 2,087 บาทต่อเดือน และครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินเลย และยังชีพโดยการรับจ้างทางการเกษตรมีรายได้เพียง 1,634 บาทต่อปี ซึ่งจัดว่าเป็นกลุ่มครัวเรือนที่ยากจนที่สุดในชนบท

ตารางที่ 7.2 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนในเขตชนบท ปี 2529

ประเภทครัวเรือน	บาท	ร้อยละของครัวเรือน
ครัวเรือนชนบททั่วประเทศ	2,679	100.0
ครัวเรือนเกษตรกร	2,254	57.1
เป็นเจ้าของที่ดินเป็นส่วนใหญ่	2,420	47.6
เช่าที่ดินเป็นส่วนใหญ่	2,087	9.5
ครัวเรือนที่มีกิจการของตนเอง	4,426	9.7
ประกอบธุรกิจหรืออุตสาหกรรม	3,374	9.6
ประกอบวิชาชีพ ทำงานบริหาร หรือทำงานวิชาการ	5,477	0.1
ครัวเรือนลูกจ้าง	3,519	26.4
ประกอบวิชาชีพ ทำงานบริหาร หรือทำงานวิชาการ	6,590	3.8
รับจ้างการเกษตร	1,634	7.8
รับจ้างทั่วไป	1,759	4.9
ทำงานเสมียน ฝ่ายขายหรือให้บริการ	4,240	3.9
ทำงานฝ่ายผลิต หรือก่อสร้าง	3,372	6.0
ครัวเรือนที่ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ	2,468	6.8

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม ปี 2529 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

1.3 แรงงานในชนบทยังมีลักษณะการทำงานไม่สม่ำเสมอตลอดทั้งปี

โครงสร้างเศรษฐกิจในชนบทยังพึ่งพาสาขาเกษตรกรรม ทั้งนี้คนส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพเพาะปลูกตามฤดูกาลโดยเฉพาะในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และโดยปกติเมื่อพ้นฤดูกาลเพาะปลูกแล้วประมาณเดือนมกราคม-มีนาคม ประชาชนเหล่านี้จะว่างงาน โดยเฉพาะถ้าปีไหนเกิดภาวะฝนแล้งก็จะเกิดการว่างงานนอกฤดูกาลเกษตรมากขึ้น เพราะเกษตรกรไม่สามารถทำการเพาะปลูกครั้งที่ 2 ได้ จากข้อมูล กชช.2ค. ปี 2533/2534 จะเห็นได้ว่าจำนวนครัวเรือนถึง 1 ใน 4 มีการอพยพไปหางานทำที่อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเหนือมีการอพยพมากที่สุดเฉลี่ยประมาณ 34 ครัวเรือน/หมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่จะไปในช่วงว่างจากงานไร่นาและนานกว่า 3 เดือน ดังนั้นการสร้างโอกาสให้แรงงานชนบทเหล่านี้มีรายได้เสริมจากประกอบอาชีพหลักจึงมีความจำเป็น ในขณะเดียวกันแรงงานบางส่วนที่มีความพร้อมที่จะออกไปหางานทำในสาขาอาชีพอื่น ๆ ก็จะต้องได้รับการดูแลคุ้มครองให้ได้รับความเป็นธรรมด้วยเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 7.3 จำนวนครัวเรือนที่อพยพไปหางานทำนอกตำบล ปี 2533

หน่วย : ครัวเรือน

	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	รวม
จำนวนครัวเรือน อพยพ	405,393	370,512	844,154	178,061	1,798,120
เฉลี่ยครัวเรือน อพยพ/หมู่บ้าน	28	37	34	25	31

ที่มา : ข้อมูล กชช.2ค. ปี 2533/2534 สถาบันประมวลข้อมูลเพื่อการศึกษาและการพัฒนา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2. ประเด็นการพัฒนาเพื่อขยายโอกาสการผลิต การตลาดและการจ้างงานในชนบท

การพัฒนาเพื่อขยายโอกาสการผลิต การตลาด และการจ้างงานในชนบท จะมุ่งไปสู่ประเด็นการพัฒนาที่ต่อเนื่องจากแนวทางการพัฒนาชนบทที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น

กล่าวคือ เมื่อประชาชนในชนบทได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มาอยู่ในระดับที่บรรลุความจำเป็นขั้นพื้นฐานของสังคมโดยถ้วนทั่วแล้วจะได้รับการพัฒนาทางด้านขีดความสามารถเพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจต่อไป หลังจากนั้นจะต้องสร้างโอกาสทางด้านการผลิต การตลาดและการจ้างงานให้กว้างขวางขึ้นเพื่อให้ประชาชนในชนบทได้มีช่องทางในการปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น เพื่อเป็นการสนองเป้าหมายการพัฒนาประเทศและการพัฒนาชนบทโดยส่วนรวม ทั้งนี้ ประเด็นการพัฒนาเพื่อขยายโอกาสการผลิต การตลาด และการจ้างงานจะให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจชนบทให้กระจายไปสู่กิจกรรมหลาย ๆ สาขา ในขณะเดียวกันก็ต้องส่งเสริมการตลาดให้เชื่อมโยงกับการผลิตควบคู่กันไปด้วย นอกเหนือจากนี้ การส่งเสริมการรับจ้างงานทั้งด้านการเกษตรและนอกการเกษตรก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ยากจนในชนบทมีโอกาหารายได้เสริมจากอาชีพหลักทางการเกษตร หรือโยกย้ายการมีงานทำออกไปสู่ภาคนอกการเกษตร ทั้งหมดนี้ บทบาทภาคเอกชน และธุรกิจเอกชนจะมีส่วนเข้ามาเกื้อหนุนนโยบายของรัฐบาลทั้งนโยบายที่ดำเนินการตามปกติและนโยบายพิเศษที่แก้ปัญหาเฉพาะพื้นที่เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ต้องการ

3. วัตถุประสงค์ของการพัฒนาเพื่อขยายโอกาสการผลิต การตลาด และการจ้างงาน

การพัฒนาด้านการขยายโอกาสการผลิต การตลาด และการจ้างงานในชนบทมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองเป้าหมายการกระจายรายได้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ที่จะลดสัดส่วนของประชากรที่อยู่ใต้เส้นระดับความยากจน จากร้อยละ 25.2 ในปี 2531 ให้เหลือต่ำกว่าร้อยละ 20 ในปี 2539 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ในขณะเดียวกันก็จะมีส่วนสนับสนุนเป้าหมายการขยายตัวทางเศรษฐกิจควบคู่กันไปด้วย โดย

3.1 ขยายโอกาสทางการผลิต และการจ้างงานเพื่อเพิ่มรายได้แก่กลุ่มเป้าหมายผู้ยากจนในชนบทได้แก่ครัวเรือน เกษตรที่ไม่มีที่ดินทำกินและครัวเรือนรับจ้างที่มีรายได้ต่ำซึ่งมีอยู่ประมาณ 1 ล้านครัวเรือน

3.2 ขยายโอกาสทางการผลิตและการจ้างงานแก่ครัวเรือนชนบทโดยทั่วไปเพื่อสนองเป้าหมายการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยส่วนรวม

4. กลยุทธ์การพัฒนา

เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น กลยุทธ์การพัฒนาเพื่อสร้างโอกาสการผลิต การตลาด และการจ้างงานในชนบทจะดำเนินการใน 2 ระดับ คือ

4.1 การดำเนินการตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยส่วนรวมซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการแก้ปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้ เช่น นโยบายทางการเงินการคลังเพื่อการกระจายรายได้ นโยบายภาษีอากร นโยบายการใช้จ่ายของรัฐที่เกื้อหนุนต่อการกระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค นโยบายส่งเสริมและกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคและนโยบายราคาผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งรายละเอียดของแนวทางมาตรการตามนโยบายดังกล่าวจะปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในส่วนต่าง ๆ

4.2 การดำเนินการภายใต้นโยบายการพัฒนาชนบทที่มุ่งการพัฒนาโดยยึดระดับครัวเรือนและชุมชนชนบทเป็นสำคัญ โดยอาศัยความเหมาะสมของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละพื้นที่เป็นตัวกำหนดกิจกรรมดำเนินการภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ โดยมีรายละเอียดของแนวทางการดำเนินการในหัวข้อต่อไป

5. แนวทางการพัฒนาเพื่อขยายโอกาสการผลิต การตลาด และการจ้างงานในชนบท

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาและสอดคล้องกับกลยุทธ์การพัฒนาดังกล่าวข้างต้น แนวทางการพัฒนาเพื่อขยายโอกาสการผลิต การตลาด และการจ้างงานในชนบท ประกอบด้วย

5.1 ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจชนบทให้กระจายไปสู่กิจกรรมการผลิตหลาย ๆ สาขา ทั้งภาคเกษตรและภาคนอกการเกษตร เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงในการผลิต พร้อมทั้งสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้และการมีงานทำในท้องถิ่นชนบทโดย

5.1.1 พัฒนาการเกษตรในพื้นที่ทั่วไป และในพื้นที่มีปัญหาเป็นการเฉพาะ เพื่อเพิ่มทางเลือกให้แก่เกษตรกรในการผลิตโดยอาศัยความเหมาะสมของทรัพยากรและสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น เช่น การปลูกพืชหมุนเวียน ทำไร่นา สวนผสมการปลูกหม่อน-เลี้ยงไหม การเลี้ยงปศุสัตว์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการกระจายตัวจากพืชหลักไปสู่พืชอื่น ๆ เป็นต้น

5.1.2 พัฒนาอุตสาหกรรมการเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร อันจำเป็นต้องใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรม หรือ เชื่อมโยงการผลิตซึ่งจะก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของรายได้ของเกษตรกร สนับสนุนการจ้างงาน การลงทุนด้านอุตสาหกรรมในภูมิภาค และรายได้จากการส่งออก

5.1.3 พัฒนาหัตถกรรม/อุตสาหกรรมในครัวเรือนและขนาดย่อมในภูมิภาค เพื่อขยายขีดความสามารถของผู้ประกอบกิจการหัตถกรรม/อุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาค ขยายฐานและกระจายการผลิต สนับสนุนการเพิ่มรายได้และการจ้างงานในภูมิภาค และชนบท

5.1.4 ส่งเสริมการท่องเที่ยวและการบริการ เพื่อเพิ่มรายได้และการมีงานทำจากการขายบริการและการท่องเที่ยวที่ไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีไทย พร้อมทั้งรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีทางธรรมชาติให้คงไว้

5.1.5 ส่งเสริมให้มีระบบวิจัยและพัฒนาทางเกษตรที่เน้นการแก้ปัญหาการผลิตของเกษตรกรตามประเภทปัญหาของดินและน้ำที่เกษตรกรประสบอยู่ โดยยึดแนวทางพระราชดำริในโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในขณะนี้เป็นหลัก และให้ประสานงานกับสถาบันการศึกษาอย่างใกล้ชิด

5.1.6 พิจารณาขยายวิธีการทำเกษตรกรรมธรรมชาติ ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น เพื่อรักษาระบบนิเวศน์วิทยา และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเป็นการลดการทำลายธรรมชาติ โดยสารเคมีต่าง ๆ ทั้งยังมีส่วนทำให้ผลผลิตปลอดจากสารพิษตกค้าง เช่น การใช้สมุนไพรเป็นยาปราบศัตรูพืช

5.2 ส่งเสริมให้มีตลาดเพื่อรองรับผลผลิตในชนบท โดยเพิ่มบทบาทของรัฐทางด้านการตลาดเพื่อช่วยเสริมสร้างเอกชนในการสร้างตลาดรองรับสินค้าที่ชาวชนบทจะผลิตขึ้นมาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกระตุ้นให้เศรษฐกิจในชนบทขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดย

5.2.1 พัฒนาการตลาดในท้องถิ่น โดยการนำผู้ผลิตและผู้บริโภคให้พบกันโดยมีแหล่งกลางที่ถาวร เพื่อแสดงสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตต่าง ๆ ได้นำสินค้าออกแนะนำให้แก่ผู้บริโภค

5.2.2 พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารการตลาด จัดให้มีบริการเผยแพร่ และกระตุ้นให้เกิดการใช้ประโยชน์ของข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าอุตสาหกรรมหรือเกษตรกรรมที่เกิดขึ้นในภูมิภาค หรือจังหวัด/อำเภอ นั้น ๆ เพื่อสื่อสารระหว่างผู้ผลิตและผู้ซื้อ และเป็น การเปิดช่องทางให้เกิดการว่าจ้างผลิตสินค้าในลักษณะของการรับช่วงผลิตอีกต่อไป

5.2.3 ส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจชนบท เพื่อส่งเสริมธุรกิจการผลิต และการค้าให้กระจายสู่ชุมชนในรูปแบบการรวมกลุ่มสหกรณ์เกษตรกร และร้านค้าชุมชน โดยรัฐให้การสนับสนุนด้านเงินลงทุนในลักษณะกองทุนหมุนเวียน

5.3 พัฒนาอาชีพแรงงานรับจ้างในชนบท โดย

5.3.1 กำหนดหลักเกณฑ์ในการจำแนกเกษตรกรรายย่อย และแรงงานรับจ้างที่ยากจนในชนบทได้ชัดเจน เพื่อให้บริการและความช่วยเหลืออย่างทั่วถึง

5.3.2 ให้การฝึกอบรมแรงงานรับจ้างในชนบททั้งงานด้านการเกษตรและนอกการเกษตร เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การเจียรไนเพชรพลอย การทำดอกไม้ประดิษฐ์ การทอผ้า และการตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น เพื่อให้แรงงานชนบทที่ทำงานไม่เต็มที่หรือว่างงานตามฤดูกาล มีรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรแต่อย่างเดียว

5.3.3 จัดระบบการหางานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนในชนบทที่กำลังหางานทำหรือต้องการเปลี่ยนงานได้ทราบข่าวสารด้านตลาดแรงงานได้อย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ และรวมถึงการให้ได้มีหลักประกันในการหางานตามสมควร

5.3.4 ให้ความคุ้มครองแรงงานชนบทที่ออกไปทำงานนอกท้องถิ่นทั้งในภาคเกษตรกรรมอุตสาหกรรมและการไปทำงานยังต่างประเทศ ให้ได้รับความเป็นธรรมทั้งในด้านค่าจ้างและสภาพแวดล้อมในการทำงาน

5.4 สนับสนุนองค์กรเอกชน ธุรกิจเอกชน และสถาบันเกษตรกรเข้าร่วมในการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจในชนบทมากขึ้น โดย

5.4.1 เพิ่มบทบาทขององค์กรเอกชนและภาคธุรกิจเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการผลิต และการตลาดในระดับท้องถิ่นให้มากขึ้น

5.4.2 พัฒนารูปแบบของระบบการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพัน ระหว่างเกษตรกรและผู้ลงทุน เพื่อดูแลควบคุมการปฏิบัติให้เป็นตามสัญญาผูกพัน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อฝ่ายผู้ลงทุนและเกษตรกร โดยผ่านสถาบันเกษตรกร

5.5 สนับสนุนการวางแผนการผลิตในระดับไร่นา โดยเน้นบทบาทของเกษตรกรในการตัดสินใจ ภายใต้การสนับสนุนทางด้านข้อมูล วิชาการและการประสานงานจากหน่วยงานของภาครัฐ

บทที่ 8

การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทที่ 8

การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในอดีตประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร ในการเพาะปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิต การสร้างรายได้ และการบรรเทาปัญหาความยากจนอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติมีสภาพเสื่อมโทรมลง และก่อให้เกิดปัญหาสำคัญหลายประการ ได้แก่ ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ป่าไม้ลดลง การขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร และความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสูญเสียไป ขณะเดียวกันก็ได้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้น เช่น การใช้ทรัพยากรผิดประเภท การใช้ประโยชน์ทรัพยากรไม่เต็มที่ และการขาดการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่า และทำให้โอกาสในการใช้ทรัพยากรเพื่อเป็นปัจจัยพื้นฐานต่อการเพิ่มพูนรายได้ของประชาชนลดน้อยลง

1. สถานการณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชนบทที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน

ผลจากการศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพทรัพยากรธรรมชาติในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ปรากฏว่า ทรัพยากรธรรมชาติในหลายพื้นที่ได้สูญเสียสภาพและเสื่อมโทรมลงมาก เนื่องจากได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างขาดความระมัดระวัง โดยอาจสรุปปัญหาที่สำคัญได้ดังนี้

1.1 ที่ดินและป่าไม้ถูกนำมาใช้ประโยชน์มากขึ้นจนเสียสมดุลทางธรรมชาติ

ในปี 2504 ช่วงต้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 รัฐบาลได้ประกาศใช้นโยบายการใช้และกรรมสิทธิ์ที่ดิน โดยแบ่งพื้นที่ประเทศไทย 320.7 ล้านไร่ ออกเป็น 2 เขต คือ

เขตที่ 1 พื้นที่ทำการเกษตร ที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ ร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งหมด หรือประมาณ 160.35 ล้านไร่ โดยกำหนดให้พื้นที่ถือครองโดยเอกชน 125 ล้านไร่ และที่เหลือ 35.35 ล้าน เป็นพื้นที่สาธารณะ รัฐวิสาหกิจที่ดินขององค์การศาสนา ที่ดินราชพัสดุ และที่ดินที่ใช้ในราชการทหาร

เขตที่ 2 พื้นที่ป่าไม้ ร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งหมด หรือประมาณ 160.35 ล้านไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

ปัจจุบันตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 เป็นต้นมา สัดส่วนและโครงสร้างของพื้นที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

เขตที่ 1 พื้นที่ทำการเกษตรที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ เพิ่มเป็นร้อยละ 60 ของพื้นที่ทั้งประเทศ หรือประมาณ 192.7 ล้านไร่

เขตที่ 2 พื้นที่ป่าไม้ได้ลดลง และรัฐได้กำหนดสัดส่วนของเป้าหมายพื้นที่ป่าไม้ ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ หรือประมาณ 128 ล้านไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศ หรือประมาณ 48 ล้านไร่ และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ ร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ หรือ ประมาณ 80 ล้านไร่

อย่างไรก็ตามเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าพื้นที่ป่าไม้ที่เหลือจริง ๆ ในปัจจุบันเพียง ร้อยละ 28 ของพื้นที่ประเทศ หรือประมาณ 89.8 ล้านไร่เท่านั้น ในขณะที่พื้นที่ทางการเกษตรที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ กลับเพิ่มขึ้นโดยส่วนหนึ่งรุกเข้าไปในเขตที่ดินของรัฐ

1.2 การพัฒนาแหล่งน้ำ ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร

ตลอดช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งน้ำเป็นอย่างมากและต่อเนื่องมาโดยตลอด ทั้งด้านการพัฒนาเพื่อการเกษตร การพลังงาน และการอุปโภคบริโภค โดยได้ก่อสร้างโครงการแหล่งน้ำขนาดใหญ่ และขนาดกลางไปแล้ว 872 โครงการ ทำให้มีพื้นที่ชลประทานประมาณ 20 ล้านไร่ ในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคนั้น ก็ได้เร่งรัดการดำเนินการโครงการ การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กให้กระจายไปทั่วทั้งประเทศ โดยได้ก่อสร้างโครงการแหล่งน้ำผิวดินไปแล้ว ประมาณ 20,430 แห่ง โครงการแหล่งน้ำใต้ดิน อีกประมาณ 79,100 แห่ง ทั้งนี้ไม่นับรวม โครงการตามงบประมาณของ ส.ส. และ กสช. แต่อย่างไรก็ตามแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอุปโภค บริโภคก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในชนบทส่วนน้ำเพื่อการเกษตร ก็มีอยู่ในพื้นที่ภาคกลางมากกว่าภาคอื่น ๆ โดยที่พื้นที่เขตชลประทานประมาณร้อยละ 62 อยู่ในเขตภาคกลาง

1.3 สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว

จากการสำรวจของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และจากข้อมูลของสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า มีทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

ตามธรรมชาติ จำนวน 2,362 แห่ง กระจุกกระจายอยู่ทั่วประเทศ และพบว่า สถานที่เหล่านี้กำลังอยู่ในสภาวะที่เสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งมีสาเหตุมาจากความเสื่อมโทรมที่เกิดจากสภาวะธรรมชาติ และความเสื่อมโทรมที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ทั้งโดยตั้งใจและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ในขณะที่เดียวกันภาวะมลพิษส่วนใหญ่เกิดขึ้นในเมืองใหญ่ และจากโรงงานอุตสาหกรรม แต่อย่างไรก็ตามในชนบทซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาคเกษตรกรรมที่หลีกเลี่ยงไม่พ้น ที่จะต้องเผชิญกับภาวะมลพิษที่กำลังแพร่กระจายมากขึ้น โดยเฉพาะมลพิษทางน้ำที่เกิดขึ้นบนแหล่งน้ำ ผิวดิน ได้แก่ บริเวณแม่น้ำสายหลัก และบริเวณอ่าวไทยตอนบน รวมทั้งสารพิษจากผิวดิน ได้แก่ บริเวณแม่น้ำสายหลัก และบริเวณอ่าวไทยตอนบน รวมทั้งสารพิษจากการใช้สารเคมีกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ทั้งในภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตร พืชของสารเคมีที่ใช้ในภาคเกษตรนี้จะตกค้างในแหล่งต่างๆ ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตร แหล่งน้ำ ดิน ตะกอนดิน และสัตว์น้ำบางชนิด

2. ประเด็นการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาที่ผ่านมาก็ได้ให้ความสำคัญแก่การพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม และมีลดน้อยลงไปให้กลับคืนสู่สภาพเดิมหรือดียิ่งขึ้นและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เหลืออยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการประกอบอาชีพของประชาชน ตลอดจนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมและต่อเนื่องแต่ก็ยังมีประเด็นที่จะต้องให้ความสนใจและดำเนินการต่อเนื่อง ดังนี้

2.1 การแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการถือครองที่ดิน และการใช้ที่ดินอันได้แก่

2.1.1 ปัญหาไร้ที่ทำกินและที่ทำกินขนาดเล็กรวมทั้งการเช่าที่ดิน จากข้อมูล กชช. 2 ค. ในปี 2533/2534 พบว่า คราวเรือนในชนบทไม่มีที่ดินของตนเองมีทั้งหมด 552,977 คราวเรือน ส่วนคราวเรือนที่มีที่ดินของตนเองและต้องเช่าหามีทั้งสิ้น 730,751 คราวเรือน ในขณะที่จำนวนคราวเรือนที่ทำนา โดยมีขนาดที่นา 1-5 ไร่ จำนวน 927,782 คราวเรือน คิดเป็นร้อยละ 24.01 ของคราวเรือนเกษตรกรทั้งหมดทั่วประเทศ จาก 6.90 ล้านคราวเรือน ซึ่งเกษตรกรเหล่านี้ต้องไปประกอบอาชีพรับจ้างในภาคเกษตร และรายได้ไม่พอเพียงต่อการครองชีพทำให้บางส่วนต้องไปบุกเบิกป่าสงวนเพื่อเพิ่มที่ดินทำกิน และเพิ่มรายได้ให้พอเพียงกับครอบครัว หรือไม่ก็ต้องเช่าที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น ทั้งนี้มีการประมาณการว่าที่ดินเช่าในภาคเกษตรมีทั้งสิ้น 14 ล้านไร่ สาเหตุที่ทำให้มีการเช่าที่ดินมากขึ้น ได้แก่การแยกครอบครัวใหม่ การสูญเสียที่ดินให้นายทุน รวมทั้งประมวลกฎหมายที่ดินที่ให้สิทธิการถือครองอย่างเสรี

ไม่จำกัดจำนวนจึงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการถือครองที่ดิน การเช่าที่ดิน ซึ่งผลประโยชน์จะตกอยู่เฉพาะคนบางกลุ่มเท่านั้น

2.1.2 ปัญหาการนำที่ดินที่เหมาะสมแก่การเกษตรไปใช้ในกิจกรรมอื่น จากการขยายตัวของเมือง ชุมชน และอุตสาหกรรม ทำให้มีการนำเอาพื้นที่เกษตรกรรม จำนวนไม่น้อยที่มีความสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก และรัฐได้พัฒนาระบบชลประทานแล้ว นำไปใช้ในการสร้างที่อยู่อาศัย บ้านจัดสรร โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

2.1.3 ปัญหาที่ดินเสื่อมโทรม เป็นปัญหาที่เกิดจากธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ เช่น การทำนาเกลือในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อให้เกิดการแพร่กระจายของดินเค็มอย่างกว้างขวางการทำเหมืองแร่ในพื้นที่ภาคต่าง ๆ ทำให้พื้นที่สูญเสียสภาพที่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกปัญหาดินเปรี้ยวและดินพรุในภาคใต้ เป็นต้น โดยทั่วประเทศมีพื้นที่ดินเสื่อมโทรม หรือที่ดินมีปัญหาพิเศษเป็นจำนวนถึง 68 ล้านไร่

2.2 การแก้ปัญหาการบุกรุกทำลายป่า ซึ่งปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกทำลายเหลือเพียงร้อยละ 28 ของพื้นที่ทั้งหมด หรือ ประมาณ 89.8 ล้านไร่ เทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ ร้อยละ 40 หรือ ประมาณ 128 ล้านไร่ และพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกบุกรุกทำลายมาก คือ พื้นที่ป่าเศรษฐกิจ ซึ่งเหลือเพียง ร้อยละ 11 หรือประมาณ 35.3 ล้านไร่ เทียบกับเป้าหมายป่าเศรษฐกิจที่กำหนดไว้ ร้อยละ 25 หรือ 80 ล้านไร่ ส่วนพื้นที่ป่าชายเลนก็ถูกบุกรุกทำลายเหลือเพียง 1.1 ล้านไร่ ในปี 2532 เทียบกับ จำนวน 2.3 ล้านไร่ ในปี 2504 สาเหตุสำคัญของการบุกรุกทำลายป่ามีหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น การเพิ่มขึ้นของประชากรความยากจนของประชาชนในชนบท การให้สัมปทานป่าไม้ในอดีต การปลูกป่าภาคเอกชน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของรัฐโดยเฉพาะการสร้าง ถนน เขื่อน และอ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

2.3 การแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร และเพื่ออุปโภคบริโภค โดยเฉพาะโครงสร้างของเขตพื้นที่ชลประทานกระจุกตัวเฉพาะในเขตภาคกลาง ในขณะที่เดียวกันปัญหาโครงการแหล่งน้ำขนาดเล็ก เพื่อชนบททั้งเพื่อการบริโภค และเพื่อการเกษตรก็ยังคงกระจายไม่ทั่วถึงและที่มีอยู่แล้วก็มีปัญหาทั้งด้านคุณภาพการบริหาร การจัดการ ซึ่งประชาชนยังไม่ได้มีบทบาทมีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการจากกิจกรรมแหล่งน้ำนี้เท่าที่ควร

2.4 การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชนบท ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาการขยายตัวทางอุตสาหกรรม การขยายพื้นที่เพาะปลูก ตลอดจนการใช้สารเคมีและยาป้องกันและ

กำจัดศัตรูพืช เพื่อเพิ่มผลผลิตในการเกษตร มีผลทำให้เกิดภาวะมลพิษ เสียสมดุลในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสารมีพิษตกค้างในผลิตผลเกษตร และอาหารที่ใช้บริโภค มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ทั้งนี้จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค.) ปี 2531/2432 จะเห็นได้ว่า จำนวนผู้ประกอบอาชีพการเกษตร จำนวนทั้งสิ้น 4,294,349 คน มีการใช้ปุ๋ย 3,385,377 คน (ปุ๋ยธรรมชาติ ปุ๋ยวิทยาศาสตร์) และใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลง วัชพืช โรคพืช และสัตว์ที่เป็นศัตรูพืช จำนวน 2,776,527 คน

2.5 การแก้ปัญหาการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชนบท สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันชี้ให้เห็นว่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีมากมายหลายประเภท และปรากฏอยู่ทั่วไปในทุกพื้นที่ทุกภูมิภาค ประกอบกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก รัฐบาลเพียงลำพังไม่อาจมีกำลังเพียงพอทั้งด้านงบประมาณและเจ้าหน้าที่ที่จะเข้าไปดูแลรักษาหรือพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างทั่วถึง การวางแผนทางการบริหารและการจัดการในอดีตที่ทำจากส่วนกลางไม่บังเกิดผลในทางปฏิบัติหรือไม่กระจายไปอย่างทั่วถึงในทุกพื้นที่ ดังนั้นการวางแผนการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะนำไปสู่เป้าหมายได้ดีที่สุด จึงควรเป็นการวางแผนที่เกิดจากความคิดริเริ่มจากระดับท้องถิ่น อันได้แก่ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ตลอดจนระดับตำบลด้วย

3. วัตถุประสงค์ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.1 เพื่อการอนุรักษ์ บำรุงและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นฐานสำหรับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในชนบท

3.2 เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม และเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ และการสร้างความสมดุลของการพัฒนา

3.3 เพื่อให้ประชาชน องค์กรประชาชน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น

4. กลยุทธ์การพัฒนา

เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น การดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะดำเนินการใน 2 ระดับ คือ

4.1 การดำเนินการตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยส่วนรวมซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การปฏิรูปที่ดิน การกระจายการถือครองในทรัพย์สิน การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ลำธาร และการควบคุมมลภาวะ เป็นต้น ซึ่งนโยบายดังกล่าวจะปรากฏรายละเอียดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในส่วนต่าง ๆ

4.2 การดำเนินการภายใต้นโยบายการพัฒนาชนบทที่มุ่งเน้นการปรับปรุงการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้แผนพัฒนาระดับจังหวัด เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากประชาชนและองค์กรประชาชนในท้องถิ่น

5. แนวทางการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และกลยุทธ์การพัฒนาในข้อ 4.2 แนวทางการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชนบทจะแบ่งเป็นด้าน ๆ ดังนี้

5.1 การพัฒนาทรัพยากรที่ดิน

5.1.1 *ปรับปรุงและแก้ไขดินที่มีปัญหาต่อการใช้ประโยชน์ทางด้านการเกษตร* เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินทรายจัด ตลอดจนการปรับปรุงดินที่ขาดอินทรีย์วัตถุ และพื้นที่เฉพาะที่มีปัญหาอื่น ๆ ผสมผสานให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนั้นจะต้องแก้ไขปัญหาคาริชที่ดินผิวดินประเภทต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

5.1.2 *การอนุรักษ์ดินและน้ำ* เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดินโดยใช้วิธีการที่ไม่ยุ่งยากและลงทุนน้อยสามารถนำไปถ่ายทอดให้เกษตรกรแต่ละรายสามารถนำไปปฏิบัติได้เองโดยรัฐให้บริการทางวิชาการส่วนในพื้นที่ที่มีปัญหารุนแรงเกินขีดความสามารถของเกษตรกร หรือกิจกรรมการอนุรักษ์ใดที่เกษตรกรแต่ละรายไม่สามารถดำเนินการได้เองให้รัฐเป็นผู้ดำเนินการ ตลอดจนให้ทำการจัดทำหมู่บ้านอนุรักษ์ดินและน้ำหรือหมู่บ้านพัฒนาที่ดิน เพื่อเป็นแกนกลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปยังเกษตรกร นอกจากนั้นรัฐควรส่งเสริมให้มีการเร่งรัดการสำรวจข้อมูลดินในพื้นที่สูงเพื่อให้ข้อเสนอแนะการใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นที่สูง

5.1.3 *ระบบข้อมูลที่ดิน* สนับสนุนการปรับปรุงระบบข้อมูลที่ดินของแต่ละหน่วยงานให้เป็นระบบเดียวกันโดยสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีและจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ใน

การดำเนินงานฝึกอบรมบุคลากรให้มีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ และพัฒนาในลักษณะโครงข่ายให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกันได้

5.2 การพัฒนาทรัพยากรป่าไม้

5.2.1 สนับสนุนส่งเสริมและขยายบทบาทประชาชน องค์กรประชาชนในการเข้ามาดูแลรักษาอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน พร้อมทั้งให้ศึกษาหารูปแบบที่เหมาะสมของป่าชุมชนสำหรับแต่ละท้องที่ เพื่อเป็นการสร้างแนวป้องกันการบุกรุกป่าไม้ถาวร โดยให้ป่าชุมชนเป็นรากฐานของชุมชนเกื้อหนุน และรักษาคุณภาพของการพัฒนาให้เป็นแบบถาวรและยั่งยืนต่อไป

5.2.2 การพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลน เร่งรัดให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการ การจัดการและการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลน แบ่งเป็นเขตสงวนหรือเขตหวงห้าม เขตอนุรักษ์ และเขตพัฒนา โดยให้องค์กรในท้องถิ่นและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

5.2.3 การประสานนโยบายอนุรักษ์ป่าไม้ กับการจัดการโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้มีความสมดุล โดยเฉพาะการสร้างถนน เขื่อน และอ่างเก็บน้ำซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและการอนุรักษ์ป่า จะต้องมีการศึกษาถึงผลกระทบต่อ

5.3 การพัฒนาทรัพยากรน้ำ

5.3.1 กระจายแหล่งน้ำขนาดเล็ก ทั้งการอุปโภคบริโภคและการเกษตรอย่างทั่วถึงในเขตชนบทโดยเน้นการดำเนินงานในพื้นที่ที่มีฝนตกน้อยกว่าปกติและอยู่นอกเขตชลประทาน

5.3.2 จัดรูปแบบการบริหารจัดการโครงการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และเพื่อการอุปโภคบริโภคที่ได้ก่อสร้างไว้แล้วให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยให้ประชาชน องค์กรประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ การบริหารและบำรุงรักษา ตลอดจนโครงการหน่วยงานของรัฐควรถือให้การสนับสนุนส่งเสริมด้านวิชาการ เช่น ฝึกอบรมด้านวิชาการ และปฏิบัติการแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ

5.3.3 เร่งดำเนินการก่อสร้างโครงการแหล่งน้ำขนาดกลาง ที่มีศักยภาพ ทั้งนี้เพื่อเป็นแหล่งเก็บกักน้ำต้นทุนสำหรับใช้ในด้านการเกษตรและอุปโภคบริโภค

5.3.4 สนับสนุนการพัฒนาระบบข้อมูลทรัพยากรน้ำ ให้มีเอกภาพและประสิทธิภาพ

5.4 การรักษาสีงแวดล้อม

5.4.1 ให้ความสนใจในการประชาสัมพันธ์ ให้เกิดความเข้าใจในการรักษา

สิ่งแวดล้อมที่ดีและสอดคล้องกับสภาพธรรมชาติของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งการปรับปรุง
บูรณะฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดีขึ้น

5.4.2 ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และรู้จักจัดการควบคุมระมัดระวังในการ
ใช้สารเคมีทางการเกษตร อันก่อให้เกิดสารพิษตกค้างในผลผลิตทางการเกษตรและในสิ่งแวดล้อม

5.4.4 ให้องค์กรท้องถิ่นและองค์กรระดับจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดทำ
แผนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด และสนับสนุนให้มีการนำแผนเหล่านี้ไปใช้อย่าง
กว้างขวางรวมถึงให้มีการจัดทำแผนเฉพาะตามสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่

5.5 ให้มีการศึกษาและพัฒนาระบบการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุและภัยจากธรรมชาติ

6. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้แผนพัฒนา ระดับจังหวัด

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้แผนพัฒนาระดับ
จังหวัด จะต้องดำเนินการเป็นกระบวนการตามระบบบริหารของ กชช. โดยการกำหนด
และแบ่งบทบาทภาระหน้าที่ตั้งแต่ระดับบนในเชิงนโยบายมหภาคไปจนถึงระดับล่างที่อยู่ใน
ในพื้นที่ ซึ่งจะต้องประสานกับแนวทางในระดับมหภาคดังที่กล่าวมาแล้วในข้อ 5 โดยการจัด
ทำแผนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัดทุกจังหวัดทั่วประเทศ
ภายใต้แผนจังหวัด โดยจังหวัดเป็นผู้คิดริเริ่มและดำเนินการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมในจังหวัดของตนเอง ซึ่งสาระสำคัญของแนวทางการพัฒนาทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะประกอบด้วย

6.1 การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เขตอนุรักษ์ ให้มีแนวทางดำเนินการ
ดังนี้

6.1.1 การสร้างความตระหนัก ความเข้าใจ เกี่ยวกับความสำคัญของทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6.1.2 กำหนดรายละเอียดและวิธีปฏิบัติของพื้นที่เขตอนุรักษ์ ที่จังหวัดและ
อำเภอจะช่วยดำเนินการ

6.1.3 พื้นที่สาธารณะจะต้องกำหนดแนวทางในการบริหารและการจัดการ
ให้ชัดเจนว่าจะทำแผนไหนและทำอย่างไร

6.1.4 สิ่งแวดล้อมและศิลปกรรมที่มีคุณค่าจะต้องจัดทำแผนในการดูแลและอนุรักษ์ให้ชัดเจน

6.2 การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่นอกเขตอนุรักษ์ ให้มีแนวทางดำเนินการดังนี้

6.2.1 ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด

6.2.2 เน้นการจัดระบบของกิจกรรมการผลิตในระดับไร่นา ให้มีการผสมผสานต่อเนื่องและเกื้อกูลในการผลิตซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

6.2.3 สนับสนุนให้องค์กรประชาชน ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ รวมทั้งการป้องกันภัยจากธรรมชาติ

6.3 สนับสนุนงบประมาณให้จังหวัดดำเนินการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้งบประมาณสนับสนุนส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น เพื่อกระจายอำนาจการบริหารไปสู่จังหวัด

บทที่ 9

การพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

บทที่ 9

การพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

พื้นที่ชนบทในเขตล้าหลัง ห่างไกล และพื้นที่ตามแนวชายแดน เป็นพื้นที่ที่ต้องได้รับการพัฒนาเป็นพิเศษ เนื่องจากยังคงมีความด้อยพัฒนาในด้านเศรษฐกิจและสังคมอยู่หลายด้าน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่ล่อแหลมต่อภัยคุกคามจากภายในและภายนอกประเทศ และมีจุดอ่อนหลายประการที่อาจเป็นปัญหากระทบต่อความมั่นคงของชาติในระยะยาวต่อไป ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการพัฒนาพื้นที่เหล่านี้อย่างต่อเนื่องโดยปรับรูปแบบการพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

1. สถานการณ์ด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในช่วงที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน

ในอดีตที่ผ่านมาปัญหาความมั่นคงที่สำคัญของประเทศ คือ ความขัดแย้งในลัทธิอุดมการณ์ และการแทรกซึมบ่อนทำลายจากภายนอก โดยมีเงื่อนไขความคับแค้นทางจิตใจ และความยากไร้ทางวัตถุ กลุ่มประชาชนเป้าหมายคือ ผู้ที่อยู่ในชนบทห่างไกลและพื้นที่ชายแดน ดังนั้นการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ในอดีต จึงเน้นการแก้ปัญหาด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการรักษาความปลอดภัย ในรูปของหมู่บ้าน อาสาพัฒนา ป้องกันตนเอง หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน และหมู่บ้านยุทธศาสตร์ป้องกันตนเอง แม้ว่าการพัฒนาที่ผ่านมาจะประสบผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่ในภาพกว้างแล้วยังไม่สามารถพัฒนาให้ได้ผลสมบูรณ์ และบางพื้นที่ยังมีเงื่อนไขที่อาจนำไปสู่ปัญหาความมั่นคงได้อีก เช่น พื้นที่ที่มีปัญหาที่ดินทำกิน มีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่ได้เปรียบและเสียเปรียบจากผลการพัฒนา ปัญหาที่เกิดจากนายทุนฉกฉวยประโยชน์จากการพัฒนา เป็นต้น ปัญหาต่างๆ ดังกล่าวนี้ เป็นอุปสรรคต่อการเตรียมการเพื่อการป้องกันประเทศของฝ่ายทหาร และเป็นปัญหายุทธศาสตร์ที่ต้องให้ความสนใจแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ดังมีรายละเอียดประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 การแก้ไขปัญหาความมั่นคงของรัฐในระยะที่ผ่านมา แบ่งเป็น 2 ระยะคือ

1.1.1 ระยะแรก ช่วงก่อนมีแผนพัฒนาจนถึงช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 ฝ่ายทหารได้นำการแก้ไขปัญหา โดยดำเนินการดังนี้

1) ใช้นโยบายการทหารนำ และแม้จะมีการพัฒนา โดยหน่วยงานบางหน่วย แต่ก็ถือเป็นเพียงการปฏิบัติทางจิตวิทยา เพื่อมุ่งเข้าควบคุมพื้นที่ห่างไกล

2) ผลการดำเนินงาน การแก้ไขปัญหาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากในช่วงระยะดังกล่าวภัยจากภายนอกและภายในมีความรุนแรงขึ้น จึงมีแนวความคิดที่จะประสานการพัฒนาชนบทกับแผนยุทธการของทหารอย่างจริงจัง

1.1.2 ระยะที่ 2 ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 4 ฉบับที่ 5 และฉบับที่ 6 ถือเป็นระยะที่สองของการแก้ปัญหาความมั่นคงของรัฐในระดับชาติ มีการประสานแผนพัฒนาเศรษฐกิจและแผนความมั่นคงของทหาร โดยมีการดำเนินการดังนี้

1) โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง ในระดับพื้นที่มีการจัดทำแผนงานและโครงการที่มีเป้าหมายสนับสนุนการปฏิบัติการของทหารในเขตพื้นที่สีแดงและสีชมพู เรียกว่า โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง ลักษณะของโครงการเป็นการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่สีแดงที่เคยอยู่ใต้อิทธิพลของฝ่ายที่ต้องการล้มล้างอำนาจรัฐ โดยฝ่ายทหารเข้าคุ้มครองพื้นที่และกีดกันต่อกองกำลังติดอาวุธในเขตป่าเขา นอกจากนี้ยังมีการจัดระบบหมู่บ้านยุทธศาสตร์ ในเขตพื้นที่สีชมพูและมีโครงการ หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน ในเขตพื้นที่ชายแดนที่ล่อแหลมต่อการคุกคามจากภายนอกโครงการเหล่านี้ส่วนใหญ่ดำเนินการ โดยหน่วยงานพลเรือนและมีฝ่ายทหารเป็นฝ่ายอำนวยการ และประสานงาน

2) ผลการดำเนินงาน โครงการเสริมสร้างความมั่นคงดังกล่าว ได้รับผลตามเป้าหมายระดับหนึ่ง คือ มีส่วนช่วยคลี่คลายสถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศสนับสนุนการปฏิบัติการของทหารจนเป็นผลให้ภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ลดลง ยิ่งกว่านั้นการพัฒนาชนบทในลักษณะของการทุ่มเททรัพยากรจำนวนมากลงไปในช่วงจุดที่ล่อแหลมได้ทำให้เกิดผลดีบางประการกล่าวคือประชาชนส่วนหนึ่งได้รับการปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ได้เปิดการติดต่อกับโลกภายนอก ได้รับรู้ข่าวสารและมีทางเลือกในการพัฒนาตนเองมากขึ้น มีโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการพัฒนา ตลอดจนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนามากขึ้นกว่าในอดีต อย่างไรก็ตามการดำเนินการส่วนใหญ่เป็นการเร่งแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น ยังขาดความต่อเนื่องเชื่อมโยงกับระบบการพัฒนาปกติ จึงนับเป็นจุดอ่อนสำคัญของโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงที่มีผลต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน

1.2 ข้อสรุปจากการดำเนินการที่ผ่านมา

1.2.1 ข้อจำกัดของการจัดทำโครงการเสริมความมั่นคง

1) ขาดการมีส่วนร่วมจากพื้นที่ โครงการเสริมความมั่นคงเป็นโครงการที่เริ่มจากส่วนกลาง โดยบรรจุเป็นหมวดนโยบายหลักหมวดหนึ่งในแผนพัฒนาชนบทยากจน ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 โดยที่จังหวัดและหน่วยงานในพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมในการพิจารณาโครงการ

2) การขาดความเชื่อมโยงกัน ระหว่างการพัฒนาพื้นที่ลักษณะพิเศษกับการพัฒนาพื้นที่ตามระบบปกติ ที่จะต้องมีการพัฒนาในระบบปกติอย่างต่อเนื่องเมื่อสิ้นสุดโครงการพัฒนาลักษณะพิเศษแล้ว ทั้งนี้ เนื่องจากจังหวัดและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องถือว่า โครงการเสริมความมั่นคงเป็นงานของฝ่ายทหารที่ได้รับงบประมาณพิเศษมาดำเนินการแล้ว ประกอบกับพื้นที่ในโครงการเสริมความมั่นคงส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทุรกันดารและห่างไกล ความเอาใจใส่จากหน่วยงานที่มีหน้าที่จะต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องจึงไม่มากเท่าที่ควร จากการประเมินผลระดับการพัฒนาหมู่บ้านจากข้อมูล กชช.2ค. พบว่าหมู่บ้านในเขตพื้นที่ที่เคยมีโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงประมาณร้อยละ 64 ยังคงเป็นหมู่บ้านล้าหลังที่จำเป็นต้องเร่งรัดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไปอีกทั้ง ๆ ที่มีการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานจำนวนมากในพื้นที่เหล่านี้มาเป็นเวลากว่า 5-10 ปี แล้ว

3) ความหลากหลายของโครงการที่เกี่ยวกับความมั่นคง โดยที่หลายฝ่ายมีความตั้งใจที่จะแก้ไขปัญหาความมั่นคงอย่างจริงจัง เป็นผลให้มีแนวความคิดหรือโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำนวนมาก เช่น กนช. ยุทธศาสตร์พัฒนา การต่อสู้แบบเบ็ดเสร็จ อีสานเขียว ฮาร์บบันบารู ฯลฯ ความหลากหลายของโครงการต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติเกิดความสับสน ในขณะเดียวกันประชาชนที่ตกเป็นเป้าหมายการพัฒนาก็เกิดความสับสนด้วยเช่นกัน ความสับสนนี้มีผลกระทบต่อความร่วมมือและการประสานการพัฒนา ระหว่างทหารกับพลเรือนทุกระดับ

1.2.2 จุดอ่อนที่เป็นปัญหากระทบถึงความมั่นคงของชาติ

1) ยังคงมีเงื่อนไขที่อาจนำไปสู่ปัญหาความมั่นคง ถึงแม้ภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์จะลดลงจนเกือบหมดไปแล้วก็ตาม ความยากจน ล้าหลัง และความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างกลุ่มชนและระหว่างพื้นที่ก็ยังคงมีอยู่ทั่วไป นอกจากนั้น การขยายตัวของเศรษฐกิจในลักษณะการก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่อย่างรวดเร็วทำให้ปัญหาเศรษฐกิจเดิม มีระดับความรุนแรงของปัญหามากขึ้นจนมีแนวโน้มที่อาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่ดินทำกิน ปัญหาการกระจายรายได้ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่ได้เปรียบกับกลุ่มที่เสียเปรียบจากผลการ

พัฒนา และปัญหาที่เกิดจากนายทุนถกฉวยประโยชน์จากการพัฒนาจนเป็นผลเสียต่อการพัฒนาเพื่อให้ได้ผลอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเตรียมการป้องกันประเทศของฝ่ายทหาร และเป็นเงื่อนไขที่อาจนำไปสู่ปัญหาความมั่นคงและการเริ่มบทบาทของคอมมิวนิสต์ได้อีก เงื่อนไขเหล่านี้ถูกย้าอยู่ตลอดเวลา โดยความล่าช้าและการไม่เห็นความสำคัญของหน่วยงานในระบบปกติในการเข้าไปเร่งรัดการพัฒนาพื้นที่เหล่านั้น

2) มีการเคลื่อนไหวในทางต่อต้านอำนาจรัฐ ทั้งจากภายในและภายนอก แม้ว่าปัจจุบันสถานการณ์ระหว่างประเทศ ตลอดจนสถานการณ์ในระดับภูมิภาคมีแนวโน้มดีขึ้น แต่ยังคงมีการเคลื่อนไหวที่บ่งชี้ถึงภัยคุกคามและการแทรกซึมจากภายในและภายนอกประเทศ ดังนั้นบทบาทของทหารในภารกิจที่เกี่ยวข้องกับกิจการพลเรือน โดยเฉพาะการพัฒนาจึงมีความสำคัญมากขึ้น ประเด็นสำคัญที่จะต้องคำนึงถึง คือ การถกฉวยโอกาสจากสถานการณ์ที่ลดความตึงเครียดในการเผชิญหน้าลงในขณะนี้มาดำเนินการเร่งรัดพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแนวความคิดในการเตรียมพร้อม เพื่อการป้องกันประเทศตั้งแต่ในภาวะปกติ

3) ยังคงมีพื้นที่เพื่อความมั่นคงที่จะต้องเร่งรัดการพัฒนา จากผลการพัฒนาที่ผ่านมา ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ยังมีอีกหลายจุดหลายพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาอย่างเบาบางพื้นที่เหล่านี้ได้แก่ พื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่ของประเทศพื้นที่สูงและเขตป่าเขา ซึ่งมีชุมชนอาศัยอยู่กระจัดกระจายและเข้าถึงได้ยาก พื้นที่ดังกล่าวจำเป็นต้องมีการจัดเตรียมพื้นที่และชุมชน เพื่อการพัฒนาและเสริมความมั่นคงตามแผนป้องกันประเทศ ในขณะที่เดียวกันจะต้องมีการแก้ไขปัญหาพื้นฐานอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาพื้นที่และชุมชนในระดับที่จะเป็นกำลังสำคัญสนับสนุนการป้องกันประเทศได้ต่อไป เพราะหากชาวบ้านยังยากจนไม่มีที่ดินทำกินแล้ว การจะให้ชาวบ้านรักชาติ มีจิตใจเสียสละ ต่อสู้และปกป้องแผ่นดินของตน ก็คงจะเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก

4) หลายพื้นที่มีข้อจำกัดทางกายภาพในการพัฒนา พื้นที่เป้าหมายเพื่อเสริมความมั่นคงหลายพื้นที่มีข้อจำกัดทางกายภาพหลายประการ ที่ทำให้กระบวนการพัฒนาตามระบบเข้าถึงได้ลำบาก และการรอเวลาให้การพัฒนาปกติเข้าไปถึงพื้นที่ โดยไม่รู้กำหนดเวลาที่แน่นอน เป็นเรื่องที่ไม่สอดคล้องกับแผนการเตรียมการเพื่อการป้องกันประเทศที่ได้กำหนดขั้นตอน และเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนในแต่ละช่วงเวลา เช่น ในระยะ 5-10 ปี ชายแดนภาคเหนือด้านตะวันตกควรจะมีความพร้อมถึงระดับใด เป็นต้น

5) ความเติบโตของเมืองมีผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรในพื้นที่

ชายแดน ความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมมีผลกระทบต่อ การเตรียมการป้องกันประเทศ ตัวอย่างของผลกระทบดังกล่าวคือ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ของสังคมเมือง และการเติบโตของสาขาอุตสาหกรรมและบริการในเมืองเป็นมูลเหตุหนึ่ง ที่ดึงดูดคนวัยทำงานจากชนบทเข้าสู่เมือง และมีผลให้พื้นที่ชนบททั่วไปโดยเฉพาะพื้นที่ ชายแดนมีประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและเด็ก การอพยพเข้าไปทำงานในเมืองของ คนหนุ่มสาวย่อมจะขัดแย้งกับแนวความคิดพื้นฐานในการป้องกันประเทศที่ต้องการให้ ประชาชนที่มีคุณภาพอยู่ในพื้นที่ชายแดนและไม่ละทิ้งพื้นที่

6) ภัยคุกคามต่อทรัพยากรธรรมชาติ ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงบางอย่าง เป็นตัวกระตุ้นให้การแก้ไขปัญหาคือ เป็นเงื่อนไขของปัญหาความมั่นคงต่าง ๆ มีความ สลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ภัยคุกคามในปัจจุบันไม่ได้มาจากภัยการสู้รบที่เห็นชัดเจน คือ การ คุกคามต่อทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้แหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นปัญหาที่กระทบ ต่อทุกส่วนของสังคม และเริ่มปรากฏมากขึ้นถึงผลกระทบที่มีต่อความมั่นคงของชาติที่ สำคัญได้แก่ กรณีการเกิดความขัดแย้งของกลุ่มคน 2 กลุ่ม ระหว่างนายทุน/ผู้มีอิทธิพล กับราษฎรในพื้นที่ที่เข้าไปแสวงประโยชน์อย่างไม่ถูกต้องจากทรัพยากร กรณีดังกล่าว ปรากฏขึ้นบ่อยครั้งและในหลายพื้นที่ หากไม่รีบเร่งแก้ไขก็อาจจะเกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย และรุนแรงขึ้น ทั้งการสูญเสียทรัพยากรสำคัญ และจะเกิดปัญหาด้านการเมืองภายในที่มี ผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติได้ต่อไป ในอดีตการพัฒนาเพื่อความมั่นคงของชาติ บางกรณีได้ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรสำคัญของชาติ เช่น การสร้างเส้นทางเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ป่าไม้ต้นน้ำลำธาร ดังนั้นการพัฒนาเพื่อความ มั่นคงในระยะต่อไป จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงประเด็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติด้วย เช่น โครงการจัดที่ทำกินให้ผู้อยู่ร่วมพัฒนาชาติไทยในเขตป่าสงวน การสร้างเส้นทางเพื่อ ความมั่นคงในพื้นที่ป่าไม้ต้นน้ำลำธาร ดังนั้นการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระยะต่อไป จึง จำเป็นต้องคำนึงถึงประเด็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติด้วย การเปลี่ยนแปลงของ สภาพภูมิประเทศบริเวณชายแดน เช่น การพังทลายของดินริมฝั่งแม่น้ำซึ่งกั้นพรมแดน ไทย-ลาว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวเขตที่มีผลกระทบต่ออาณาเขตของประเทศและ ความมั่นคงของชาติโดยส่วนรวม ซึ่งจะต้องทำการแก้ไขโดยรวดเร็ว

1.2.3 การจัดทำโครงการลักษณะพิเศษในพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคง การ เร่งรัดพัฒนาและการจัดทำโครงการลักษณะพิเศษในพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงมีความ จำเป็นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 โดยจัดทำโครงการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานใน บางพื้นที่ และในบางพื้นที่อาจกำหนดไว้ในแผนระยะยาวของจังหวัด โดยจะต้องกำหนด เป้าหมายให้แน่ชัด และสอดคล้องกับเป้าหมายทางทหาร

2. ประเด็นการพัฒนาชนบทเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

2.1 ความชัดเจนในขอบเขตพื้นที่เป้าหมาย ประเด็นการพัฒนาที่สำคัญในการดำเนินการพัฒนา เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในระยะต่อไป คือ เรื่องพื้นที่ซึ่งจะต้องมีความชัดเจนในเรื่องขอบเขตพื้นที่ดำเนินการเป็นอันดับแรก สำหรับพื้นที่ที่ควรมีการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 คือ

- 1) พื้นที่ชายแดน
- 2) พื้นที่สูงและเขตป่าเขา
- 3) พื้นที่ที่มีปัญหาความมั่นคงเดิม ซึ่งจะต้องดำเนินการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6

2.2 การจัดระเบียบชุมชนเดิมและการจัดตั้งชุมชนใหม่ โดยให้สอดคล้องกับแผนป้องกันประเทศ เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ในการเตรียมการสำหรับภัยคุกคามจากภายนอก และเป็นการขจัดปัญหาเรื่องอิทธิพล อำนาจมืด และการไม่ได้รับผลจากการพัฒนา ซึ่งเป็นเงื่อนไขการต่อสู้และความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ภายในประเทศ

2.3 การเร่งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งในพื้นที่ชายแดนและพื้นที่ล้าหลังห่างไกล ที่อยู่ในเป้าหมายของแผนป้องกันประเทศ ทั้งนี้โดยอาศัยอาศัยแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของแผนพัฒนาชนบทในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 เป็นหลัก

2.4 การเร่งยกระดับรายได้ของประชาชนในพื้นที่ชายแดน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความอยู่ดีกินดี พึ่งตนเองสูง มีจิตสำนึกรักถิ่นฐานที่อยู่ไม่อพยพไปรับจ้างทำงานทำในพื้นที่ห่างไกล และเป็นกลุ่มคนที่พร้อมต่อการรับการฝึกอบรม เพื่อการป้องกันประเทศ ทั้งนี้การเร่งรัดพัฒนาดังกล่าว ควรเน้นเป็นพิเศษในพื้นที่ชุมชนชายแดน ที่มีศักยภาพเป็นจุดติดต่อค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน

2.5 การพัฒนาพื้นที่ที่ยังคงมีปัญหาความมั่นคง ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 โดยเฉพาะพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และพื้นที่ชาวเขา โดยเน้นการพัฒนาที่สามารถระดมกลุ่มเป้าหมายเพื่อการแก้ปัญหาอย่างชัดเจน และเป็นระบบยิ่งขึ้น

2.6 การกำหนดกระบวนการประสานงาน ระหว่างการพัฒนาและการจัดองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของทหาร กับการปฏิบัติของหน่วยงานราชการพลเรือนอื่น ๆ โดยยึดแผนพัฒนาชนบทในทุกระดับเป็นจุดเชื่อมประสาน

2.7 การปรับปรุงระบบข้อมูลประชากร โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนให้มีความชัดเจนทันสมัย และเป็นพื้นฐานต่อการจัดทำแผนงานโครงการที่มีประสิทธิภาพได้ต่อไป

3. วัตถุประสงค์ของการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

การพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

3.1 เพื่อสนับสนุนแผนการป้องกันประเทศในพื้นที่เป้าหมาย ให้มีความพร้อมทั้งด้านคนและพื้นที่ สามารถเผชิญภัยคุกคามทุกรูปแบบได้อย่างมั่นคงปลอดภัย

3.2 เพื่อให้ประชาชนรักแผ่นดินที่อยู่อาศัย สามารถรักษาพื้นที่ และดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงปลอดภัย รวมทั้งมีส่วนช่วยเสริมและสนับสนุนการรักษาความมั่นคงของประเทศ

3.3 เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมืองระหว่างประเทศ และด้านสังคมจิตวิทยา

4. กลยุทธ์ในการพัฒนา

การพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติที่สอดคล้องกับสถานการณ์มีกลยุทธ์ที่สำคัญ 4 ประการ คือ

4.1 การพัฒนามีรูปแบบลักษณะพิเศษตามพื้นที่ คือ การพัฒนาชนบทสมบูรณ์แบบและการพัฒนาหมู่บ้านยุทธศาสตร์เพื่อป้องกัน

4.2 การพัฒนามีลักษณะเร่งด่วน เพื่อเร่งรัดแก้ไขปัญหาให้ยุติโดยเร็วในการปูพื้นฐานรองรับการพัฒนาประเทศ

4.3 ฝ่ายทหารรับผิดชอบประสานการดำเนินการ ภายใต้ระบบการบริหารการพัฒนาเพื่อความมั่นคง

4.4 การพัฒนาที่สามารถดำเนินการตามระบบปกติได้ให้เป็นไปตามระบบการพัฒนาชนบทของชาติ

5. แนวทางการพัฒนาชนบทเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

5.1 สร้างระบบการพัฒนาให้เชื่อมต่อกับพื้นที่พัฒนาปกติ โดยให้มีผลเชื่อมโยงและผสมผสานการพัฒนาระหว่างพื้นที่ชายแดนและพื้นที่ที่มีปัญหาความมั่นคงกับพื้นที่พัฒนาชนบทปกติ ซึ่งเป็นพื้นที่ภายใน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการรูกจากพื้นที่ที่มีปัญหาเข้ามาเชื่อมต่อพื้นที่ปกติภายใน เพื่อให้พื้นที่ที่พัฒนาจนไม่มีปัญหาความมั่นคงแล้ว เข้าสู่ระบบการพัฒนาปกติต่อไป โดยดำเนินการดังนี้

5.1.1 ปรับปรุงระบบการประสานงานการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประสานงานระหว่างฝ่ายทหารที่รับผิดชอบในพื้นที่กับหน่วยราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยปรับปรุงคณะทำงานหรือคณะกรรมการระดับภาคและระดับจังหวัดที่มีอยู่เดิมให้มีระบบการประสานงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.1.2 ปรับเข้าสู่การพัฒนาปกติ พื้นที่ที่มีปัญหาการพัฒนาเมื่อหมดปัญหาด้านความมั่นคงแล้ว หน่วยงานปกติจะต้องดำเนินการเข้าสู่การพัฒนาปกติต่อไป

5.2 การพัฒนาเชิงรุกออกจากพื้นที่ชายแดนโดยการร่วมมือกันกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อผลประโยชน์ระหว่างประเทศ การพัฒนาชนบทในพื้นที่ชายแดนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ และเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา และการเมือง และหนุนช่วยการดำเนินนโยบายต่างประเทศ นโยบายการค้าและการลงทุน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศบริเวณชายแดน โดยดำเนินการดังนี้

5.2.1 ยกกระดับมาตรฐานของบริการพื้นฐานที่จำเป็นในพื้นที่ชนบทชายแดน เพื่อเร่งรัดพัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้ของประชาชนในพื้นที่ โดยมุ่งสร้างความสามารถในการปรับตัวของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งเป็นการมุ่งแก้ปัญหาความไม่สะดวกของเส้นทางคมนาคมในการเข้าถึงพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญ

5.2.2 เร่งรัดพัฒนาชุมชนชายแดนที่มีศักยภาพ ให้มีโครงสร้างการผลิตที่เข้มแข็งและมีความหลากหลาย โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นจุดค้าชายชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน

5.2.3 พัฒนาประชาชนทั้ง 2 ด้านของพรมแดน สนับสนุนแผนงานหรือโครงการพัฒนาพื้นที่ชนบทชายแดนที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาประชาชนทั้ง 2 ด้านของพรมแดน โดยเฉพาะแผนงานหรือโครงการที่ได้รับเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ

5.2.4 จัดระเบียบประชุม สนับสนุนให้มีการพัฒนาพื้นที่การจัดระเบียบชุมชนเดิมหรือการจัดตั้งชุมชนใหม่ ในพื้นที่ยุทธศาสตร์หรือจุดที่คาดว่าจะมีปัญหาใน

เรื่องพรมแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งเป็นการแก้ปัญหาความยุ่งยากในการเข้าไปพัฒนาพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล เนื่องจากชุมชนมีลักษณะกระจัดกระจายและเคลื่อนย้ายอยู่เสมอ

5.2.5 ให้มีการดำเนินการโครงการรักษาภูมิประเทศที่ถูกเปลี่ยนแปลงโดยสภาพธรรมชาติ เพื่อรักษาแนวเขตพื้นที่ชายแดนดั้งเดิมของประเทศ

5.2.6 ประสานการพัฒนาพื้นที่ชายแดนกับการพัฒนาเมืองชายแดนและเมืองหลัก ตามแผนพัฒนาภาคและเมือง โดยให้การพัฒนาภาคและเมืองมีผลเชื่อมโยงสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนชายแดนในระยะยาว

5.3 จัดระบบพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนเตรียมพร้อมและแผนป้องกันประเทศ ในลักษณะการต่อสู้เบ็ดเสร็จ โดยใช้เวลาและทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ตั้งแต่ภาวะปกติ ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในพื้นที่ชายแดนและพื้นที่ยุทธศาสตร์ เป็นการพัฒนาในเชิงรุกเพื่อให้มีความพร้อมตั้งแต่ในภาวะปกติสำหรับรับสถานการณ์ในภาวะไม่ปกติ โดยดำเนินการ ดังนี้

5.3.1 พัฒนาพื้นที่ชายแดน โดยเน้นการพัฒนาในลักษณะกลุ่ม หมู่บ้านที่มีการพึ่งพากันในด้านเศรษฐกิจ สังคม และในด้านการป้องกัน

5.3.2 เน้นการพัฒนากำลังคน โดยมุ่งเน้นให้เกิดความเข้มแข็งขององค์กรประชาชนที่มีการเชื่อมโยงกันระหว่างหมู่บ้านชายแดนในแนวกว้างและพื้นที่เตรียมพร้อมในแนวลึก

5.3.3 จัดระบบหมู่บ้านป้องกันตนเอง ให้เกิดการพัฒนาในการป้องกันภัย และการเตือนภัยล่วงหน้า

5.4 เร่งแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่ยังมีปัญหาคความมั่นคงอยู่ โดยการพัฒนาต่อเนื่อง เพื่อยุติปัญหาได้อย่างถาวร ทั้งนี้การพัฒนาพื้นที่ที่มีปัญหาคความมั่นคงบางพื้นที่จำเป็นต้องเร่งรัดการดำเนินการเพื่อยุติปัญหาที่มีอยู่ในอดีต เพื่อให้เกิดความสงบสุข พร้อมทั้งจะรับการพัฒนาปกติ เช่น พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พื้นที่ชาวเขา และพื้นที่ที่มีปัญหาการค้ายาเสพติด โดยเร่งรัดการพัฒนาให้มีการจัดสรรทรัพยากรตามแผนพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยดำเนินการ ดังนี้

5.4.1 พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อขยายผลจากการแก้ปัญหาสังคมจิตวิทยาและการเมืองการปกครองให้บรรลุเป้าหมาย

ความมั่นคงมากยิ่งขึ้น ตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่กำหนดขึ้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2531 ทั้งนี้ โดยเน้นการพัฒนาเพื่อสนับสนุนการดำเนินการของฝ่ายทหารในพื้นที่เป้าหมาย เช่น โครงการความหวังใหม่ และให้ประสานสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั่วไปตามแนวทางแผนพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)

5.4.2 พื้นที่ชาวเขา ดำเนินการพัฒนาชุมชนชาวเขาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้แผนแม่บทเพื่อพัฒนาชุมชนชาวเขาและสิ่งแวดล้อม และควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง ตามมติ ครม. เมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2532 เป็นกรอบในการประสานการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5.4.3 พื้นที่ชายแดนที่มีคนสองสัญชาติ ควรหาทางแก้ไขการหลบหนีเข้าเมืองให้ได้ผลอย่างถาวร โดยใช้การพัฒนาตามระบบหมู่บ้านยุทธศาสตร์ เพื่อสนับสนุนมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่

5.5 กำหนดพื้นที่เป้าหมายและรูปแบบการพัฒนาที่แตกต่างกัน โดยการวางรูปแบบวิธีการพัฒนาและแนวทางแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันตามสภาพปัญหา โดยให้อยู่ภายใต้แนวทางและหลักการเดียวกันของยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ความมั่นคงที่มีสภาวะแวดล้อม สภาพทางภูมิศาสตร์และปัญหาที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

5.6 สร้างเอกภาพขององค์กรดำเนินงาน โดยให้มีองค์กรกำกับดูแลที่มีการประสานระหว่างฝ่ายทหารกับฝ่ายพลเรือน เพื่อให้มีเอกภาพทางความคิดและการปฏิบัติทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ

5.7 พัฒนาและปรับปรุงระบบข้อมูลระดับหมู่บ้าน โดยการจัดวางระบบการเก็บและพัฒนาข้อมูลในพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมาย ให้มีข้อมูลที่ทันสมัย ทันท่วงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่องและทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ โดยยึดฐานข้อมูลของการบริหารงานพัฒนาชนบทส่วนรวมเป็นหลัก

บทที่ 10

การพัฒนากระบวนการบริหารงานพัฒนาชนบทเพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาของประชาชนในชนบท

บทที่ 10

การพัฒนาระบบบริหารงานพัฒนาชนบท เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาของประชาชนในชนบท

การดำเนินงานพัฒนาชนบทเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายและแนวทางที่ได้กล่าวไปแล้วในบทต่าง ๆ ก่อนหน้านี้นั้น จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นแค่ไหน ย่อมขึ้นอยู่กับ การนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยบทบาทของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน และการปรับบทบาทหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหมายถึงการมีระบบบริหารงานพัฒนาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ดังนั้นในการพัฒนาชนบทในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 จึงได้ปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาชนบทควบคู่ไปกับการพัฒนา ด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยให้การพัฒนาสามารถกระจายไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง และบรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

1. บทบาทของการบริหารงานพัฒนาชนบทในช่วงที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน

แม้ว่าการบริหารงานพัฒนาชนบทระบบ กชช. ในปัจจุบันจะเป็นกลไกสำคัญให้การดำเนินงานพัฒนาชนบทของหน่วยงานต่าง ๆ ภายใต้ระบบ กชช. มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยเน้นการสร้างเอกภาพของการระดมพลังจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปตามทิศทางเดียวกันภายใต้กลไกของแผนงาน และเป็นการปรับระบบราชการให้เปิดกว้าง รับฟัง และสนองตอบความต้องการที่มาจากประชาชนมากขึ้นก็ตาม แต่หากพิจารณาถึงบทบาทของระบบการบริหารงานพัฒนาชนบทที่เป็นอยู่ว่า สามารถจะเอื้ออำนวยต่อแนวทางการพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้นจะเห็นว่า ยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการที่สำคัญ ๆ ได้แก่

1.1 การบริหารงานพัฒนาชนบทที่ผ่านมา เน้นการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาขั้นพื้นฐานของประชาชนในชนบทมากกว่าการพัฒนาเพื่อเพิ่มรายได้และการมีงานทำ ซึ่งต้องการระบบการบริหารงานพัฒนาที่มีความคล่องตัว และรวดเร็วกว่าการพัฒนาที่ผ่านมา

การดำเนินงานพัฒนาชนบทตามระบบ กชช. ของ 6 กระทรวงหลักที่ผ่านมา เป็นการแก้ปัญหาความยากจนในบางส่วนของปัญหาความยากจนทั้งหมดในชนบท กล่าวคือ เป็นการดำเนินโครงการกิจกรรมการพัฒนาชนบทครอบคลุมในเรื่องความรู้ บัณฑิตพื้นฐานโครงสร้างเศรษฐกิจ เทคโนโลยีขั้นพื้นฐานทางการผลิต และดูแลรักษา

สุขภาพอนามัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการจัดบริการให้โดยรัฐ ขณะที่ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวพันกับรายได้ และการมีงานทำ ได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้นตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 และต่อเนื่องไปจนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 นโยบายการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจดังกล่าวนี้ ต้องการกลไกการปฏิบัติที่มีความคล่องตัวที่จะให้หน่วยงานรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาที่มีความยืดหยุ่นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยต่อการขยายการผลิต การตลาดผลิตผลรวมถึงการพัฒนาแรงงานเพื่อตอบสนองตามต้องการของตลาดแรงงานประเภทต่าง ๆ ซึ่งระบบการบริหารงานพัฒนาชนบทในปัจจุบันยังไม่ตอบสนองต่อการบริหารงานพัฒนาในลักษณะนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกระบวนการประสานแผนระดับจังหวัด และส่วนกลางที่ต้องใช้ระยะเวลานานในปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของคนในชนบทได้ทันท่วงที

1.2 โครงสร้างอำนาจของการบริหารงานพัฒนาชนบท มีลักษณะรวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลาง ทำให้องค์กรตั้งแต่ระดับจังหวัดลงไปไม่สามารถที่จะตัดสินใจดำเนินการแก้ไขปัญหาของคนในชนบทตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นได้ตามที่ต้องการ

การพัฒนาชนบทที่ผ่านมาเป็นกระบวนการด้านการบริหารที่เป็นการคิดริเริ่มดำเนินการ และควบคุมโดยส่วนกลางมากกว่าการเปิดโอกาสให้หน่วยงานรับผิดชอบในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล เป็นผู้คิดและดำเนินการด้วยตนเอง โดยที่ส่วนกลางเป็นฝ่ายช่วยเหลือสนับสนุน แม้ว่าจะเปิดโอกาสให้มีการวางแผนจากเบื้องล่าง แต่ก็ยังเป็น การวางแผนพัฒนาของประชาชนที่อยู่ภายใต้การกำกับควบคุมให้เป็นไปตามกรอบทิศทางที่หน่วยราชการต่าง ๆ ในส่วนกลางเป็นผู้กำหนด การบริหารงานพัฒนาชนบทในลักษณะเช่นนี้ ทำให้การแก้ปัญหาของคนในชนบทยังไม่สามารถดำเนินการบนพื้นฐานของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ได้อย่างจริงจัง หากแต่เป็นเพียงการเลือกเสนอของบประมาณตามโครงการกิจกรรมของแต่ละกรมที่มีอยู่เป็นส่วนใหญ่

1.3 การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาชนบทที่ผ่านมายังไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่จะทำให้องค์กรทุกระดับสามารถปฏิบัติงานได้ในลักษณะที่เป็นการทำงานแบบผสมผสานความถนัดเห็น และการกระทำอย่างแท้จริง

การพัฒนาชนบทในช่วงที่ผ่านมา แม้จะได้มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของการพัฒนาชนบทแต่ก็ยังมิได้มีการกำหนดอย่างชัดเจนว่า ใครหรือกลุ่มใดที่ยากจนที่สุดที่รัฐจะต้องระดมการช่วยเหลือสนับสนุนเป็นอันดับแรก การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่กระทำกันอยู่ก็เป็นไปในรูปของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละโครงการกิจกรรมไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย

ที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันพิจารณาให้การสนับสนุนช่วยเหลือ การกำหนดพื้นที่เป้าหมายในรูปของหมู่บ้านยากจนในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 และในรูปของหมู่บ้านล้าหลัง หรือหมู่บ้านเร่งรัดการพัฒนาอันดับหนึ่ง นับว่าเป็นความพยายามอันหนึ่งที่จะช่วยเหลือคนยากจนที่สุด โดยเปรียบเทียบกับคนทั้งประเทศอย่างไรก็ตามควรมีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาชนบทที่ชัดเจนว่า จะลดจำนวนคนยากจนในชนบทลงเท่าใดในแต่ละช่วงของแผนพัฒนา รวมทั้งควรมีการปรับปรุงวิธีการในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้สะท้อนถึงครัวเรือนที่ยากจนในชนบทได้อย่างชัดเจน

1.4 การนำโครงการและกิจกรรมการพัฒนาชนบทไปปฏิบัติยังขาดการเตรียมความพร้อมของประชาชนอย่างเป็นระบบ

ในการปฏิบัติโครงการ/กิจกรรมในตำบล หมู่บ้าน การเตรียมความพร้อมของชุมชนอย่างเป็นระบบเพื่อให้ประชาชน โดยเฉพาะคนยากจนได้ตระหนักในปัญหาของตน และเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ และรับประโยชน์จากการพัฒนา ยังไม่ได้ทำอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การจัดตั้งกลุ่มประชาชนต่าง ๆ ขึ้นมาของผู้ปฏิบัติงานสังกัดกรมต่าง ๆ มักเป็นการมุ่งเพื่อให้มีฐานรองรับการบริการหรือการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ มากกว่าที่จะมุ่งให้กลุ่มประชาชนมีความเข้มแข็งสามารถทำการพัฒนาโดยช่วยเหลือตัวเองได้อย่างต่อเนื่อง และทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นเพียงชั่วคราวชั่วคราว กลุ่มคนยากจนไม่ได้รับการกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดความตระหนักในปัญหาที่แท้จริง และแก้ปัญหาที่ตนเองประสบอย่างเป็นระบบ แม้จะมีการรณรงค์ให้ใช้ข้อมูล จปฐ. ในระดับหมู่บ้านก็ตาม

1.5 ข้าราชการระดับปฏิบัติในพื้นที่ยังขาดการสนับสนุนเท่าที่ควร

ข้าราชการสังกัด 4 กระทรวงหลักระดับตำบล ซึ่งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชน และรู้ปัญหาความยากจนของคนในชนบทดีที่สุด และเป็นผู้ที่มีภาระหน้าที่หนักที่สุดในกระบวนการพัฒนาต้องได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะทัศนคติและทักษะในการทำงานร่วมกับประชาชน และการแก้ปัญหาให้แก่คนยากจนซึ่งทำได้ยากที่สุด รวมทั้งการสร้างแรงจูงใจ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน

2. ประเด็นการพัฒนาระบบบริหารการพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

การพัฒนาชนบทระบบ กชช. ที่ได้ดำเนินการตั้งแต่ช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 เป็นต้นมา ถึงปัจจุบันได้ช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของ คนในชนบทให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้ในระดับหนึ่ง ดังนั้นนโยบายการพัฒนาชนบทนับตั้งแต่ ช่วงกลางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ต่อเนื่องไปจนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 จึงได้ให้ ความสำคัญกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจชนบท โดยเฉพาะทางด้านการผลิต การตลาด รายได้และการมีงานทำเพิ่มขึ้นจากการให้บริการด้านความจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่คนใน ชนบท ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่ของคนในชนบทให้มีความเหมาะสม และ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจสังคมของประเทศที่เป็นอยู่ใน ปัจจุบัน และในอนาคต

เพื่อให้นโยบายพัฒนาชนบทใหม่ของรัฐบาลประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ระบบการบริหารงานพัฒนาชนบทจึงสมควรได้รับการปรับปรุงให้เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งนี้การบริหารงานพัฒนาชนบทในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 จะลดบทบาทการชี้นำการพัฒนาจากส่วนกลางลง และเพิ่มบทบาทดังกล่าวให้กับส่วน ภูมิภาคมากขึ้น ซึ่งรวมถึงภาคเอกชน และประชาชนด้วย โดยมีประเด็นหลักต่าง ๆ ที่ต้อง ทำการปรับปรุง ดังต่อไปนี้

2.1 การปรับปรุงองค์การบริหารงานพัฒนาชนบททุกระดับ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานพัฒนาชนบทให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนด

2.2 การปรับปรุงระบบการจัดทำแผนพัฒนาชนบท เพื่อให้จังหวัดกำหนดแนว ทิศทางการพัฒนาของตนเองในระยะยาว และส่วนกลางจะได้ใช้เป็นกรอบในการสนับสนุน ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาให้แก่จังหวัด

2.3 การปรับปรุงกระบวนการทำงาน เพื่อลดระยะเวลาการประสานแผนระหว่าง จังหวัดและส่วนกลางให้สั้นเข้า และสนองความจำเป็นเร่งด่วนของการดำเนินงาน พัฒนาจังหวัด

2.4 การปรับปรุงระบบการให้บริการของส่วนราชการภูมิภาคแก่ประชาชน เพื่อให้ สามารถแก้ปัญหาของประชาชนที่ยากจน และกลุ่มครัวเรือนรายได้น้อย เพื่อตอบ สอนนโยบายการกระจายรายได้ได้อย่างแท้จริง

2.5 การปรับปรุงระบบงบประมาณ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว รวมทั้งจัดสรรงบ- ปรมาณอุดหนุนการกระจายอำนาจการบริหารงานพัฒนา

3. วัตถุประสงค์ของการพัฒนาระบบบริหารงานพัฒนาชนบท

เพื่อให้ระบบบริหารงานพัฒนาชนบทเป็นกลไกรองรับการแปลงนโยบายการพัฒนาชนบท ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบการบริหารงานพัฒนาชนบท จึงมีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการดังนี้

3.1 เพื่อเปลี่ยนบทบาทการบริหารงานพัฒนาชนบท จากการศึกษาที่หน่วยงานส่วนกลางเป็นผู้กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาไปเป็นการเปิดโอกาสและยอมรับให้หน่วยงานของรัฐในส่วนภูมิภาคได้ร่วมกับประชาชน และภาคเอกชนร่วมกันกำหนดกรอบ และแนวทางการพัฒนา และกำรดำเนินโครงการพัฒนาของตนเองมากขึ้น โดยหน่วยงานส่วนกลางจะคิดริเริ่ม และคิดดำเนินโครงการพัฒนาก็เฉพาะแต่โครงการที่ต้องใช้วิชาการชั้นสูง หรือเหตุผลอื่น ๆ ตามควรแก่กรณีเท่านั้น

3.2 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามโครงการพัฒนาของหน่วยงานระดับภูมิภาคในพื้นที่ตำบลหมู่บ้าน เพื่อให้คนยากจนในชนบทได้รับการบริการของรัฐอย่างแท้จริง รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถของคนยากจน และองค์กรหรือกลุ่มของคนในชนบทในการแก้ปัญหาของตนเองด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

4. แนวทางการพัฒนาระบบบริหารงานพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

แนวทางการพัฒนาระบบบริหารงานพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาหลายเรื่อง โดยทุกเรื่องมุ่งประสงค์ไปสู่การบรรลุเป้าหมายหลักของการปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 คือ การเปลี่ยนบทบาทการบริหารงานพัฒนาชนบท จากการศึกษาที่หน่วยงานส่วนกลางเป็นผู้กำหนดกรอบ และแนวทางการพัฒนาไปเป็นการเปิดโอกาส และยอมรับให้หน่วยงานของรัฐในส่วนภูมิภาคได้ร่วมกับประชาชน และภาคเอกชนร่วมกันกำหนดกรอบ และแนวทางการพัฒนา ตลอดจนการดำเนินโครงการพัฒนาของตนเอง โดยหน่วยงานส่วนกลางจะคิดริเริ่ม และดำเนินโครงการพัฒนาก็เฉพาะแต่โครงการ ที่ต้องใช้วิชาการชั้นสูง หรือเหตุผลอื่น ๆ ตามควรแก่กรณีเท่านั้น และการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามโครงการพัฒนาของหน่วยงานระดับภูมิภาคในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน เพื่อให้คนยากจนในชนบทได้รับการบริการของรัฐอย่างแท้จริง รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถของคนยากจนและองค์กร หรือกลุ่มของคนในชนบทในการแก้ปัญหาของตนเองด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยมีสาระสำคัญแต่ละแนวทางดังนี้

4.1 การปรับปรุงองค์กรการบริหารงานพัฒนาชนบท

เพื่อมุ่งให้เกิดเอกภาพในการบริหารงานพัฒนาชนบท ทั้งในระบบ กชช. และการพัฒนาตามนโยบายพิเศษอื่น ๆ โดยให้เข้าอยู่ในระบบ กชช. รวมทั้งปรับปรุงองค์กรที่เกี่ยวข้องทุกระดับให้มีความเหมาะสมกับภารกิจของการบริหารงานพัฒนาจังหวัดที่เปิดกว้างขึ้น ทั้งในประเด็นการพัฒนาที่มุ่งไปสู่การพัฒนาเชิงเศรษฐกิจมากขึ้น และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน และประชาชน ทั้งนี้จะต้องมีการปรับปรุงองค์กรระดับต่าง ๆ ในเรื่องหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

4.1.1 ระดับชาติ โดยปรับปรุงองค์กรประสานงานระดับชาติให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามภารกิจหลัก คือ การประสานแผนพัฒนาจังหวัดกับส่วนกลางการประสานด้านการจัดเตรียมงบประมาณทั้งตลอดแผน 5 ปี และแผนประจำปี การประสานด้านการจัดการและประเมินผลการพัฒนาชนบท

4.1.2 ระดับกระทรวง เสริมบทบาทการวางแผนของหน่วยงานวางแผน ให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น โดยการสนับสนุนทางด้านบุคลากรทั้งปริมาณ และคุณภาพ แก่หน่วยงานประสานของแผนกระทรวง

4.1.3 ระดับจังหวัด โดยการเสริมบทบาทของศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทระดับจังหวัด (ศปช.จ) ในด้านงานประเภทการบริหาร และ คณะกรรมการพัฒนาจังหวัด (กพจ.) สำหรับงานทางด้านนโยบายหรือการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดระยะยาวให้มีประสิทธิภาพ โดยการสนับสนุนบุคลากรทางด้านวิเคราะห์และจัดทำแผนที่แยกจากงานบริหารโดยทั่วไป รวมทั้งการปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการพัฒนาจังหวัด เพื่อให้ภาคเอกชนหรือตัวแทนประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาจังหวัดอย่างกว้างขวางมากขึ้น

4.1.4 ระดับอำเภอและตำบล ปรับปรุงบทบาทการบริหารงานเชิงพัฒนาในระดับอำเภอโดยการสนับสนุนคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ และในระดับตำบลโดยการสนับสนุนของคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติงานพัฒนาชนบทระดับตำบลทั้งทางด้านบุคลากร และงบประมาณ

4.1.5 ระดับหมู่บ้าน ปรับปรุงความเข้มแข็งขององค์กรประชาชนเพื่อให้สามารถมีบทบาทเป็นแกนนำในการเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งเน้นการพัฒนาสถาบันเกษตรกรและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ

4.1.6 องค์กรเอกชน โดยการสนับสนุนให้องค์กรพัฒนาเอกชนมีองค์กรกลางเกิดขึ้น เพื่อทำหน้าที่ประสานระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนกับองค์กรพัฒนาเอกชน และระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนกับภาครัฐบาล รวมทั้งเสริมบทบาทของภาคธุรกิจเอกชนกับองค์กรพัฒนาเอกชนที่ส่งเสริมบทบาทของชาวบ้านในด้านการผลิต และการตลาด เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานของชาวบ้าน รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณ แก่องค์กรพัฒนาเอกชนที่ดำเนินกิจกรรมสนับสนุนนโยบายรัฐบาล เช่น การพัฒนาอาชีพ น้ำกินน้ำใช้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต เป็นต้น

4.2 การปรับปรุงระบบการจัดทำแผนพัฒนาชนบท

โดยกำหนดให้จังหวัดจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดระยะยาว เพื่อให้จังหวัดได้รู้เป้าหมาย และกำหนดแนวทางการพัฒนาของตนเองภายใต้การชี้นำของแนวนโยบายพัฒนาชนบทของรัฐบาล เพื่อใช้เป็นกรอบการบริหารงานพัฒนาในช่วงระยะเวลา 5 ปี โดยสามารถแปลงเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับการจัดสรรงบประมาณประจำปีที่จะลงมาจากส่วนกลาง หรืออบพิเศษอุดหนุนแก่จังหวัดโดยตรง งบ กสช. และงบของภาคเอกชนที่จะสามารถสนับสนุนการพัฒนา ในขณะเดียวกันหน่วยงานของรัฐในส่วนกลางจะใช้ประโยชน์จากแผนพัฒนาระยะยาวนี้ เพื่อรู้อถึงแนวทางการพัฒนา และความต้องการโครงการของจังหวัด เพื่อที่จะได้นำมาปรับแผนงาน และโครงการของตนให้สอดคล้องกับความต้องการของจังหวัดได้ ซึ่งจะเป็นการสนองตอบต่อเป้าหมายหลักของการปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

4.3 การปรับปรุงกระบวนการทำงาน

4.3.1 การปรับปรุงขั้นตอนการประสานแผนประจำปี เพื่อลดระยะเวลาการประสานแผนให้สั้นเข้า เพื่อตอบสนองความจำเป็นเร่งด่วนของการดำเนินงานพัฒนาจังหวัด และสอดคล้องกับกระบวนการจัดทำคำขอ และอนุมัติงบประมาณโดยอาศัยแผนระยะยาวเป็นตัวบอกความต้องการของจังหวัดทั้ง 5 ปี และรายปีหลังจากนั้นส่วนกลางนำมาตั้งงบประมาณประจำปี

4.3.2 การปรับปรุงระบบข้อมูลเพื่อการบริหารงานพัฒนาชนบท เพื่อใช้เป็นเครื่องมือรองรับการบริหารงานที่ปรับปรุงใหม่ทั้งกระบวนการ เพื่อตอบสนองนโยบายการพัฒนาที่เปิดกว้างมากขึ้นกว่าเดิม โดยการพัฒนาจากฐานเดิมของข้อมูลที่มีอยู่มาสู่การสร้างฐานข้อมูลย่อย ๆ แต่หลาย ๆ เรื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการใช้เฉพาะเรื่องมากขึ้น

4.3.3 การปรับปรุงระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนาชนบท เพื่อปรับระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนาชนบทที่ กชช. ได้กำหนดไว้แล้วให้หน่วยงานทุกระดับสามารถปฏิบัติได้จริง และได้ผลตามที่กำหนดไว้ และเพื่อทราบถึงความสามารถในการแก้ปัญหาของคนชนบทได้ครบวงจรตามวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนาชนบทโดยมีแนวทางดังนี้

- (1) การปรับปรุงองค์การบริหารงานพัฒนาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประสานด้านการจัดการและประเมินผลการพัฒนาชนบท
- (2) การปรับเปลี่ยนบทบาทของส่วนกลางจากการกำกับไปในทิศทางของการให้การสนับสนุนส่วนภูมิภาคในการติดตามประเมินผลโครงการพัฒนา
- (3) ปรับบทบาทของคณะกรรมการพัฒนาจังหวัดให้เป็นองค์กรกลางรับผิดชอบผลการพัฒนาชนบทในพื้นที่รับผิดชอบของตนอย่างจริงจัง ควบคู่ไปกับการเพิ่มขีดความสามารถทางด้านบุคลากรและงบประมาณในการกำกับติดตามนิเทศกิจการ และประเมินผลให้แก่คณะกรรมการพัฒนาจังหวัด

4.3.4 การปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องให้มีการศึกษาวิจัยทางด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทในหน่วยงานทุกระดับ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนาชนบท

4.4 การปรับปรุงระบบการให้บริการของส่วนราชการระดับภูมิภาคแก่ประชาชน

เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการและสามารถแก้ปัญหาของประชาชนที่ยากจนอย่างแท้จริง มีแนวทางการปรับปรุงโดยส่วนกลาง (กระทรวง กรม สำนักงานประมาณ) จะต้องดำเนินการดังนี้

4.4.1 ปรับบทบาทหน้าที่ของส่วนราชการในระดับภูมิภาค ในสังกัดของตนให้ชัดเจน โดยยึดหลักที่ว่า ส่วนกลางเป็นผู้สนับสนุนทางวิชาการเท่านั้นส่วนผู้ปฏิบัติกิจกรรมโครงการคือส่วนราชการในภูมิภาค

4.4.2 ปรับปรุงขั้นตอนและวิธีการบริหารโครงการกิจกรรมการพัฒนาในส่วนความรับผิดชอบทั้งของส่วนกลาง และจังหวัดให้มีความคล่องตัวสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

4.4.3 กระทรวง/กรม และส่วนราชการระดับจังหวัดและอำเภอร่วมกัน

ปรับปรุงกระบวนการ และวิธีการในการปฏิบัติโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนยากจนได้ครบถ้วนและครบวงจรโดยเปิดโอกาสให้ประชาชน และกลุ่มประชาชนในการกำหนดและการดำเนินโครงการ

4.5 การปรับปรุงระบบงบประมาณ

โดยการพิจารณาปรับปรุงระบบงบประมาณให้มีการจัดตั้งงบประมาณพิเศษอุดหนุนจังหวัด เพื่อสนับสนุนให้จังหวัดมีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการ และกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาตามแนวทางที่ปรากฏในแผนพัฒนาจังหวัดระยะยาว รวมทั้งดำเนินงานที่แผนพัฒนาคร่าวเรือนรายได้น้อยในส่วนที่เป็นกิจกรรมขนาดเล็ก และไม่ต้องอาศัย เทคนิคสูงโดยงบประมาณที่จะจัดสรรให้จังหวัดและกิจกรรมที่สมควรได้รับการสนับสนุนต้องเป็นโครงการที่สอดคล้องกับแนวทางในแผนพัฒนาจังหวัดระยะยาวโดยตัวโครงการต้องริเริ่มจากแผนตำบล หรือแผนอำเภอ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะเป็นผู้กำกับดูแลการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

บทที่ 11

แผนงานและงบประมาณการพัฒนาชนบท

บทที่ 11

แผนงานและงบประมาณพัฒนาชนบท

1. แผนงานดำเนินการ

เพื่อให้สอดคล้องตามแนวทางการพัฒนาชนบทในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 แผนพัฒนาชนบท จะประกอบด้วยแผนงาน 4 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มแผนงานของหน่วยงานกระทรวงหลัก ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงพาณิชย์ ทั้งนี้โครงการภายใต้กลุ่มแผนงานของรัฐดังกล่าว เป็นโครงการส่วนหนึ่งของแผนงานปกติจาก 6 กระทรวงที่นำมาประสานตามแผนงานพัฒนาชนบท ภายใต้ระบบ กชช. ในลักษณะของการดำเนินการที่แต่ละกระทรวง จะสนับสนุนกันมากกว่า ซ้ำซ้อนกัน โดยแต่ละโครงการมีเงื่อนไขในการดำเนินงานดังนี้

1.1.1 เป็นโครงการที่ประชาชนสามารถเสนอขอได้โดยตรงตามขั้นตอนของการจัดทำแผนพัฒนาชนบทระดับจังหวัด

1.1.2 เป็นโครงการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมกับประชาชนเป็นผู้เสนอ เช่น คณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ.) ร่วมกับคณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) หรือคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติงานพัฒนาชนบทระดับตำบล (คปต.) ร่วมกับคณะกรรมการสภาตำบล หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน

1.1.3 เป็นโครงการที่จังหวัดเป็นผู้เสนอ โดยประสานกับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านในเรื่องของผู้ที่จะได้รับประโยชน์

1.2 กลุ่มแผนงานรองรับงบประมาณสนับสนุนส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น ซึ่งเป็นแผนงานที่คณะกรรมการพัฒนาจังหวัดเป็นผู้พิจารณาจัดทำเพื่อขยายระดับรายได้และสร้างงานให้แก่กลุ่มเป้าหมายผู้ยากจนในชนบท รวมทั้งการแก้ปัญหาหนี้สินน้ำกินน้ำใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง

1.3 กลุ่มแผนงานสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรประชาชน องค์กรธุรกิจ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน

1.4 แผนงานบริหารการพัฒนาชนบท ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ดังต่อไปนี้

1.4.1 การจัดทำแผนภูมิภาค เพื่อให้หน่วยงาน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่รับผิดชอบการบริหารการจัดทำแผน ได้รับงบประมาณ และประสานงานที่ได้รับมอบหมายให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาชนบทอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องทุกปี

1.4.2 การฝึกอบรมและนิเทศงาน เพื่อเป็นการยกระดับความรู้และเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่เจ้าหน้าที่ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในเรื่องของการบริหารงานพัฒนาชนบท

1.4.3 การติดตามและประเมินผลการพัฒนาชนบท สนับสนุนให้กระทรวงที่รับผิดชอบแผนงานตามแผนพัฒนาชนบท ได้มีการติดตามและประเมินผลโครงการของตนเอง

ทั้งนี้ในการแปลงแผนงานไปสู่การปฏิบัติ จะสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนระยะยาว และแผนประจำปีที่สอดคล้องกัน ทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อที่ส่วนกลางจะได้ใช้เป็นกรอบในการจัดโครงการลงตามความต้องการของพื้นที่

2. งบประมาณ

2.1 การจัดตั้งงบประมาณตามกลุ่มแผนงานของหน่วยงานหลัก 6 กระทรวง จะพิจารณาจากความต้องการโครงการตามแผนพัฒนาจังหวัดระยะยาวเป็นหลัก โดยกระทรวงจะต้องพิจารณากำหนดวงเงินงบประมาณเป็นปี ๆ ไปตามความเหมาะสม

2.2 การจัดตั้งงบประมาณสนับสนุนส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น และงบประมาณสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน จะจัดตั้งจากงบกลางและโอนให้ส่วนราชการระดับภูมิภาคและท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นปี ๆ ไป ตามนโยบายของรัฐบาล

2.3 การจัดตั้งงบประมาณ ตามกลุ่มแผนงานสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรประชาชนและภาคเอกชน ที่ต้องมีงบประมาณประจำรองรับ ได้แก่ งบโครงการพัฒนาตำบล และงบกองทุนพัฒนาชนบทอยู่ในความรับผิดชอบของ สำนักงานเลขาธิการโครงการพัฒนาตำบล และสำนักงานเลขาธิการกองทุนพัฒนาชนบท สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

2.4 การจัดตั้งงบประมาณบริหารการพัฒนาชนบท อยู่ในความรับผิดชอบหน่วยงานรับผิดชอบการบริหารงานพัฒนาชนบทของแต่ละกระทรวง และศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ ที่จะกำหนดวงเงินงบประมาณตามความเหมาะสมและความจำเป็นปี ๆ ไป

ກາດພັນວກ

คำสั่งคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ

ที่ 1/2532

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาชนบทเป็นไปตามวัตถุประสงค์ กลยุทธ์การพัฒนา และเสร็จตามกำหนดเวลาในการประกาศใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 อาศัยอำนาจตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชนบท พ.ศ. 2524 ข้อ 7 (2) จึงเห็นควรจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (2535-2539) ขึ้น ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบและหน้าที่ ดังนี้

องค์ประกอบคณะกรรมการ

1) เลขาธิการนายกรัฐมนตรี	ประธานอนุกรรมการ
2) รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนา
การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
(นายสุเมธ ตันติเวชกุล)	รองประธานฯ
3) ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือ ผู้แทน	อนุกรรมการ
4) ปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือ ผู้แทน	อนุกรรมการ
5) ปลัดกระทรวงสาธารณสุข หรือ ผู้แทน	อนุกรรมการ
6) ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือ ผู้แทน	อนุกรรมการ
7) ปลัดกระทรวงพาณิชย์ หรือ ผู้แทน	อนุกรรมการ
8) ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม หรือ ผู้แทน	อนุกรรมการ
9) เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
หรือ ผู้แทน	อนุกรรมการ

10) ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ หรือ ผู้แทน	อนุกรรมการ
11) ผู้แทนคณะกรรมการสร้างงานในชนบท
สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	อนุกรรมการ
12) ประธานคณะกรรมการประสานงาน
องค์กรเอกชนพัฒนาชนบท หรือ ผู้แทน	อนุกรรมการ
13) นายสมพร เทพสิทธา
สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
14) นายมีชัย วีระไวทยะ
สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน	อนุกรรมการ
15) นายแพทย์ กระแส ชนะวงศ์
ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนา
การสาธารณสุขอาเซียน	อนุกรรมการ
16) นายณรงค์ชัย อัครเศรณี
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	อนุกรรมการ
17) นายธวัชชัย ยงกิตติกุล
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	อนุกรรมการ
18) น.ส.อรพินทร์ ส孚โชคชัย
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	อนุกรรมการ
19) พ.อ. จารุภัทร เรืองสุวรรณ
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	อนุกรรมการ
20) นายสัจจะ เสถบุตร
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	อนุกรรมการ
21) นายชาติชาย ณ เชียงใหม่
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	อนุกรรมการ
22) นายโสภิต ทองปาน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	อนุกรรมการ
23) ผู้อำนวยการสถาบันประมวลข้อมูล
เพื่อการศึกษาและพัฒนา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	อนุกรรมการ

- 24) ผู้แทนกองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ อนุกรรมการ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- 25) พ.อ.ชัยศึก เกตุทัต อนุกรรมการ
ศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- 26) นายไพโรจน์ สุจินดา อนุกรรมการและเลขานุการ
เลขานุการศูนย์ประสาน
การพัฒนาชนบทแห่งชาติ
- 27) หัวหน้าฝ่ายสำนักงานเลขานุการ กชช. อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
กองประสานการพัฒนาชนบท สศช.
- 28) หัวหน้าฝ่ายประสาน อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
แผนปฏิบัติการพัฒนาชนบท
กองประสานการพัฒนาชนบท สศช.
- 29) หัวหน้าฝ่ายติดตามและประเมินผล อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
กองประสานการพัฒนาชนบท สศช.
- 30) หัวหน้าฝ่ายประสานสถาบันการพัฒนาชนบท อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
กองประสานการพัฒนาชนบท สศช.

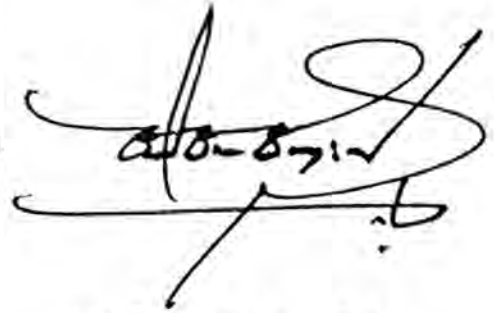
หน้าที่ของคณะอนุกรรมการ

- 1) พิจารณากำหนดกรอบนโยบายและทิศทางการพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7
- 2) ประสานงานกับอนุกรรมการชุดต่างๆ ของ กชช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำรายละเอียดแผนพัฒนาชนบทสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7
- 3) ให้มีอำนาจในการแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะเรื่องตามความจำเป็น
- 4) ให้รายงานความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติทราบเป็นระยะ ๆ

5. ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติจะมอบหมาย
ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2532

สั่ง ณ วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2532

พลเอก

(ชาติชาย ชุณหะวัณ)

นายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการ

พัฒนาชนบทแห่งชาติ

คำสั่งคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ

ที่ 1/2533

เรื่อง แต่งตั้งอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (เพิ่มเติม)

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาชนบทเป็นไปตามวัตถุประสงค์ กลยุทธ์การพัฒนาและ
เสร็จตามกำหนดเวลาในการประกาศใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 อาศัยอำนาจตามระเบียบ
สำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชนบท พ.ศ. 2524 ข้อ 7 (2) จึงเห็นควร
แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ
ฉบับที่ 7 (2535-2539) เพิ่มเติม ซึ่งประกอบด้วยอนุกรรมการ และหน้าที่ ดังนี้

คณะอนุกรรมการ เพิ่มเติม

1) นายชิตยา สุวรรณะชฎ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	อนุกรรมการ
2) นายแพทย์ ประพนธ์ ปิยรัตน์
ที่ปรึกษาสำนักงานองค์การอนามัยโลก
ประจำประเทศไทย	อนุกรรมการ
3) นายสุวิทย์ สุทธานุกุล
เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ	อนุกรรมการ
4) นายทวี จุติกุล
สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน	อนุกรรมการ

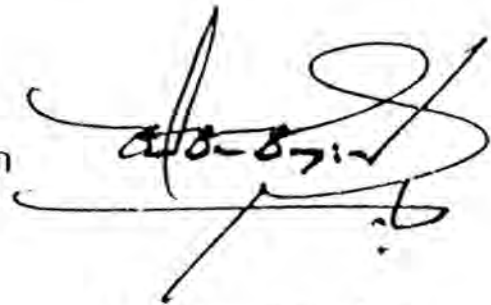
หน้าที่ของคณะอนุกรรมการ

- 1) พิจารณากำหนดกรอบนโยบายและทิศทางการพัฒนาชนบท ในช่วงแผน
พัฒนาฉบับที่ 7

- 2) ประสานงานกับอนุกรรมการชุดต่างๆ ของ กชช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำรายละเอียดแผนพัฒนาชนบทสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7
- 3) ให้มีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะเรื่องตามความจำเป็น
- 4) ให้รายงานความก้าวหน้า และผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการพัฒนาชนบท แห่งชาติทราบเป็นระยะ ๆ
- 5) ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติจะมอบหมาย ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2533

สั่ง ณ วันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2533

พลเอก

(ชาติชาย ชุณหะวัณ)

นายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการ

พัฒนาชนบทแห่งชาติ

คำสั่งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียม
แผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7
ที่ 1/2533

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาชนบทเป็นไปตามวัตถุประสงค์และการจัดทำแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาชนบท อาศัยอำนาจตามคำสั่งของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ ที่ 1/2532 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ข้อ 3 จึงเห็นควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบและหน้าที่ ดังนี้

องค์ประกอบคณะกรรมการ

1. ดร.ทิตยา สุวรรณชฎ	ประธานคณะกรรมการ
2. รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
(นายนิเชต สุนทรพิทักษ์)	รองประธานคณะกรรมการ
3. ผู้แทนคณะกรรมการประสานองค์กรเอกชน
พัฒนาชนบท	คณะกรรมการ
4. ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนา
ข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.	คณะกรรมการ
5. ผู้อำนวยการกองแผนงาน
กระทรวงสาธารณสุข	คณะกรรมการ
6. ดร.ประกอบ คุปรัตน์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	คณะกรรมการ

7. ดร.กนก คติการ	คณะทำงาน
8. ผู้อำนวยการกองฝึกอบรม
กรมการพัฒนาชุมชน	คณะทำงาน
9. ผู้แทนสื่อมวลชน
(นายไพฑูรย์ สุนทร)	คณะทำงาน
10. ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	คณะทำงาน
11. ผู้อำนวยการกองวางแผนทรัพยากรมนุษย์
หรือผู้แทน
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ	คณะทำงาน
12. ผู้อำนวยการกองโครงการสังคมหรือผู้แทน
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ	คณะทำงาน
13. หัวหน้าฝ่ายประสานแผนปฏิบัติการ
พัฒนาชนบท
กองประสานการพัฒนาชนบท
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ
(นายชำนาญ รุ่งแสง)	คณะทำงานและเลขานุการ
14. หัวหน้าฝ่ายวางแผนและประสานงาน
สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน
สำนักงาน ก.พ.	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
15. นายวิบูลย์ ชูเลิศติยะวงศ์	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
16. นายสมบูรณ์ หอดระกุล	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
17. นายเดชพล จิตยารักษ์	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

หน้าที่ของคณะทำงาน

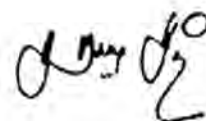
1. ศึกษา วิเคราะห์ สภาพปัญหา สถานการณ์ด้านทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อ
การพัฒนาชนบท
2. กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทาง นโยบายต่อการพัฒนาทรัพยากร
มนุษย์ในขอบเขตของการพัฒนาชนบท

3. พิจารณาเสนอแนะแนวทาง กลยุทธ์และมาตรการ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
เป้าหมายที่ได้วางไว้

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2533

สั่ง ณ วันที่ 19 มกราคม 2533

พลเอก

(ปัญญา สิงห์ศักดิ์)

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการเฉพาะกิจ
เพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วง
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

คำสั่งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียม
แผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7
ที่ 2/2533

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานด้านการผลิตและการจ้างงานในชนบท

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาชนบทเป็นไปตามวัตถุประสงค์และการจัดทำรายละเอียดแผนด้านการผลิตและการจ้างงานในชนบท สอดคล้องกับแผนพัฒนาชนบท อาศัยอำนาจตามคำสั่งของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ ที่ 1/2532 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ข้อ 3 จึงเห็นควรจัดตั้งคณะทำงานด้านการผลิตและการจ้างงานในชนบท ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบและหน้าที่ดังนี้

องค์ประกอบคณะทำงาน

1. นายมีชัย วีระไวทยะ	ประธานคณะทำงาน
2. นายทวี จุติกุล
สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน	รองประธานคณะทำงาน
3. นายไพโรจน์ สุจินดา
เลขานุการ ศปช.	รองประธานคณะทำงาน
4. ผู้อำนวยการกองแผนงาน
กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	คณะทำงาน
5. ดร.โฆษะ อารียา
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	คณะทำงาน
6. ดร.วาริน วงศ์หาญเชาวน์	คณะทำงาน

7. ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานปฏิบัติการ
พัฒนาการเกษตรชนบท
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	คณะทำงาน
8. ผู้แทนกองแผนงาน
สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์	คณะทำงาน
9. ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	คณะทำงาน
10. ผู้อำนวยการฝ่ายผู้อำนวยการ
สำนักงานเลขาธิการ กสช.	คณะทำงาน
11. ผู้ทรงคุณวุฒิ	คณะทำงาน
12. ผู้แทนกองโครงการเศรษฐกิจ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ	คณะทำงาน
13. นายศุภรัตน์ มั่นมิตร
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ 6
กองประสานการพัฒนาชนบท สศช.	คณะทำงานและเลขาธิการ
14. เจ้าหน้าที่กองประสานการพัฒนาชนบท	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขาธิการ
15. เจ้าหน้าที่กองประสานการพัฒนาชนบท	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขาธิการ

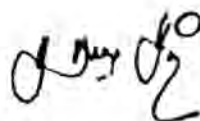
หน้าที่คณะทำงาน

1. ศึกษา วิเคราะห์ สภาพปัญหาด้านการผลิตและการจ้างงานในชนบท ในช่วงที่ผ่านมาซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาชนบท
2. พิจารณาจัดทำแผนด้านการผลิตและการจ้างงานในชนบท กำหนดนโยบาย แนวทางมาตรการ กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาเพื่อบรรจุไว้ในแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7
3. ประสานงานกับคณะทำงานชุดต่าง ๆ ของคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำรายละเอียดแผนด้านการผลิตและการจ้างงานในชนบท
4. ให้รายงานความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานต่อคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ทราบเป็นระยะ ๆ

5. ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 มอบหมาย
ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2533

สั่ง ณ วันที่ 19 มกราคม 2533

พลเอก

(ปัญญา สิงห์ศักดิ์ดา)

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการเฉพาะกิจ
เพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

คำสั่งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7
ที่ 7/2533

เรื่อง ปรับปรุงคณะกรรมการทำงานด้านการผลิตและการจ้างงานในชนบท

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาชนบทเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และการจัดทำรายละเอียดแผนด้านการผลิตและการจ้างงานในชนบทสอดคล้องกับแผนพัฒนาชนบทเพิ่มขึ้น อาศัยอำนาจตามคำสั่งของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ ที่ 1/2532 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ข้อ 3 และคำสั่งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ที่ 2/2533 ลงวันที่ 19 มกราคม 2533 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการทำงานด้านการผลิตและการจ้างงานในชนบท จึงเห็นควรปรับปรุงคณะกรรมการทำงานด้านการผลิตและการจ้างงานในชนบท ดังนี้

เปลี่ยนแปลงประธานคณะกรรมการ

จากเดิม

นายมีชัย วีระไวทยะ

ประธานคณะกรรมการ

เป็น

นายทวี จุติกุล

ประธานคณะกรรมการ

โดยให้คณะกรรมการมีหน้าที่ตามเดิม

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533

สั่ง ณ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533

พลเอก

(ปัญญา สิงห์ศักดิ์)

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการเฉพาะกิจ

เพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

คำสั่งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียม
แผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7
ที่ 3/2533

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาชนบทเป็นไปตามวัตถุประสงค์และการจัดทำแนวทางการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาชนบท อาศัยอำนาจตามคำสั่งของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ ที่ 1/2532 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ข้อ 3 จึงเห็นควรจัดตั้งคณะกรรมการด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบและหน้าที่ ดังนี้

องค์ประกอบคณะกรรมการ

1. ดร.โสภิต ทองปาน	ประธานคณะกรรมการ
2. ผู้แทนกรมป่าไม้	คณะกรรมการ
3. ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	คณะกรรมการ
4. ผู้แทนกรมที่ดิน	คณะกรรมการ
5. ผู้แทนกรมประมง	คณะกรรมการ
6. ผู้แทนกรมอนามัย	คณะกรรมการ
7. ผู้แทนกรมโยธาธิการ	คณะกรรมการ
8. ผู้แทนกรมทรัพยากรธรณี	คณะกรรมการ
9. ผู้แทนกรมการปกครอง	คณะกรรมการ
10. ผู้แทนกรมศิลปากร	คณะกรรมการ
11. ผู้แทนสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	คณะกรรมการ

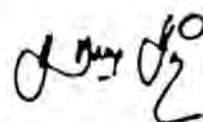
12. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการ
สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	คณะทำงาน
13. ผู้แทนสำนักผังเมือง	คณะทำงาน
14. ผู้แทนกองวางแผนเตรียมพร้อมด้าน
เศรษฐกิจ สศช.	คณะทำงาน
15. ผู้ทรงคุณวุฒิ	คณะทำงาน
16. นายเดชา วาณิชโรตม์
หัวหน้าฝ่ายสำนักงานเลขานุการ กชช.	คณะทำงานและเลขานุการ
17. นายธนิต สมพงศ์
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 4	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
18. เจ้าหน้าที่ฝ่ายสำนักงานเลขานุการ กชช.	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
19. เจ้าหน้าที่ฝ่ายสำนักงานเลขานุการ กชช.	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
20. เจ้าหน้าที่กองประสานการพัฒนาชนบท	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

หน้าที่ของคณะทำงาน

1. ศึกษา วิเคราะห์ สภาพปัญหา สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาชนบท
2. กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทาง นโยบายต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในขอบเขตของการพัฒนาชนบท
3. พิจารณาเสนอแนะแนวทาง กลยุทธ์ และมาตรการ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ได้วางไว้
4. ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อจัดเตรียมพัฒนาชนบท ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 มอบหมาย
ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2533

สั่ง ณ วันที่ 19 มกราคม 2533

พลเอก

(ปัญญา สิงห์ศักดิ์ดา)

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ประธานคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจ

เพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

คำสั่งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7
ที่ 8/2533

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (เพิ่มเติม)

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาชนบทเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และครอบคลุมการจัดทำแนวทางด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น อาศัยอำนาจตามคำสั่งของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ ที่ 1/2532 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ข้อ 3 และคำสั่งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ที่ 3/2533 ลงวันที่ 19 มกราคม 2533 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเห็นควรแต่งตั้งผู้แทนในคณะทำงานด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพิ่มเติม ดังนี้

คณะทำงานเพิ่มเติม

1) ผู้แทนสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท คณะทำงาน

โดยให้คณะทำงานมีหน้าที่ตามเดิม

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533

สั่ง ณ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533

พลเอก

(ปัญญา สิงห์ศักดิ์)

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการเฉพาะกิจ
เพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วง
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

คำสั่งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

ที่ 4/2533

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาชนบทเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และครอบคลุมการจัดทำแนวทางด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการพัฒนาชนบท อาศัย อำนาจตามคำสั่งของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติที่ 1/2532 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ข้อ 3 จึงเห็นควรจัดตั้งคณะทำงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบและหน้าที่ดังนี้

องค์ประกอบคณะทำงาน

1. ศจ.นพ.ประพนธ์ ปิยรัตน์	ประธานคณะทำงาน
2. น.ส.อรทิพย์ ดันสกุล	คณะทำงาน
3. พญ.อรพินท์ สิงหเดช	คณะทำงาน
4. ผู้แทนกองสุขาภิบาล กรมอนามัย
กระทรวงสาธารณสุข	คณะทำงาน
5. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการ
สาธารณสุขมูลฐาน
กระทรวงสาธารณสุข	คณะทำงาน
6. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ	คณะทำงาน

7. ผู้แทนกรมการศึกษานอกโรงเรียน
กระทรวงศึกษาธิการ	คณะทำงาน
8. ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทย	คณะทำงาน
9. ผู้แทนกองปกครองท้องที่ กรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย	คณะทำงาน
10. ผู้แทนคณะกรรมการประสานงานองค์กร
เอกชนเพื่อการพัฒนาชนบท	คณะทำงาน
11. ผู้แทนสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน	คณะทำงาน
12. ผู้แทนกองโครงการสังคม
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ	คณะทำงาน
13. ผู้ทรงคุณวุฒิ	คณะทำงาน
14. นายกิตติศักดิ์ สินธุวนิช
หัวหน้าฝ่ายติดตามและประเมินผล
กองประสานการพัฒนาชนบท	คณะทำงานและเลขานุการ
15. นางเรวดี ฐโนภาณุวัฒน์
กองประสานการพัฒนาชนบท	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
16. น.ส.รัตนาวดี เนียมวงศ์
กองประสานการพัฒนาชนบท	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
17. น.ส.อมรรัตน์ อรพันธ์
กองประสานการพัฒนาชนบท	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
18. นายสมพงษ์ สังข์บุญยนิธิ
กองประสานการพัฒนาชนบท	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

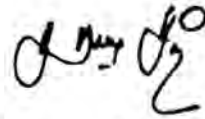
หน้าที่คณะทำงาน

1. ศึกษา วิเคราะห์ สภาพปัญหาการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิต ในช่วงที่ผ่านมาซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาชนบท
2. พิจารณาจัดทำแผนด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต กำหนดนโยบาย แนวทาง มาตรการกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อบรรจุไว้ในแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

3. ประสานงานกับคณะทำงานชุดต่าง ๆ ของคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำรายละเอียดแผนด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต
 4. ให้รายงานความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ทราบเป็นระยะ ๆ
 5. ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 มอบหมาย
- ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2533

สั่ง ณ วันที่ 19 มกราคม 2533

พลเอก

(ปัญญา สิงห์ศักดิ์ดา)

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการเฉพาะกิจ

เพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

คำสั่งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7
ที่ 9/2533

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต (เพิ่มเติม)

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาชนบทเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และครอบคลุมการจัดทำแนวทางด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพิ่มขึ้น อาศัยอำนาจตามคำสั่งของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ ที่ 1/2532 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ข้อ 3 และคำสั่งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ที่ 4/2533 ลงวันที่ 19 มกราคม 2533 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงเห็นควรแต่งตั้งผู้แทนในคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพิ่มเติม ดังนี้

คณะกรรมการเพิ่มเติม

- 1) ผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตร คณะทำงาน
โดยให้คณะกรรมการมีหน้าที่ตามเดิม
ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533

สั่ง ณ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533

พลเอก

(ปัญญา สิงห์ศักดิ์)

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการเฉพาะกิจ

เพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

คำสั่งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7
ที่ 5/2533

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาาระบบบริหารงานพัฒนาชนบท

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาชนบทเป็นไปตามวัตถุประสงค์และการจัดทำแนวทางการพัฒนาระบบบริหารงานพัฒนาชนบท ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาชนบท อาศัยอำนาจตามคำสั่งของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ ที่ 1/2532 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ข้อ 3 จึงเห็นควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาาระบบบริหารงานพัฒนาชนบท ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบและหน้าที่ ดังนี้

องค์ประกอบคณะกรรมการ

1. นายวิชชัย ยงกิตติกุล
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	ประธานคณะกรรมการ
2. นายชาติชาย ณ เชียงใหม่
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	รองประธาน
3. น.ส.อรพินท์ สโพโชคชัย
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	คณะกรรมการ
4. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	คณะกรรมการ
5. ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	คณะกรรมการ
6. ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม	คณะกรรมการ
7. ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ	คณะกรรมการ
8. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการ
ข้าราชการพลเรือน	คณะกรรมการ

9. ผู้ทรงคุณวุฒิ	คณะกรรมการ
10. นายชมศักดิ์ ศรีทัดต์
หัวหน้าฝ่ายประสานสถาบันการพัฒนาชนบท
กองประสานการพัฒนาชนบท สศช.	คณะกรรมการและเลขานุการ
11. น.ส.รัตนาวดี เนียมวงศ์
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนฯ 6
ฝ่ายประสานสถาบันการพัฒนาชนบท	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
12. นายมานะ สิทธิกรกุล
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนฯ 5
ฝ่ายติดตามและประเมินผล	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
13. นายพิชัย ลิขิตวรกุล
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนฯ 5
ฝ่ายประสานแผนปฏิบัติการพัฒนาชนบท
กองประสานการพัฒนาชนบท สศช.	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
14. น.ส.นงนุช ประมาคม
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนฯ 4
ฝ่ายประสานแผนปฏิบัติการพัฒนาชนบท
กองประสานการพัฒนาชนบท สศช.	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
15. นายไพศาล ชาญณรงค์
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนฯ 4
ฝ่ายประสานสถาบันการพัฒนาชนบท
กองประสานการพัฒนาชนบท สศช.	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

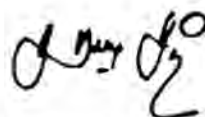
หน้าที่ของคณะกรรมการ

1. พิจารณาจัดทำแผนด้านการพัฒนาระบบบริหารงานพัฒนาชนบท เพื่อบรรจุไว้ในแผนพัฒนาชนบท ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7
2. ประสานงานกับคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ของคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำรายละเอียดแผนด้านการพัฒนาระบบบริหารงานพัฒนาชนบท สำหรับแผนพัฒนาชนบท ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7
3. ให้รายงานความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ทราบเป็นระยะ ๆ

4. ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 จะมอบหมาย
ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2533

สั่ง ณ วันที่ 19 มกราคม 2533

พลเอก

(ปัญญา สิงห์ศักดิ์)

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการเฉพาะกิจ
เพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

คำสั่งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7
ที่ 10/2533

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานด้านการพัฒนาระบบบริหารงานพัฒนาชนบท (เพิ่มเติม)

เพื่อให้การดำเนินงานจัดทำแผนด้านการพัฒนาระบบบริหารงานพัฒนาชนบทเพื่อ
บรรจุไว้ในแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ของคณะทำงานด้านการ
พัฒนาระบบบริหารงานพัฒนาชนบทเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น อาศัยอำนาจ
ตามคำสั่งของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ ที่ 1/2532 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการ
เฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ข้อ 3 และคำสั่ง
คณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7
ที่ 5/2533 ลงวันที่ 19 มกราคม 2533 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานด้านการพัฒนาระบบบริหารงาน
พัฒนาชนบท จึงเห็นควรให้แต่งตั้งผู้แทนในคณะทำงานด้านการพัฒนาระบบบริหารงาน
พัฒนาชนบทเพิ่มเติม ดังนี้

คณะทำงานเพิ่มเติม

1) ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข	คณะทำงาน
2) ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ	คณะทำงาน
3) ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์	คณะทำงาน
4) นายธงชัย ลำดับวงศ์
สำนักงบประมาณ	คณะทำงาน
5) รองศาสตราจารย์เสถียร เหลืองอร่าม
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง	คณะทำงาน

6) นางสาวสิริมาลย์ รัตนวรพงษ์
สำนักงานเลขานุการ กสช.

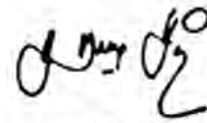
คณะทำงาน

โดยให้คณะทำงานมีหน้าที่ตามเดิม

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533

สั่ง ณ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533

พลเอก

(ปัญญา สิงห์ศักดิ์)

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการเฉพาะกิจ

เพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

คำสั่งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียม
แผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7
ที่ 6/2533
เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาชนบทเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาชนบทเป็นไปตามวัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคง เพื่อเสริมนโยบายรักษาความมั่นคงของประเทศ และให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาชนบท อาศัยอำนาจตามคำสั่งของคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ ที่ 1/2532 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ข้อ 3 จึงเห็นสมควรจัดตั้งคณะทำงานพัฒนาชนบทเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ โดยมีองค์ประกอบและหน้าที่ ดังนี้

องค์ประกอบคณะทำงาน

1. เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ	ประธานคณะทำงาน
2. รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	รองประธานคณะทำงาน
3. รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (นายรุ่ง แก้วแดง)	คณะทำงาน
4. เจ้ากรมยุทธการทหาร/หัวหน้าฝ่ายยุทธการ ศูนย์อำนวยการรวมกองบัญชาการทหารสูงสุด หรือผู้แทน	คณะทำงาน
5. เจ้ากรมยุทธการทหารบก หรือผู้แทน	คณะทำงาน
6. เจ้ากรมกิจการพลเรือนทหารบก หรือผู้แทน	คณะทำงาน

7. ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผน
สำนักเลขาธิการ
กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน
หรือผู้แทน	คณะทำงาน
8. ผู้แทนศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก	คณะทำงาน
9. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	คณะทำงาน
10. ผู้อำนวยการสำนักงานเลขานุการ
คณะกรรมการ
อำนวยการแก้ไขปัญหาความมั่นคงแห่งชาติ
เกี่ยวกับชาวเขาและการปลูกพืชเสพติด หรือ
ผู้แทน	คณะทำงาน
11. ผู้แทนส่วนราชการอื่นเฉพาะในกรณีที่มีเรื่อง
เกี่ยวข้อง	คณะทำงาน
12. รองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ
ฝ่ายเตรียมพร้อม
(นายพิชัย รัตนพล)	คณะทำงานและเลขานุการ
13. ผู้อำนวยการกองวางแผนเตรียมพร้อมด้าน
เศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือ
ผู้แทน	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
14. เจ้าหน้าที่กองวางแผนเตรียมพร้อม
ด้านเศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
15. เจ้าหน้าที่สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

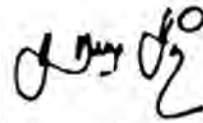
หน้าที่คณะทำงาน

1. ศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่ชนบทที่มีปัญหาความมั่นคงของชาติ
2. เสนอแนะยุทธศาสตร์การพัฒนาชนบทเพื่อเสริมความมั่นคงและสนับสนุน
การป้องกันประเทศให้สอดคล้องกับสถานการณ์
3. จัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาพื้นที่เป้าหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์
ระบบการป้องกันประเทศแบบเบ็ดเสร็จ และแผนเตรียมพร้อมแห่งชาติ

4. เสนอแนะรูปแบบ มาตรการปฏิบัติ และประสานแนวความคิดทางยุทธศาสตร์พัฒนาเพื่อความมั่นคง ให้สอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ
 5. ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่คณะกรรมการเฉพาะกิจ เพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 มอบหมาย
- ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533

สั่ง ณ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2533

พลเอก

(ปัญญา สิงห์ศักดิ์)

ประธานคณะกรรมการเฉพาะกิจ
เพื่อจัดเตรียมแผนพัฒนาชนบท
ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7

